

prosvetni delavec

IV 78905

Med drugim preberite

- KAKŠNA BO NAŠA UNIVERZA PRIHODNOSTI?, str. 2
- DRUŽBENO-MORALNA VZGOJA — DA ALI NE?, str. 3
- OD ZAHODNONEMŠKEGA MODELA K LASTNI METODIKI, str. 4
- PRI SVETOVANJU MARIKAJ SAMO UGIBAMO, str. 7
- NOVOSTI NA POTI V PRAKSO, str. 8
- RAZMIŠLJAMO — SPRAŠUJEMO, str. 9
- PREVEČ SNOVI, PREMALO USTREZNIH UČITELJEV, str. 9

Tarnanje ali pogumna javna beseda?

Zdajšnje razmere zahtevajo bolj dejavno vlogo prosvetnih delavcev

Zaostrene gospodarske razmere čedalje bolj zožujejo gnotne možnosti vzgoje in izobraževanja in znižujejo življenjsko raven prosvetnih delavcev. O tem se pogosteje pogovarjajo prosvetni delavci sami med seboj; večkrat pride na dan njihova zaskrbljena beseda tudi v delegatskih skupščinah. Nekatere vrste prosvetnih delavcev so posebej ogrožene: to so upokojenci, delavci v vzgojno-varstvenih organizacijah, ponekod tudi osnovnošolski učitelji. Čeprav prosvetni delavci razumejo resnične vzroke sedanje gospodarske krize in so se pripravljeno prilagoditi skromnejšim možnostim, se ne morejo odreči načelom, da morajo biti bremena stabilizacije enakomerno porazdeljena med vse delavce v združenem delu in da pripada delavcem po ustavi in zakonu o združenem delu za približno enako delo približno enako plačilo.

Kako se lotevajo teh vprašanj na pragu novega leta prosvetni delavci pri nas in v drugih republikah, kje iščejo rešitve, katere zahteve najbolj poudarjajo? Na ta vprašanja smo iskali odgovor v sorodnih glasilih nekaterih drugih republik; o tem je bilo pri nas

tudi že nekaj posvetov, nekaj pa je še predvidenih in bomo o njih sproti poročali.

Kot pišejo Školske novine, so znašali na Hrvaškem povprečni mesečni osebni dohodki v I. polletju 1983 v vzgojno-varstvenih organizacijah okoli 14.500 din, v osnovnih šolah okoli 16.000 din, v srednjih šolah pa v povprečju ne dosti več. Po uradni oceni bi morala v tem času imeti štiričlanska delavska družina mesečno vsaj 24.574 din, da bi lahko za silo shajala. Pri iskanju izhoda iz začaranega kroga, v katerem se je znašla vzgojno-izobraževalna dejavnost (vsi ji priznavajo visok družbeni pomen, nihče pa ne najde manjkajočega denarja), se naslanjajo predvsem na občinske dejavnike. Republiški odbor Sindikata delavcev v vzgoji in izobraževanju se zavzema za bolj dejavno vlogo občinskih skupščin, ki morajo na svojem območju usklajevati rast osebnih dohodkov. V mnogih občinah so se v letu 1983 osebni dohodki prosvetnih delavcev ob skupnih prizadevanjih tudi bistveno izboljšali; le v nekaterih občinah se strokovne službe občinskih skupščin in izobraževalnih skup-

nosti še kar naprej samo izgovarjajo druga na drugo.

Nič boljše ni z osebnimi dohodki prosvetnih delavcev v Bosni in Hercegovini. Povprečni mesečni osebni dohodki v prvem polletju 1983 so znašali v osnovnih šolah 13.410 din, v srednjih šolah 16.663 din, na visokih šolah pa ne dosti več. Pri iskanju rešitev so se usmerili najprej k odkrivanju skritih notranjih rezerv, ki naj bi bile v šolski mreži in prevelikem številu programov usmerjenega izobraževanja, v krčenju števila »neprosvetnih« delavcev, ki se jih je v zadnjem obdobju nabralo v vzgojno-varstvenih in vzgojno-izobraževalnih organizacijah ter v samoupravnih interesnih skupnostih precej več, kot bi bilo treba.

Tudi v Srbiji ugotavljajo, kot piše Prosvetni pregled, da je med prosvetnimi delavci vedno več takih, katerih osebni dohodki so blizu meje socialne ogroženosti. Obljube, ki so jih dali lani prosvetnim delavcem, da se jim bodo osebni dohodki povečali celo do 20 odstotkov, tako da bodo občine oprostile šole nekaterih dajatev (za raziskovanje, za osnovno in usmerjeno izobraževanje ipd.), se niso uresničile.

Končni izkupiček teh olajšav je prinesel prosvetnim delavcem le nekaj borihih odstotkov dodatka. Tudi od notranjih rezerv, na katere se odgovorni zdaj sklicujejo, si ne obetajo dosti več. Ne mislimo, da naša družba ne skrbi za vzgojo in izobraževanje, pravijo tamkajšnji prosvetni delavci, vendar kljub temu ne vidimo pričakovanih uspehov; zamalo se nam zdi, da se moramo kar naprej bojevati za ustrezno mesto vzgoje in izobraževanja v družbi ter za pravilno vrednotenje vzgojno-izobraževalnega dela.

Kaj je boljše: zahteva ali pasiven odpor?

Sedanje razmere postavljajo na dnevni red tudi vprašanje, kako naj se prosvetni delavci odzivajo na zmanjšane možnosti in prikrajšanja — ali naj molčijo, tarnajo sami med seboj, ali pa naj začno organizirano, pogumno in samoupravno iskati rešitve.

Predsednik Republiške konference SZDL Bosne in Hercegovine Rade Galeb ugotavlja, da vodijo nizki osebni dohodki prosvetne delavce v pasiven odpor, njihova delovna zavzetost slabi. Ugledni hrvaški sindikalni delavec Stipe Tonković v novoletnem pogovoru z uredniki Školskih novin očita prosvetnim delavcem, da so prethiti in premalo pogumni. Namesto da samo tarnajo, kako drugi o vsem odločajo mimo njih, naj se raje, bolj pogumno oglašajo k besedi, ko se pripravljajo in sprejemajo odločitve. Prosvetni delavci ne smejo dovoliti, da bi jih imel kdorkoli za drugorazredne samoupravljavce. Učitelj, ki vzgaja mlade samoupravljavce, mora biti tudi sam odkrit in pogumen!

Nemara je taka usmeritev najprikladnejša za zdajšnje razmere. Dokaj odkrito so se o perečih gnotnih vprašanjih vzgoje in izobraževanja pogovarjali tudi pri nas — na zadnjih skupščinah sejah nekaterih posebnih izobraževalnih skupnosti in Izobraževalne skupnosti Slovenije. V okviru sindikata so se o teh vprašanjih že pogovarjali v nekaterih občinah, drugje to še načrtujejo. Na te posvete vabijo predstavnike vseh tistih organov, ki so soodgovorni za stanje v vzgoji in izobraževanju in lahko kaj storijo za izboljšanje razmer. So pa tudi primeri, ko najraje razpravljajo sami zase in tarnajo v zaprtem krogu, da vsi njihovi predlogi in kritike nič ne zaležejo. Drugačnih posledic taki zaprti monologi tudi ne morejo imeti.

Dolg seznam odprtih vprašanih

Občinski odbor Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti Maribor Tezno sodi med tiste, ki so za javno, odkrito

in pogumno razpravo o vseh odprtih vprašanjih, tudi o vlogi in položaju učitelja v naši družbi. K pogovoru za okroglo mizo, ki so ga imeli 10. decembra 1983, se je zbralo kar 121 prosvetnih delavcev, sodelovali pa so tudi predstavniki ustreznih občinskih in mestnih organov ter strokovnih služb. Razprava je segla v živo in odkrila več odprtih vprašanj, katerih rešitev odlagamo že leta.

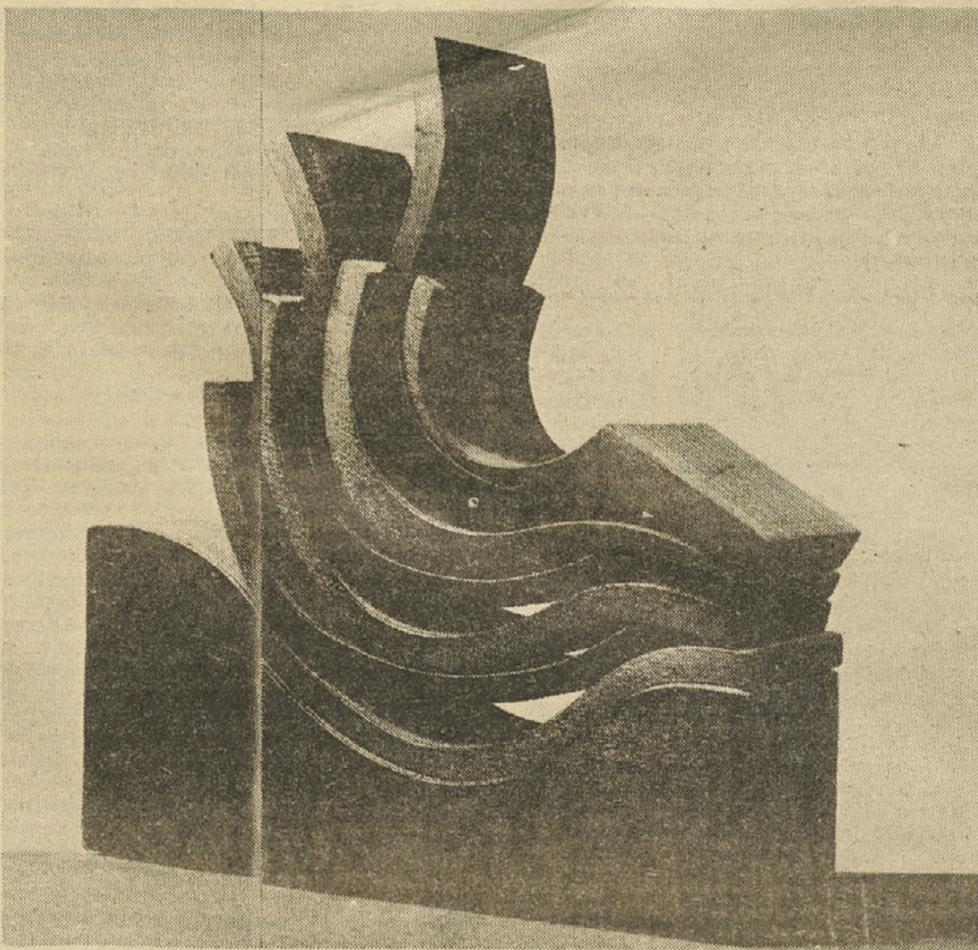
Da bi uresničili svobodno mnenje dela v vzgoji in izobraževanju in zagotovili ustrezno vrednotenje programov, bi morali izdelati uporabno metodologijo, ki bi upoštevala tudi kakovost vzgojno-izobraževalnega dela. S samoupravnimi sporazumi bi morali povezati v skupno odgovornost izvajalce in uporabnike izobraževanja, pa tudi strokovne službe, namenjene vzgoji in izobraževanju.

Uresničiti je treba načelo — za približno enako delo približno enako plačilo. V ta namen bo potrebna ponovna razprava o deležu narodnega dohodka, ki ga namenjamo vzgoji in izobraževanju. Načrtno bo treba spremljati gibanje osebnih dohodkov delavcev v vzgojno-varstvenih in vzgojno-izobraževalnih organizacijah v občinah, mestu in republici, dopolniti panožne sporazume in samoupravne akte, zagotoviti solidarnostno prelivanje sredstev in še kaj.

Da bi bili bolj uspešni priakovostnem razvijanju samoupravnih odnosov v vzgoji in izobraževanju, moramo poiskati boljše načine sodelovanja vseh prosvetnih delavcev pri urejanju skupnih vprašanj te dejavnosti. Tudi v sindikatu bi bilo treba najti prikladnejše oblike medsebojnega povezovanja prosvetnih delavcev tako na občinski kot na mestni ravni. Marsikaj bo treba storiti za nadaljnji razvoj pedagoške službe, za izboljšanje strokovnega izpopolnjevanja pedagoških delavcev, za izboljšanje položaja domov za učence in študente itd. Odločili so se, da bodo v prihodnje še organizirali podobne razprave in jih namenili poglobljeni obravnavi posameznih vprašanj. Občinski odbor sindikata prosvetnih delavcev pa je prevzel nalogo, da seznanji s predlogi in sklepi vse, ki lahko pomagajo pri njihovem uresničevanju.

V svojih sklepih so med drugim zapisali, da se morajo v prihodnje prosvetni delavci bolj neposredno pogovarjati s tistimi, ki ustvarjajo politiko našega razvoja te dejavnosti. Lahko bi rekli bolj smelo: napečilo je čas, ko bi se ne smeli več ločiti na tiste, ki ustvarjajo politiko in odločitve, ter na tiste, ki naj vse to ubogljivo uresničujejo. Delavci v vzgoji in izobraževanju niso in ne smejo biti, kot je rekel Stipe Tonković, drugorazredni samoupravljavci!

JOŽE VALENTINČIČ

Vasilije Četković Vasko: Iz zbirke Hortikultura

90 65 26

dogodki
novosti

Vzgoja za razumevanje med narodi

Zbornik, namenjen učiteljem družbeno-moralne vzgoje

Marksistični center pri Univerzi v Mariboru je pred kratkim izdal zbornik **Družbeno-moralna vzgoja v osnovni šoli — vzgoja mladine za razumevanje med narodi**. V njem so zbrani prispevki četrtega posveta o družbeno-moralni vzgoji, ki je bil v Mariboru pred poldrugim letom in je obravnaval vzgojo za sožitje in razumevanje med narodi. Tako kot posvet je tudi zbornik namenjen predvsem učiteljem družbeno-moralne vzgoje v osnovni šoli in mentorjem klubov OZN, vendar utegne njegova vsebina zanimati tudi širši krog pedagoških delavcev.

Uvodna prispevka o vzgoji za razumevanje med narodi, ki sta

jih napisala Marija Vilfan in Bogdan Osolnik, obravnavata to vzgojo kot bistveno sestavino etične, idejne in humanistične vzgoje mladih, ki lahko pomembno prispeva k demokratizaciji mednarodnih odnosov in podružbljanju naše zunanje politike. Glavnina prispevkov nato obravnava cilje in možnosti ter različne vsebinske, pedagoške in metodne vidike vzgoje za razumevanje med narodi. O stanju, problemih in načrtovanju te dejavnosti obširno poroča Milan Divjak, ki je zbornik tudi uredil. O teoretičnih izhodiščih internacionalistične vzgoje piše Marija Švajncer, o motiviranju učencev Ivanka Kikelj; bogate izkušnje pri vzgoji za razumevanje med narodi v osnovni šoli in v klubih OZN opisuje Stanislava Borovšak. Veliko je še drugih prispevkov, ki obravnavajo splošna ali sorodna vprašanja družbeno-moralne vzgoje (npr. vrednostno usmerjenost mladih, domoljubno vzgojo itd.). Na koncu so povzeti sklepi posvetovanja. Udeleženci so se zavzeli predvsem za boljše vrednotenje domoljubne in internacionalistične vzgoje v šoli in za to naj bi dali večji poudarek vzgoji za mednarodno razumevanje pri vseh predmetih, zlasti pa pri družbeno-moralni vzgoji, za načrtnejše usposabljanje učiteljev in mentorjev, ki jim moramo pomagati z gradivi in pripomočki, pa tudi za širitev mreže klubov OZN na šolah.

Zbornik naročimo na naslov: Marksistični center pri Univerzi v Mariboru, Maribor, Kerkova 2.

Jubilejna priznanja Rdečega križa Slovenije

Ob 30-letnici prostovoljnega in brezplačnega krvodajalstva na Slovenskem

V letu, ki se je pravkar poslovilo, so v naši republici delovno proslavili visok jubilej najbolj humane in solidarnostne dejavnosti — prostovoljnega in brezplačnega krvodajalstva. V teh tridesetih letih, še posebno pa v zadnjih 15 letih se je ta dejavnost zelo hitro razvijala. V počastitev jubileja in hkrati v zahvalo vsem uredništvom množičnih občil, ki so pripomogla k razvoju te plemenite dejavnosti, je predsedstvo skupščine Rdečega križa Slovenije podelilo 6. januarja 1984 jubilejna priznanja. Med drugimi je prejelo priznanje za sodelovanje pri razvoju krvodajalstva na Slovenskem tudi uredništvo Prosvetnega delavca. Na slovesnosti je spregovorila predsednica skupščine Rdečega križa Slovenije Ivica Žnidaršič, ki je med drugim poudarila: »Kljub zdajšnjim težkim gospodarskim razmeram ni upadlo število krvodajalcev na Slovenskem, nasprotno, po zaslugi sistematičnega dela smo v letu 1983 zabeležili 111.000 krvodajalcev. Še posebno razveseljuje je, da je med njimi kar 30.000 mladih.«

Ugotovljeno je, da so to najboljše dosežki v jugoslovanskem in tudi v svetovnem merilu. Na sprejemu, ki je sledil podelitvi priznanj, so nas člani predsedstva skupščine RK Slovenije seznanili s širšo problematiko,

krvodajalstva in opozorili na nekatera vprašanja, ki bi jim bilo treba v prihodnje nameniti več pozornosti. Če strnemo njihove misli: Še nadalje bo treba razvijati krvodajalstvo in širiti vrste krvodajalcev. Prizadevati si bomo morali za večjo predelavo krvi v terapevtske namene in hkrati izboljšati tehnološko opremo bolnišnic. Še nadalje bo treba negovati posebne oblike solidarnostnih krvodajalskih akcij ob državnih praznikih, ki imajo velik simbolični pomen. Da bi bilo obveščevanje še boljše, bi bilo treba nameniti več prostora v množičnih občilih za pogovore s krvodajalci, zdravniki in bolniki. In ne nazadnje: poudariti je treba izredno prizadevno in večinoma prostovoljno delo 30.000 aktivistov RK na Slovenskem, ki so v sodelovanju s sindikatom in SZDL pripomogli k velikim uspehom prostovoljnega krvodajalstva.

V pogovoru smo izvedeli, da je v Trbovljah vsak drugi rudar krvodajalec in da so mladi maturantje v Kranju prišli po maturi z nageljnjo v gumbnici, da bi darovali svojo kri za sočloveka. Ta dejanja dokazujejo, da je v naših ljudeh kljub težavnim časom še zmeraj veliko človekoljubja in čuta za solidarnost.

TEA DOMINKO

Kakšna bo naša univerza v prihodnosti?

V pripravi je nova programska podoba visokega izobraževanja

Diplomante srednjih šol, ki se bodo leta 1985-86 vpisali na višje in visoke šole, bodo že čakali novi programi usmerjenega izobraževanja. Tako zahteva Zakon o usmerjenem izobraževanju, tako je tudi začrtana priprava nove programske podobe visokega šolstva. Oblikovati smo jo začeli pred dvema letoma s pripravo programskih zasnov posameznih usmeritev, kasneje pa so visoke šole pospešeno pripravljale nova programska jedra in osnutke novih programov.

Na sestanku s predsedniki strokovnih svetov posebnih izobraževalnih skupnosti, ki sta ga sklicala Strokovni svet SRS za vzgojo in izobraževanje in Izobraževalna skupnost Slovenije ob koncu lanskega novembra, so med drugim sklenili, naj bi vse visokošolske temeljne in delovne organizacije predložile osnutke novih programov strokovnim svetom svojih posebnih izobraževalnih skupnosti do 31. 1. 1984. Ta sklep naj bi veljal tako za programe za pridobitev višje in visoke izobrazbe kot tudi za

programe podiplomskega študija. O osnutkih programov naj bi razpravljali tudi sveti visokošolskih organizacij, torej tudi učitelji, študenti in uporabniki. Na ta način bi bili novi programi lahko sprejeti do julija 1984.

Kljub načrtom pa osnutki programov ne bodo pripravljani do roka. Tako so menili predstavniki visokošolskih organizacij, ki sodijo v posebne izobraževalne skupnosti za kulturo, za pedagoško in družboslovno usmeritev, na sestanku dne 11. 1. 1984, na katerem naj bi se s predsedniki strokovnih svetov teh skupnosti dogovorili o pripravi programov. Ne zatika se le pri sestavi osnutkov novih programov — te bi visokošolski učitelji že pripravili, pa čeprav med zimskimi počitnicami. Vendar je treba o osnutkih novih programov razpravljati vsaj v svetih visokošolskih organizacij, nato pa uskladiti programe med šolami in obema univerzama. Predstavniki višjih in visokih šol pa so se uprli zahtevi, naj bi hkrati s programi za pridobitev visokošolske izobrazbe pripravili tudi programe podiplomskega izobraževanja in izpopolnjevanja, češ da bi tak način programiranja podiplomskega študija vodil univerzo v programsko okostenelost, namesto da bi se prožno odzivala sprotim razvojnim potrebam in zahtevam združenega dela, zlasti še pri specializacijah in strokovnem izpopolnjevanju.

Nekateri predstavniki visokega šolstva se upirajo tudi togi razlagi in neprožnemu izvajanju smernic za pripravo programov. Taka usmeritev bi utegnili osromatičiti raznovrstnost visokošolskega študija, ki se po naravi stvari razlikuje med naravoslovno in družboslovno usmeritvijo ter med temi usmeritvami in umetniškimi akademijami. Visokošolske učitelje skrbi tudi to, da bi zaradi uvedbe novih skupnih predmetov preveč utesnili in prizadeli stroko ter tako znižali raven visokošolskega študija. Vprašujejo se, ali je prav, da mora univerza dopolnjevati to,

kar bi morala dati učencem že sodobna srednja šola.

Pri pedagoškem izobraževanju so odprta še druga vprašanja. Doslej je prevladalo stališče, naj bi bil visokošolski študij za potrebe višjih razredov osnovne šole in srednje izobraževanja dvopredmeten. Družboslovci tem soglašajo, nikakor pa ne naravoslovci, češ, da v štirih letih ni mogoče obvladati na ravni sedanjih A diplom na primer hkrati matematike in fizike. V najboljšem primeru bi študenti lahko obvladali en predmet na ravni A drugega pa na ravni B diplome. Nemara tudi pri teh odločitvah ne smemo vsiljevati enega samega modela. V imenu sistemske enotnosti se nam utegne sicer vtihotapiti v visokošolsko izobraževanje uniformnost, ki bi bila v nasprotju z vizijo sodobne univerze, kaj šele univerze prihodnosti. Ta vizija ni več meglena, saj so jo tako pri nas kot v svetu mnogi že dokaj jasno začrtali.

J. V.

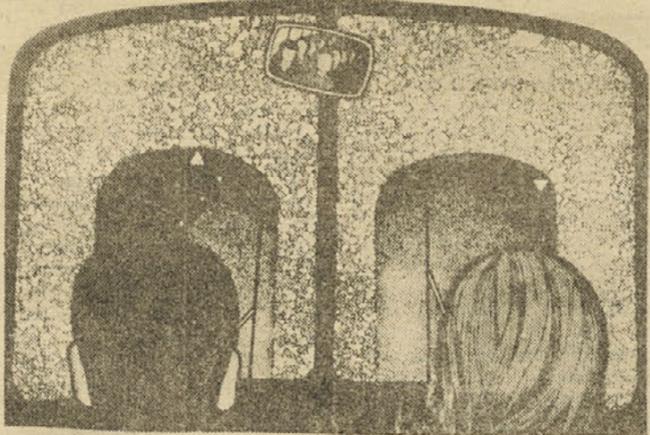
V teoriji lažje kot v praksi

Skrb za naše otroke na tujem

Najtrdnjša vez z domom je materin jezik — tega se zavedamo vsi, tako tisti naši zdomci, ki že več let vztrajajo na tujem zaradi boljšega zaslužka, kot tudi tisti, ki v domovini skrbijo, da ne

vzgoje in izobraževanja in jim tako omogočiti, da se bodo po vrnitvi v domovino čim lažje vključili v naše šole ali v delovno razmerje.

Teoretično še nekako gre, v

Tinca Stegovc: Vožnja v dežju, 1982, barvna reliefna jedkanica in akvatinta

V tej številki časopisa so objavljeni tudi eksponati z razstave Zveze društev slovenskih likovnih umetnikov v Likovnem razstavišču Richard Jakopič v Ljubljani.

Ze nekaj rednih društvenih razstav je bilo prirejenih na dano temo, kar pripomore k večji enotnosti ob velikem številu razstavljavcev različnih rodov in nazorov; predvsem pa pomeni zanimiv vpogled na odnose do nekaterih tem. Med njimi je vedno aktualna letos izbrana tema — ČLOVEŠKA FIGURA.

V želji po večji kakovosti je strokovna komisija razstavo žirirala. Odbrala je 69 avtorjev, ki so zastopani z dvema ali s tremi deli. Starostni razpon med njimi znaša 55 let, vendar prevladujejo mladi. — Razstavo spremlja katalog z reprodukcijami del vseh sodelujočih in z uvodom Ivana Sedeja, ki je razstavo tudi zasnoval. — Odprta je v decembru in januarju.

bi starši in njihovi otroci povsem prevzeli jezika tujega okolja.

Konec decembra so na seji Koordinacijskega odbora za vprašanja vzgoje in izobraževanja naših državljanov na začasnem delu in bivanju v tujini razpravljali o programu dejavnosti na področju vzgoje in izobraževanja naših državljanov v tujini za leto 1984. Zadnje dni v letu so bila tudi srečanja vzgojiteljev in učiteljev slovenskega dopolnilnega pouka in posveti, ki so temeljna vprašanja in težave s tega področja še bolj osvetlili. Na njih so ugotavljali, da potekajo vzgojno-izobraževalne dejavnosti naših državljanov in njihovih otrok zadnji dve leti v slabših razmerah v večini zahodnoevropskih držav (celo Švedska ne daje več denarja v ta namen). To pomeni, da mora celotno breme prevzeti naša družba. In vendar moramo zagotoviti zdomcem z zakonom in z družbenim dogovorom opredeljeno varstvo njihovih interesov na področju

praksi pa so težave: diplomante pedagoških šol niti najmanj ne pripravimo na morebitno delo v tujini, ki ima posebne zahteve in poteka v drugačnih razmerah. In vendar bi prav mladi učitelji lažje prenašali tudi telesno naporno delo na tujem — četudi je res, da praksa učitelja prekali in mu izostri čut za samoiniciativno ukrepanje.

In naprej: če se mladi ljudje npr. po končani tuji srednji šoli vrnejo v domovino, spet nastanejo težave. Podjetja utemljejo, da so tamkajšnje šole drugačne — vendar gre predvsem za to, da se še za našo mladino težko najde delo, če je npr. usposobljena za poklice take vrste, za katere je že zdaj preveč delavcev. Torej ne gre za krivico do mladih, ki se vračajo v domovino, temveč za sploh za težave pri zaposlovanju.

Na seji so razpravljali tudi o predšolski vzgoji otrok v tujini. Ker še zdaleč ni mogoče zajeti vseh otrok v organizirano var-

stvo, je treba predvsem vplivati na starše, jim dopovedati, da niso osamljeni pri skrbi za slovenski jezik, da se lahko vedno obračajo tako na najbližjo pedagoško delavsko kot tudi na pristojne ustanove v domovini. Rade jim bodo pomagale. (V informativnih središčih in listu Naš delavec dobe zdomci naslove teh ustanov.)

Za razširitev osnovnošolskega pouka ni denarja. V ZR Nemčiji, bodo na novo ustanovili le posamezne oddelke, ki jih bodo prevzela dosedanja učitelja. V Vestfaliji je precej slovenskih otrok, ki jih doslej ni bilo mogoče zajeti v dopolnilni pouk, ker nemške šolske oblasti niso dovolile zbiranja učencev iz različnih šolskih okolišev na enem mestu. Nezasedeno je (še vedno) mesto slovenskega učitelja v Belgiji, kjer predstavlja pouk le manjši del obveznosti.

Najmanj je bilo doslej storjenega za mladino, ki je v tujini čedalje bolj prepuščena okolju, doma pa je — kot so ponovno poudarili na seji — z zaposlovanjem vedno težje. DDU Univerzum je v Stuttgartu zbrala deset kandidatov za tečaj slovenskega dopolnilnega pouka (dopisno-seminarska metoda). Letos je pripravljena organizirati še en začetni tečaj in dva nadaljevalna — tako naj bi bilo v celoti zajetih od 30 do 40 učencev. Odgovorni pa ugotavljajo, da je mogoče več doseči s poletno šolo slovenskega dopolnilnega pouka v Kranju (razpis je bil že objavljen v Našem delavcu) in z organiziranim bivanjem otrok iz tujine v domovini. Dobro pripravljene

programi takšnih obiskov v Sloveniji tudi po jezikovni in vzgojni strani često pripomorejo več kot dopolnilni pouk v tujini — in so celo cenejši. Zato naj v prihodnje tudi krajevne skupnosti poskrbijo, da se bodo posamezni otroci, ki preživljajo počitnice v domovini, vključevali v redno delo vzgojno-izobraževalnih organizacij in v druge oblike dejavnosti, ki jih pripravijo le-te vsako leto po vsej Sloveniji tudi za zdomsko mladino.

V načrt pomoči mladim je vključena tudi Zveza skupnosti za zaposlovanje SR Slovenije, ki si prizadeva najti ustrezna delovna mesta, dalje Republiški komite za informiranje, ki stalno sodeluje z učitelji, s klubi in z društvi v tujini ter pripravlja informativne in kulturne prireditve v tujini. Pomembno je čim večje zaupanje in tesno sodelovanje (tudi po strokovnih glasilih, kakršno je Prosvetni delavec), pa še kljub zmanjšanim gmotnim možnostim našim zdomcem in učiteljem njihovih otrok ne bo treba počutiti osamljene pri svojem delovanju. Da ne bi na dolgo naštevati — vsi naši zdomci in učitelji vedo, da se lahko obrnejo tudi na Zvezo sindikatov, na Zvezo kulturnih organizacij, RK Zveze socialistične mladine, Zvezo prijateljev mladine, Zavod SRS za šolstvo, Republiški komite za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo. Zavest pripadnosti domovini in privrženosti materinemu jeziku pa je tudi velika moč in pomoč, da zdomski otroci ne bodo postali brezdomovinci.

NEŽA MAURER

Svet
OSNOVNE ŠOLE NARODNI HEROJ TONE TOMŠIČ

razpisuje dela in naloge

— ravnatelja v COŠ

Kandidat mora poleg splošnih pogojev, določenih z Zakonom o združenem delu, izpolnjevati še te pogoje:

- da izpolnjuje pogoje po Zakonu o osnovni šoli
- da ima najmanj 5 let delovnih izkušenj po opravljenem strokovnem izpitu v vzgojno-izobraževalnem delu;
- da izpolnjuje merila družbenega dogovora o izvajanju kadrovske politike na območju ljubljanskih občin;
- da ima organizacijske in strokovne sposobnosti, ki jamčijo, da bo svojim delom prispeval k uresničevanju smotrov in nalog osnovne šole;
- da ima aktiven in pozitiven odnos do tradicij socialistične revolucije, do samoupravljanja, do sodelovanja in povezovanja združenega dela, do interesov družbene samozasčite in vseljudske obrambe in do družbenih interesov nasploh.

Mandat traja 4 leta.

Kandidati naj pošljejo prijave z opisom dosedanjega dela in z dokazili o izpolnjevanju pogojev v zaprti ovojnici z oznako »za razpis« na naslov: Razpisna komisija Osnovne šole Narodni heroj Tone Tomšič Ljubljana, Šaranovičeva 7.

Prijave sprejemamo 15 dni po objavi razpisa. Kandidate bomo obvestili o izidu razpisa najkasneje v 30 dneh po končanem sprejetju prijav.

Družbeno-moralna vzgoja - da ali ne?

dogodki
novosti

Uvedba posebnega predmeta družbeno-moralne vzgoje v osnovne šole je pomenila prelomnico v naši miselnosti, v naši teoriji in praksi moralne vzgoje. Vemo, da je k temu veliko pripomogel dr. Jože Potrč, ki je kljub nasprotovanjem nekaterih pedagogov in tudi politikov dosegel, da so v osnovne šole po vsej Jugoslaviji leta 1952 uvedli smok etike. Podoben predmet smo dobili tudi v srednjih šolah, toda tam so ga po nekaj letih odpravili, osnovne šole pa so nadaljevale delo. Pozneje so namesto predmeta etike uvedli predmet temelji socialistične morale. V te namene so pripravili nove učne načrte. Tedaj so v letih 1958-1960 v drugih republikah tak predmet odpravili tudi v osnovnih šolah. Za to so navajali več razlogov, kot npr., da učitelji niso usposobljeni, da je snov pretežka za učence, da imajo preveč ur na teden, da morajo tako vsi učitelji učence pri vseh predmetih moralno vzgajati, da lahko poteka taka vzgoja pri mladinskih urah, ob razrednih konferencah itd. Poudarjali so tudi, da se učitelji ne znajdejo, da učenci tega predmeta ne jemljejo resno. Skratka, za odpravo tega predmeta so našli več utemeljitev, med njimi tudi lažne. Res je namreč, da najdemo podobne probleme tudi pri drugih predmetih, a jih vendarle ne odpravljamo.

Tak predmet pa je zdaj še bolj potreben, kot je bil nekoč, saj se življenje vse bolj zapleta, pred mladi rod prihajajo nove in bolj zapletene naloge. Naša družba doživlja številne težave, ki jih lahko premagujemo in premagamo le, če bomo vsi za to pripravljeni. Toda ne zadoščata le tehnično znanje in splošno poznavanje družbenih vprašanj — potrebna je tudi etična kultura, potreba je vzgojenost. Da bi bili medčloveški odnosi boljši, je potrebna moralna vzgoja. In prav pri družbeno-moralni vzgoji poskušamo mladim približati temeljna načela in vrednote naše samoupravne socialistične družbe, razvijati kritičen odnos do stvarnosti in jih usposabljam za ustvarjalno življenje. Mladim želimo približati spoznanja o spolnosti, družini, zakonu in ljubezni, jim razvijati čut in potrebo po enakopravnih in humanih odnosih med spoloma. Uvajamo jih v življenje razredne skupnosti, mladinske organizacije in drugih organizacij, krožkov in jih tako usposabljam za samoupravljanje.

nje. Mladi si oblikujejo marksistični pogled na svet, pravilen odnos do religij in različnih miselnih tokov, spoznavajo pa tudi odnose med našimi narodi in narodnostmi ter si razvijajo ljubezen in spoštovanje do naših kulturnih izročil, oblikujejo si čut solidarnosti, pozitiven odnos do neuvrčenosti, do Združenih narodov in razvoja socializma v svetu, do naprednih težajev sodobnega človeštva. V ta namen je dr. Jože Potrč priporočal in zahteval, naj vsi učni predmeti prispevajo k moralni vzgoji, v višjih razredih pa moramo pri posebnem predmetu globlje razčleniti nekatera etična in moralna vprašanja, ki naj omogočijo sintezo, posplošitev.

S tem namenom so se prizadevanja za višjo kakovost družbene in moralne vzgoje v osnovni šoli nadaljevala. Tako smo dobili nov učni načrt in predmet se je preimenoval v družbeno-moralno vzgojo. Večjo skrb smo namenili izobraževanju učiteljev, saj brez njih ne moremo uresničiti nalog in ciljev te vzgoje. Pri Pedagoški akademiji v Mariboru je začela leta 1975 delovati katedra za izobraževanje učiteljev družbeno-moralne vzgoje. Ugotoviti moramo, da so bili nekateri proti taki katedri, ker so bili tudi proti predmetu, za katerega bi izobraževali učitelje. Izkušnje pa kažejo, da se pripravljajo na tej katedri razgledani učitelji, ki lahko globlje, bolj smiselno, dialektično, psihološko in pedagoško bolj utemeljeno obravnavajo z mladimi naša družbeno in etična vprašanja. Raziskovalni, strokovni in pedagoški uspehi, ki jih je katedra dosegla zadnjih osem let, dokazujejo, da veliko prispeva k teoriji in praksi naše moralne, družbene in idejne vzgoje.

Ko smo se pred leti lotili priprave novih učnih načrtov za osnovno šolo in med njimi smo oblikovali tudi nove učne načrte za družbeno-moralno vzgojo, so se zopet pojavila vprašanja o položaju tega predmeta v osnovni šoli. Pojavili so se namreč predlogi, da bi predmet skrcili ali da bi ga celo odpravili. Tako kot pred leti so taki predlogi spet prišli s tistih področij, kjer temu predmetu ne namenijo posebne pozornosti, saj se jim zdijo odveč neprijetna obremenitev za ravnatelje in učitelje, verjetno pa tak predmet — podobno kot predmet samoupravljanje s temelji marksizma — še marsikomu ni po volji.

V zagati je tudi katedra za družbeno-moralno vzgojo, ki naj bi v kratkem pripravila nov načrt za izobraževanje učiteljev, izboljšati bi bilo treba učbenik, pripraviti priročnike za učitelje, učila in učne pripomočke. Novi načrti so dopolnjeni s pojasnili, imajo popolnejša navodila za izvajanje, opremljeni so še z drugimi podatki, npr. o delovanju interesnih krožkov z možnostmi korelacije itd.

Če bi hoteli dosledno uresničevati Potrčeve zamisli o vlogi družbeno-moralne vzgoje v osnovni šoli, bi morali kar najhitreje pripraviti kakovostne uvalne seminarje za vse učitelje družbeno-moralne vzgoje in druge oblike stalnega izobraževanja, pripraviti bi morali priročnik za učitelje, učbenik za učence, izdajati bi morali zbirko besedil za učence, nastajati bi morala posebna učila za družbeno-moralno vzgojo, za učitelje bi morali pripraviti zbornik besedil, na šolah izpopolniti knjižnice, za učitelje pa izdajati še več družboslovne literature. Zavod SRS za šolstvo bi moral povečati skrb za družbeno-moralno vzgojo, izboljšati pa bi morali tudi delo na katedri za družbeno-moralno vzgojo. Nadaljevati je treba s strokovnimi posveti, z raziskavami, okrepiti delo aktivov učiteljev družbeno-moralne vzgoje, z nalogami in cilji družbeno-moralne vzgoje je treba seznaniti vse učitelje, delo pri družbeno-moralni vzgoji moramo povežovati z vsebinami in nalogami razrednih in mladinskih ur, z delovanjem pionirske in mladinske organizacije, zlasti s delom klubov OZN. Ravnatelji naj namenijo posebno pozornost vzgoji, vzgojnim vprašanjem, utrditi je treba status družbeno-moralne vzgoje, o tem predmetu moramo

razpravljati tudi s starši, v spričevalo naj pride opisna ocena kot za vse druge vzgojne predmete. Taka opisna ocena iz družbeno-moralne vzgoje bi lahko vplivala tudi na oceno iz vedenja.

Utemeljitev, ki jo je postavil Potrč v svojem času za poseben predmet etike, velja še zdaj. Poseben predmet družbeno-moralna vzgoja omogoča poglobitev, posplošitev in sintezo vseh spoznanj, ki si jih otrok pridobiva doma, v šoli in drugod; vse to pa močno presega tematiko, ki jo obravnavamo pri drugih predmetih. Omogočeni so: sistematika snovi, ciljev, nalog, boljši metodični prijem, razne stopnje korelacije z drugimi predmeti in dejavnostmi v šoli in zunaj nje. Učitelj povezuje svoj drugi predmet s cilji in nalogami družbeno-moralne vzgoje, pomaga pa lahko tudi drugim, da globlje zajamejo teme, ki se vežejo na družbeno-moralno vzgojo. Bolje strokovno pripravljene učitelje družbeno-moralne vzgoje lahko pomagajo oblikovati boljše programe razrednih in mladinskih ur, lahko vplivajo na vzgojno vrednost prireditev, na boljše založenost knjižnic itd. Zaradi predmeta družbeno-moralna vzgoja se morajo teoretični in praktični poglobljati v metodične, vsebinske ideje in druge probleme moralne vzgoje. Tako poteka strokovno delo, raziskovanja, posvetovanja in objavljanje prispevkov s tega področja. Vse to bi z odpravo predmeta družbeno-moralna vzgoja odmrlo in prav gotovo bi storili veliko korakov nazaj. Najbolj pa bi škodovali mladim, ki jim s tem predmetom (tudi) odpiramo poglede na svet in postavljamo temelje za uspešno delo v srednji šoli.

MILAN DIVJAK

Srečanje slovenskih in italijanskih učiteljev

Na Tržaškem, kjer se slovenska manjšina med italijansko večino že več let bojuje za globalno zaščito in dvojezičnost, ugotavljajo, da italijanski dijaki in tudi učitelji ne vedo skoraj nič o slovenski zgodovini, jeziku in kulturi. To neobveščenost izrabljajo nasprotniki Slovencev, na primer fašistična mladinska organizacija, ki je organizirala protesten pohod srednješolcev proti dvojezičnosti in zasedbo nekaterih srednjih šol.

Zaradi vsega tega so nekateri slovenski in italijanski učitelji ustanovili skupen koordinacijski odbor, ki se je sestel prvič junija 1983 v Nabrežini, drugič pa decembra v Trstu na neki italijanski višji srednji šoli. Na zadnjem srečanju so si učitelji obeh narodnosti zadali za leto 1984 več nalog. Med italijanskimi in slovenskimi srednjimi šolami si bodo npr. izmenjavali nekatere didaktične pripomočke (učbenike, berila ipd.). Učiteljem in učencem italijanskih višjih srednjih šol bodo dali na voljo dovolj izvodov knjige Jožeta Pirjevca o kulturni in politični zgodovini Slovencev v Trstu v dvajsetem stoletju. Ta knjiga, napisana v italijanskem jeziku, bo nedvomno pripomogla k boljšemu poznavanju Slovencev. Učitelji bodo pripravili tudi medsebojna srečanja med dijaki italijanskih in slovenskih srednjih šol, da si bodo izmenjali izkušnje in se поблиže seznanili s kulturnim življenjem obeh narodov v Trstu. Slovenski predstavnik v državnem svetu za javno šolstvo pa bo zahteval, naj minister za prosveto z okrožnico priporoči italijanskim srednjim šolam, naj namenijo pri zgodovini nekaj časa tudi zgodovini Slovencev.

Če bodo te pobude uresničene, bodo veliko pripomogle k sožitju in razumevanju med obema narodoma na Tržaškem in Goriškem. Pri tem naj omenimo še prispevek slovenskega dijaškega

doma Srečko Kosovel, ki je že tretje leto preredil baletno igranje — letos je bila to igrice Črček in mravlja — pri kateri nastopajo slovenski in italijanski predšolski in osnovnošolski otroci. Take priložnosti zbljujajo slovenske in italijanske otroke, starše in učitelje. Prav bi bilo, da bi podobne prireditve pripravile tudi osnovne in srednje šole, saj se bodo tako — še bolj kot z besedami — utrjevale prijateljske vezi med slovenskim in italijanskim prebivalstvom.

MARKO PAULIN

Slovinci v Videmski pokrajini se narodnostno prebujajo

V zadnjih letih namenljajo v zamejstvu čedalje več časa vprašanjem slovenske šole na Tržaškem in Goriškem, največ pozornost pa je namenjena izobraževanju v slovensčini v Videmski pokrajini.

Pri tem ločimo dve ravni delovanja: prvo so politična prizadevanja slovenske manjšine, da se zagotovi Slovincem v Videmski pokrajini pravico do slovenske šole; ta prizadevanja potekajo v okviru boja za globalno zaščito slovenske manjšine in izvirajo iz prepričanja, da mora imeti manjšina ne glede na to, kje živi, enako raven zaščite. Zato se slovenska manjšina prizadeva, da bi razširila slovensko šolsko omrežje tudi na tista območja Videmske pokrajine, kjer živijo Slovinci (Benečija in Kanalska dolina).

Starši slovenskih otrok v Benečiji, Reziji in tudi v Kanalski dolini, ki pošiljajo zdaj svoje otroke v slovenske šole v Gorico, želijo, da bi v Videmski pokrajini čimprej odprli slovensko šolo.

Na drugi ravni delovanja so prizadevanja beneških Slovencev, da bi sami izpeljali nekatere oblike izobraževanja v slovensčini in tako podprli temeljno zahtevo po slovenski šoli. Tako so nastale razne pobude, ki so že pripomogle do prvih uspehov; med te spadajo tečajji slovenskega jezika za otroke in odrasle, ki jih prirejajo vsako leto v Benečiji in Kanalski dolini. Težnja po množičnosti je v zadnjih letih nadomestila težnja po kakovosti tečajev. Delo z otroki ovira predvsem to, da žive slovenske družine v raznih krajih območja, organizacijske težave povzročajo različna starost otrok, pa tudi to, da se po družinah, pod pritiskom šole (ki je italijanska!) govori vse manj v narečju in vse več v italijansčini.

Organizacijsko je delo lažje v Kanalski dolini, kjer so Slovinci naseljeni dokaj strnjeno v večjih središčih. Tečajje slovensčine obiskuje v Kanalski dolini 46 otrok, glasbeno šolo pa 27 otrok. Poletnih tečajev slovenskega jezika ob letovanjih se je leta 1983 udeležilo več kot sto otrok iz Benečije; popoldanske tečajje slovensčine obiskuje več kot 20 beneških otrok, 48 pa jih je vpisanih v glasbeno šolo. V tečajjih za odrasle bo v tem šolskem letu več kot 70 slušateljev. Po teh poskusih, ki so prinesli že lepe uspehe in odobravanje med slovenskimi starši in drugimi beneškimi Slovenci, je napočil čas za uresničevanje novih zamisli v slovenski šoli v Italiji.

Jasno je, kakšno mora biti razmerje med jezikoma (italijanskim in slovenskim) na predšolski stopnji in pozneje v osnovni šoli. Toda izhodiščna točka mora biti narečje, ki je zelo razširjeno med beneškimi otroki; v narečju se otroci lažje pogovarjajo, saj so bolj sproščeni, hkrati pa je narečje tudi povezava z domačim okoljem. Pomembna je povezava med okoljem in s kulturnimi in drugimi organizacijami. K vsemu temu veliko pripomore tudi delovanje narečnega beneškega gledališča in raznih zborov, ki pomagajo širiti slovensko kulturo. Posebno pomembno je sodelovanje s starši, ki naj sodelujejo tudi pri vzgoji in izobraževanju, saj bodo tako najbolj oboroženi pred napadi nasprotnikov in bodo svoje odločitve lahko mnogo uspešneje zagovarjali, po drugi strani pa bodo lahko družinsko vzgojo zasnovali tako, da bodo kar največ pripomogli k uspešnosti šolskega dela svojih otrok.

Slovensko šolstvo ne sme zrasti nenadoma kot izziv okolju, temveč mora biti tudi navzven zgolj višja oblika dejavnosti, ki že obstajajo. Zato je treba začeti skromno, ne pa prikrito. Dozorel je čas, ko lahko manjšina sama ustvari v Benečiji svojo prvo »šolo«, za zdaj le na predšolski stopnji (otroški vrtec) in se pripravi na pravo šolsko dejavnost. To je prvi pomemben korak k odprtju slovenske šole v Benečiji.

Letos bo deloval slovenski otroški vrtec, ki bo dajal slovenskim otrokom v Benečiji pouk in razvedrilo v materinščini, pozneje pa bo delovala tudi slovenska osnovna šola, sprva še privatna, v bližnji prihodnosti pa naj bi postala tudi uradna, državna.

Jasno je, da je uspeh, še zlasti na tem področju, mogoč le ob zavednem sodelovanju vse slovenske skupnosti ne le v Videmski pokrajini, temveč v vsej deželi Furlaniji — Juljski krajini, ob zavesti vseh, da sta jezik in izobraževanje v materinščini nujno potrebna za obstoj in razvoj slovenske manjšine v Italiji.

O izobraževanju v slovenskem jeziku v Videmski pokrajini je poročala Živa Gruden na seji glavnega odbora Slovenske kulturno gospodarske zveze, ki je bila v Čedadu.

MARKO PAULIN

Visokošolsko izobraževanje učiteljev tudi v Italiji

V vseh evropskih deželah so prešli ali prehajajo na visokošolsko izobraževanje učiteljev in vzgojiteljev. K temu vodi napredek pedagogike, psihologije, sociologije in drugih znanosti, čedalje bolj zahtevno pa je tudi vzgojno delo v vrtec in šolah, zlasti še delo z učenci iz težjih domačih razmer. Na pobudo pedagogov in sindikalnih organizacij je zato minister za prosveto v Rimu sestavil delovno skupino, ki bo pripravila osnutek zakona o visokošolskem izobraževanju učiteljev in vzgojiteljev. Delovna skupina je pri pripravi zakona vzela za zgled države, kot so npr. Francija, Velika Britanija, Belgija in Zhodna Nemčija, ki so že uvedle vsaj dveletno visokošolsko izobraževanje učiteljev in vzgojiteljev.

Kako naj bi potekalo to izobraževanje v Italiji? Po predlogu delovne skupine naj bi poskusno uvedli visokošolsko izobraževanje v letih 1984-1994 s tem, da bi bilo visokošolsko izobraževanje v tem desetletju še fakultativno. Šolam in vrtec naj bi visoke šole ponudile tudi različne oblike strokovnega izpopolnjevanja. Šele z naslednjim desetletjem pa naj bi visokošolsko izobraževanje učiteljev in vzgojiteljev postalo obvezno in to po

programih, ki bi jih preiskusili v prvem obdobju.

Izobraževanje naj bi upoštevalo zahteve vzgojno-izobraževalnega dela z otroki in mladostniki različne starosti, predvsem pa obdobja med tretjim in sedmim letom (otroški vrtec in prva stopnja osnovne šole), med osmim in štirinajstim letom (druga stopnja osnovne šole in sedanja nižja srednja šola) ter obdobje med štirinajstim in osemnajstim starostnim letom (sedanja višja srednja šola). Celotna zamisel še ni izoblikovana, o njej razpravljajo še na različnih ravneh. Pred kratkim je bil tak posvet tudi v Trstu. Udeleženci so izrazili skrb, da se ne bi ustavili pri poskusnem obdobju in da ne bi prehodno obdobje trajalo v nedogled. Težko je pričakovati uspešno reformo učiteljskega izobraževanja, če ne uresničimo hkrati tudi reforme osnovne in srednje šole. Učiteljska pa vsakakor ne ustrezajo več sodobnim zahtevam.

Italijansko šolstvo se tako počasi prebujajo iz dolgoletnega spanja, ki traja nemara že vse od Gentilejeve reforme, saj je bilo vsa ta leta razmeroma malo storjenega za posodabljanje šolstva.

MARKO PAULIN

Ivan Bogovčič: Pogovor, 1982, olje

razpravljamo

Spremembo pouka računstva v osnovni šoli so okoli leta 1970 narekovale analize dotedanjega stanja pouka, že izvedena modernizacija pouka matematike v gimnaziji, novi pogledi na posamezne vsebine matematike in na matematiko nasploh ter reformna gibanja v svetu. Že ob načrtovanju je bilo predvideno, da bo modernizacija pouka osnovnošolske matematike potekala dalj časa, po stopnjah in da bo hkrati z uvajanjem potekalo tudi intenzivno spremljanje pouka s pedagoškega in strokovnega vidika.

Kot vzorec za začetno stopnjo reforme je bil izbran zahodnonemški projekt. Zasnovan je bil na izsledkih pedagoško-psiholoških preučevanj učnega procesa matematike. Bil je najbližji našim spoznanjem in zahtevam glede posodobitve pouka matematike, ki naj bi prinesla vsebinske spremembe in spremenjene oblike in metode dela pri pouku. Pouk matematike smo začeli modernizirati v šolskem letu 1971/72 v 1. razredu, nato pa postopoma v naslednjih letih v celotni osnovni šoli. Ker je bila modernizacija uvedena frontalno, za vse učence istega razreda, je bilo treba iz leta v leto za učitelje razrednega pouka pripraviti vzorec časovne razporeditve učne snovi, navodila za metodično oblikovanje učnih ur, učbenik Učimo se matematike, priročnik, zbirko nalog in gradiva za izobraževanje, za učence še delovni zvezek. Pripravljena so bila tudi nova učila. Za šole z italijanskim učnim jezikom na narodnostno mešanem območju so bili učbeniki prevedeni. V osnovnih šolah za laže duševno prizadete učence so učitelji dobili metodične napotke za pouk v 1. in 2. razredu, učenci pa delovna zvezka za 1. razred.

Novo vsebine in metode dela pri pouku matematike so zahtevale dopolnilno strokovno in metodično izobraževanje širokega kroga pedagoških delavcev. Multiplikatorji v zvezi z realizacijo projekta — pedagoški svetovalci in učitelji, inštruktorji MOM so se izobraževali na seminarjih in posvetovanjih. Nenehno je potekalo usposabljanje učiteljev. Za približno 1700 učiteljev so bili vsako leto organizirani do 10-dnevni seminarji. Za učitelje na narodnostno mešanih območjih je bil na seminarjih poseben poudarek na rabi matematičnega izrazja v italijanskem jeziku oziroma pri dvojezičnem pouku. Na seminarjih za pedagoške delavce osnovnih šol za laže duševno prizadete učence so bila upoštevana specialna pedagoška in psihološka izhodišča. Stalna in pogosta oblika usposabljanja vseh učiteljev so bili sestanki aktivov učiteljev. Te je programsko usmerjala in spremljala pedagoška služba. Na sestankih so učitelji poglabljali in poenotili strokovno delo z izmenjavo izkušenj. Sestanke aktivov so večkrat dopolnjevali hospitacijski nastopi, na katerih so učitelji hospitacijskih oddelkov obravnavali ključne teme posodabljanja pouka matematike. Za boljše povezanost pouka matematike na vseh stopnjah so bili organizirani seminarji za vzgojiteljice vzgojno-varstvenih organizacij in učitelje matematike na predmetni stopnji pouka. Pedagoški akademiji sta v tem obdobju prilagodili usposabljanje učiteljev modernizaciji pouka matematike v svojih izobraževalnih programih.

Zaradi frontalne uvedbe modernizacije pouka matematike je bilo pomembno spremljanje uvajanja. Model spremljanja je bil izbran tako, da je omogočal sodelovanje učiteljev kot soustvarjalcev novih delovnih oblik in metod, sprotno odkrivanje metodično-didaktičnih problemov v praksi ter ugotavljanje količine in kakovosti matematičnega znanja učencev in stališč učencev do matematike.

Že prva leta uvajanja so učitelji ugotavljali, da je novi matematični pouk za učence privlačnejši in razumljivejši kot tradi-

cionalno računstvo. Učenci se miselno bolj razgibajo, so samostojnejši in se znajo bolje izražati; to se pozitivno prenaša tudi na druge predmete. Učitelji so zasledili tudi pomanjkljivosti. O prevedenih učbenikih so menili, da so prezahtevno napisani, v njih ni dovolj upoštevano didaktično načelo od lažjega k težjemu, premalo časa je namenjeno utrjevanju in ponavljanju.

Sistematična opazovanja pedagoške prakse so pokazala, da se pri pouku matematike vedno bolj uveljavljajo delovne metode, ki aktivirajo učence. Že na nižji stopnji navajamo učence na samostojno odkrivanje zakonitosti in na učenje matematike kot sistem operacij. Vedno več je učnih ur, pri katerih so učenci zaposleni s kakovostno različnimi nalogami. Učiteljeva vloga se spreminja, učitelj nastopa kot organizator in usmerjevalec v vzgojno-izobraževalnem procesu. Novi slog pedagoškega dela ima pomembno vlogo pri motiviranju učencev, učenci se vključujejo v pouk z vedno večjim zanimanjem.

Primerjalne analize rezultatov preverjanja znanja učencev so pokazale, da so se zmanjšale razlike v povprečnih dosežkih med učenci mestnega socialnega okolja in učenci podeželskega socialnega okolja, izrazile so se miselne sposobnosti vseh naših otrok ne glede na njihov socialni razvoj. Analize dosežkov so tudi pokazale, da se učenci po novem bolj znajdejo v množici naravnih števil in da približno enako dobro opravljajo računске operacije. Če se upošteva, da učenci razumsko dojemajo algoritem in ga šele nato avtomatizirajo in da razumejo povezavo med računskimi operacijami, potem se lahko reče, da je znanje učencev boljše. Učitelji so ob preskusih znanja spoznali kakovostne spremembe, ki so bolj očitne kot kvantitativne. Z ugotovitvami pa niso obšli metodično-didaktične problematike pouka matematike. Načeli so vprašanje, koliko je treba obdelati osnovne pojme teorije množic kot samostojno matematično vsebino in koliko kot sredstvo za razumevanje računskih operacij. Izsledki namreč tudi kažejo, da se od razreda do razreda zmanjšuje število učencev, ki dosežejo smotre, s tem pa pri učencih z vsakim šolskim letom narašča količina učne snovi, ki je niso dojeli.

Ob uvajanju novega učnega programa so se spremenila tudi stališča učencev do matematike. Matematika se je uvrstila med bolj priljubljene učne predmete.

Modernizacija na predmetni stopnji pouka

V letih 1975 do 1979, na drugi stopnji uvajanja modernizacije, je bila poglavitna skrb namenjena pripravi didaktičnih gradiv in usposabljanju učiteljev matematike. Za vsako leto uvajanja so bili pripravljani: delovni učbenik Matematika v dveh zvezkih, Vzorec časovne razporeditve in metodični napotki za pouk matematike ter kompleti Preizkusi znanja matematike. Naslednje leto so bili učbeniki prevedeni tudi v italijanski jezik za osnovne šole na narodnostno mešanem območju. Uvedena so bila nekatera nova učila. Dopolnilno izobraževanje učiteljev je potekalo na strokovno-matematičnih seminarjih, metodičnih seminarjih in na sestankih stro-

DVANAJST LET MODERNIZACIJE POUKA MATEMATIKE V OSNOVNI ŠOLI OD 1971 DO 1982

Od zahodnonemškega modela k lastni metodiki

kovnih aktivov, združenih s hospitacijskimi nastopi.

Na tej stopnji je potekalo spremljanje pouka predvsem s preverjanjem znanja učencev, z ugotavljanjem njihovih stališč do matematike in s spremljanjem primernosti in ustreznosti učbenikov.

Primerjalna analiza rezultatov preverjanja znanja učencev, ki so se učili matematiko po starem in po novem programu, je pokazala, da je pouk matematike po novem programu pomembno povečal znanje učencev. Novi metodični prijem, ki so jih upoštevali avtorji učbenikov in metodičnih napotkov in večje strokovno matematično znanje, ki so ga učitelji pridobili na seminarjih, so nedvomno pripomogli k

stili matematiko med predmete, pri katerih se naučijo največ novega. Več kot polovica učencev je ocenila matematiko kot najpomembnejši predmet in predmet, za katerega porabijo tudi doma veliko časa.

Iz poročil o spremljanju ustreznosti in uporabnosti učbenikov povzemamo, da je dober učbenik pri pouku matematike nepogrešljiv. Učenci nove učbenike radi uporabljajo, ker so bolj od vseh dosedanjih pisani zanje.

Vendar je za predvideno število ur v učbenikih preveč snovi, zlasti primanjkuje časa za utrjevanje, pa tudi nalog za različne tovrstne stopnje. Učitelji predvsem želijo, da bi učenci jasno in

gradiv seznanjeni na seminarjih in sestankih aktivov učiteljev.

Spremljali smo tudi doma pripravljene učbenike, sestavni del spremljave so bili preskusi matematičnega znanja učencev. Delovni učbeniki združujejo razlagó nove snovi in naloge, ki jih učenci praviloma rešujejo v učbeniku. Po mnenju učiteljev je takšna rešitev za razredno stopnjo opuka ugodna. Ker je prijem v učbeniku deduktiven, dajejo učitelji prednost induktivnemu prijemu in načelu postopnosti, načelu od lažjega k težjemu in od znanega k neznanemu. Dalje učitelji pripominjajo, da je treba učence v zvezi z množicami prečistiti in jo smiselno opredeliti glede na smotre te snovi. Prevelika uporaba simbolike na razredni stopnji pouka ni primerna. Več pozornosti je treba nameniti temeljnemu znanju.

Analiza uspeha je tudi v tem obdobju pokazala, da si kakovostnega znanja ne pridobe samo učenci v velikih mestnih središčih, temveč tudi v srednje velikih krajih, med znanjem teh učencev in učencev iz manjših krajev pa so še vedno pomembne razlike v znanju. Analiza je pokazala tudi nekatere posebnosti v doseganju smotrov pouka matematike.

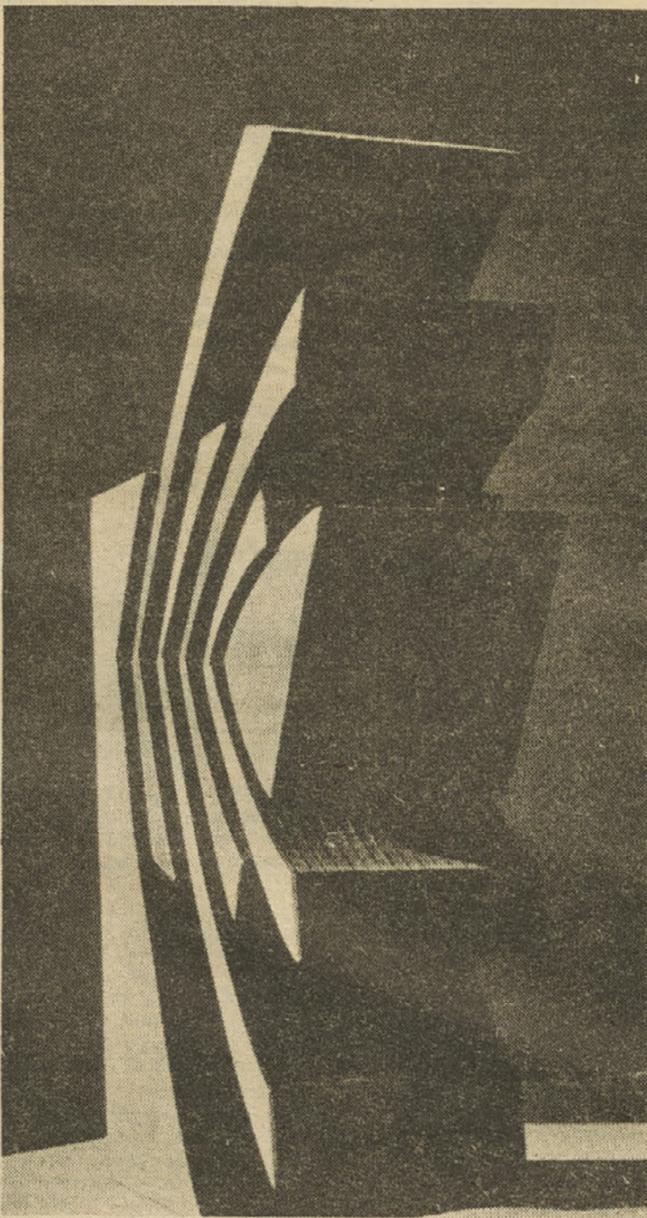
Modernizacija pouka se nadaljuje

S prizadevanji za preobrazbo pouka matematike se v zadnjem desetletju lahko meri le malokateri akcija za posodabljanje pouka v osnovni šoli. Možnosti za pouk so se izboljšale. V letih 1971 do 1981 se je za moderni-

zacija pouka izobraževal pri vsak učitelju razrednega pouka SR Sloveniji in vsak učitelju matematike v osnovni šoli, tudi osnovni šoli s prilagojenim programom in v šolah na narodnostno mešanih območjih. Vse razrede osnovne šole so bili pripravljani novi kompleti didaktičnih gradiv. Nova in posodobljena so bila učila za matematiko.

Ob spremljanju in evalvaciji smo ugotovili pomemben napredek v znanju učencev, čeprav doseženim še nismo zadovoljni. Pridobili smo izkušnje, da pouk matematike dober, če skrbno ravnavesje med razvijanjem matematičnega mišljenja in pridobivanjem računskih spretnosti in pri tem ne zanemarja in precenjuje ne enega, ne drugega. Rezultati spremljanja nas opozarjajo, kje bo še potrebno izpopolnjevati ter metodično in didaktično posodabljanje pouka matematike. Ocenili smo tudi ustreznost predmetnika in učnega načrta in ga prenovili. Začeli smo postopno prenavljati učbenike in druge didaktične pripomočke. Za uspešen nadaljnji razvoj pouka matematike osnovni šoli bo potrebno sodelovanje vseh strokovnih in drugih dejavnikov in še bolj poglabljeno preučevalno in raziskovalno delo. Kot se je pokazalo dvanajstih letih modernizacije pa k uspehu največ pripomoglo požrtvovalno delo učiteljev osnovne šole. Tudi v prihodnosti bo njihovo ustvarjalno sodelovanje nepogrešljivo.

IVANA MULEC

Vasilja Četkovič: Iz zbirke Hortikultura

večji kakovosti dela učiteljev in tako tudi k večjemu znanju učencev. Učenci se razvijajo bolj v skladu s svojimi sposobnostmi in možnostmi. Tudi na predmetni stopnji so se zmanjšale razlike med znanjem skupin učencev, ki živijo v različnih gospodarskih in kulturnih razmerah. Vendar z uspehom učencev še ne moremo biti zadovoljni, saj so bili tudi pri tistih učencih, ki so obiskovali šole v reformnem letu, smotri v povprečju razmeroma malo doseženi. Znanje matematike se tudi manjša iz razreda v razred, ali čim višji je razred, tem bolj se kažejo individualne razlike v zmogljivosti, matematičnem znanju in interesih učencev. V 7. razredu je bilo znanje še manjše kot bi pričakovali, vzrok je bil med drugim v preobsežnosti učnega načrta in učbenika.

Ob preskusih znanja so bila ugotovljena tudi stališča učencev do matematike. Učenci so uvr-

preprosto spoznali matematične zakonitosti in da bi vseskozi spoznavali, kako je mogoče uporabljati matematično snov na drugih področjih.

Lastni učbeniki za razredno stopnjo pouka

Ker učna praksa ni sprejela prirejenih prevodov nemških učbenikov, je bil leta 1977 preurejen učni načrt in postopoma pripravljen nov komplet didaktičnih gradiv za pouk matematike od 1. do 4. razreda. Ta je za vsak razred vseboval: delovni učbenik, priročnik za učitelje, komplet grafoskopskih prosojnic in naloge za preskus matematičnega znanja. Učbeniki so bili kasneje prevedeni v italijanski jezik in pripravljani za slovensko-madžarsko izdajo za osnovne šole na narodnostno mešanih območjih. Vsi učitelji so bili z metodično zasnovano novih

Iz starih listov

MUKA IN TRPLJENJE

Neka tvornica za papir dobavlja tedensko 384 000 pol papirja; koliko papirja lahko izdelava v 4, 5, 8, 9, 12, 17, 20, 39, 40 1/2, 46 2/3, 49 4/5 tednih?

V starih računih je mrgolelo takih nalog. Gornja še davno ni najbolj brezmiseln. In to je bilo hudo!

Bili so učitelji, ki so cvetoče, po življenju hrepeneče otroke desetih in enajstih let dan za dnevom mučili s takimi kulturnimi odpadki ter jim neusmiljeno zagrenjali šolsko življenje. Bili so šolski predstojniki, ki si pri tem niso nič belili glave, ki so bili celo prepričani, da je to »popolnoma v redu« in ki zaradi tega sploh niso mogli razumeti; kaj bi se dalo njihovemu »korektnemu« pouku še oporekati. In bili so nad vse modri šolski revizorji, ki so onkray mladine in življenja, Avgijev hlev računskega pouka vedno iznova polnili z vedno skrbneje izbrano slamnato navlako, namesto, da bi ga očistili. Bilo pa je tudi na isoče po življenju hrepenečih, cvetočih otrok, ki so morali prenašati najbolj dolgočasne, puste in zoprne računске ure in ki se niso smeli niti ganiti, to je bilo — najhuje!

Popotnik. Pedagoški list, 1933/4, str. 312

UČITELJEVO VEDENJE V ŠOLI IN V JAVNEM ŽIVENJU

Star pregovor pravi: »Kakor v gozd vpiješ, tako ti odmeva«; to velja v popolni meri pri otrocih. Kakor bode učitelj z učenci ravnal, tako bodo oni z njim delali. Da pa oba pravo pot zadeneta,

mora prvi kot stareji, pametnejši kot njih voditelj, kot omlanec iz zato postavno nameščen, pri skrbeli, da ne zgreši prave poti zaradi tega mora vsak učitelj najprej samega sebe spoznavati. Vsak za-se lahko opazuje, kakšne slabosti in hibe ima. Nekateri prav veselo izpolnjuje svoje dolžnosti, toda na posamezne učence ure se posebej pripravljati, mu odveč, a zato je njegov pouk dolgočasen; v šoli pri govorenju nekako v besedah lovi in učencem kmalu to spoznajo, postajajo nepazljivi, in uspeh njegovega delovanja je polovičarski; drugi vs svoje osobne skrbi in težje soboj šolo prinese, se jih nikakor ne more otresti, in akoravno bi drugače dobro poučeval, ga to takomoi, da je raztresen, učenci se kmalu naveličajo, in učinek je malenkosten; tretji je nagel je svoje reči prav izvršuje, a če ta uni učencem ni pazen ali ne umi precej ga jeza zgrabi in otrokom nalaga težke kazni, ter jim s tem oplašči, zmeša in namesto lahkega dobrega smotra — žanje le neumnost. Zraven dostavljamo šole one učitelje, kateri neradi izpolnjujejo svoj poklic, ter samo zaradi svojega vsakdanjega krulja kot tlačani delajo in se v šoli dolgočasijo.

Da tedaj učitelj svoje napake more spoznavati, naj svoj pouk primerja z onim kacega svojega dobrega tovariša, naj se imenovanih in drugih hib ne le ogibljuje temveč naj jih iskušaja bolj sprotno izpremeniti. Tako doseže da se jih za vselej obvaruje. Njegov pouk dobiva marsikatero dobro lastnosti, je mikaven, njegovo mišljenje ostane v šoli učenci ga radi poslušajo in se pazljivi.

Učiteljski tovariš 1. maj 1884 str. 129—130

SKRB ZA NADARJENE UČENCE V OSNOVNI ŠOLI IN USMERJENEM IZOBRAŽEVANJU

Načela, pričakovanja in resničnost

V razpravah o usmerjenem izobraževanju je bila večkrat izražena skrb za nadarjene učence, češ da jim enotnejše srednje izobraževanje ne omogoča ustreznega razvoja. Pogoj za uspešen razvoj učencev je samostojno učenje ter individualiziran in gibljivo diferenciran pouk. V tem prispevku razčlenjujemo naše normative akte in prakso v osnovni in srednji šoli, saj mora vzgojno-izobraževalni proces na obeh stopnjah izpolnjevati navedeni pogoj. Eden glavnih ciljev reforme srednjega izobraževanja je bil odprava dualizma. Iz raziskav Skupnosti za zaposlovanje in Centra za razvoj univerze povzemamo glavne ugotovitve o uresničevanju tega cilja. Na koncu smo na podlagi teoretičnih rešitev in ob upoštevanju naših razmer pripravili predloge za uspešnejše razvijanje vseh učencev, posebno nadarjenih.

Naša pedagoška in psihološka literatura dokazuje, da smo v Sloveniji v zadnjih desetih letih večkrat namenili pozornost nadarjenim učencem, tokrat pa jih obravnavamo v spremenjenih razmerah. Spremenili smo sistem srednjega izobraževanja in učne načrte za osnovno šolo, napredovala je didaktična teorija individualizacije in gibljive diferenciacije, v psihologiji pa se težišče preučevanja nadarjenosti prenaša od visoke splošne intelektualne sposobnosti na ustvarjalne procese. Ugotovljeno je, da človeku še tako visok dosežek na testu inteligentnosti ne zagotavlja, da bo ustvaril nekaj novega in pomembnega. Za ustvarjalnega znanstvenika je nujno, da ima razviti dve vrsti procesov: znati se mora prepustiti podzavestnemu toku idej, ki ga po »ilegalni poti« privede tako do odkritja kot do rešitve problema, rešitev pa mora tudi preveriti in razumsko utemeljiti. V pedagoški teoriji in praksi bi morali ta nova dognanja bolj upoštevati. Za zdaj imamo malo vpogleda v razvijanje ustvarjalnosti pri pouku, kaže pa, da razvijamo predvsem intelektualne procese, in še to pretežno na verbalnem in šolsko področju. Razvijanje ustvarjalnosti je vzgojna naloga, ki je metodno malo obdelana na področju intelektualne vzgoje, bolj pa na področju estetske, posebno likovne vzgoje. Oblike individualizacije in diferenciacije, ki jih navajamo, lahko pripomočejo k razvijanju ustvarjalnosti - vendar ob drugačnih metodah pouka, kot pa prevladujejo v naših šolah zdaj.

Pravni predpisi in praksa v osnovni šoli

Zakon o osnovni šoli zahteva za nadarjene učence individualizirane postopke in naloge pri rednem pouku. V enotni vzgojno-izobraževalni standard spada po ena interesna dejavnost, ki jo učencem izbira sam, del obveznega programa pa je tudi dodatni pouk (za učence od 5. do 8. razreda).

Zakon določa za dopolnilni in dodatni pouk do 2 uri na teden na oddelek od 5. do 8. razreda, za interesne dejavnosti 1,5 ure od 5. do 8. razreda in 1 uro od 1. do 4. razreda. Velike šole lahko kombinirajo oddelke, učenci dobijo v njih npr. 2 uri na teden za dodatni pouk matematike. Dejavnost omejuje poleg vezanosti števila ur na oddelek tudi omejitve tedenskih ur obveznega pouka za učence (npr. za 5. razred 30,5 ure).

Uveljavljanje razširjenega ali dogovorjenega programa osnovne šole odpira še bogatejšo možnost za osebnostni razvoj učencev. V razširjeni program spadajo različne interesne dejavnosti nad enotnim standardom in fakultativni pouk.

Zakon o osnovni šoli spodbuja in uzakonja tudi širšo družbeno dejavnost učencev v organizacijah in društvi v šoli in kraju.

Da bi omogočili učencem, ki se izrazito ugodno razvijajo, hitrejšo napredovanje po programu osnovne šole, uveljavljamo tudi šolsko akceleracijo z zgodnejšim vstopom v osnovno šolo ali s preskokom razreda.

Skrb za nadarjene v naši osnovni šoli pa ima v resnici tele značilnosti:

V zadnjih letih je manj možnosti za ugotavljanje individualnih sposobnosti učencev. Preiskus šolske zrelosti novincev je pogosto omejen na mlajše novince. Preskušanje sposobnosti ne zajema vseh učencev 5. razreda. Zakon ne navaja več med pedagoško dokumentacijo zapisov na podlagi učiteljevega opazovanja. Preskušanje sposobnosti na koncu 7. razreda (akcija Skupnosti za zaposlovanje) je namenjeno usmerjanju pred vpisom v srednjo šolo. Tako zmanjšane možnosti pravočasnega odkrivanja posebno slabo vplivajo na razvoj otrok manj izobraženih staršev.

Individualizacija v razredu se uveljavlja v številnih oblikah (diferencirane naloge, delo v skupinah, individualno delo). Vendar je veliko učiteljev izjavilo (po nekaterih virih celo polovica), da ne individualizirajo pouka. Učitelji se opravičujejo s tem, da imajo veliko učencev v razredu, med vzroki navajajo učno-vzgojne težave in pomanjkanje gradiva za individualizacijo. Več se posvečajo slabšim učencem, saj se zanje čutijo bolj odgovorne («v odstotkih»). Naši podatki tudi ne kažejo, kako kakovostno se izvaja individualizacija.

Po normativih je dodatnega pouka v osnovni šoli malo (do 2 uri na teden na oddelek za dodatni in dopolnilni pouk). Dodatni pouk je v večini šol zastavljen; tako je zlasti v manjših šolah, kjer ne morejo smotrno kombinirati oddelkov. Na razredni stopnji dodatni pouk ni predviden. Vrzel zapolnijo vsaj delno z nekaterimi interesnimi dejavnostmi, če sta v njih vsebina in način dela na dovolj visoki stopnji. Nekateri učitelji se otepaajo vodenja dodatnega pouka, ker je delo zahtevno, pripravljene gradiva pa malo. »Vesela šola« je ena od oblik dodatnega pouka, saj razširja in pogloblja šolski program. Uspešno je zaživel in gotovo vključuje tudi bolj nadarjene učence. Sicer pa iz naših podatkov ne moremo ugotoviti, koliko jih je med učenci, ki obiskujejo dodatni pouk, res nadarjenih in koliko samo motiviranih in pridnih.

Fakultativni pouk je predvsem pouk tujih jezikov in gospodinjske prakse, zlasti v mestnih šolah. Imajo ga večinoma otroci izobraženih staršev, ki zanj motivirajo svoje otroke in ga tudi plačujejo.

V zadnjem času se pojavlja tudi fakultativni pouk računalništva. Nadarjeni učenci sodelujejo skoraj v vseh interesnih dejavnostih na šoli, izbira pa je bolj odvisna od tega, kakšni krožki so na šoli, kot od njih samih. Radi sodelujejo v poljudnoznanstvenih ali predmetnih krožkih. Sicer pa so interesne dejavnosti večinoma le sprostilne in redko ustrezajo ravni nadarjenih učencev. Nekateri zunajšolske organizacije in ustanove lahko ponudijo več (npr. Pionirski dom, knjižnice, nagradni natečaji v Pionirju in Pionirskem listu). Vsi nadarjeni učenci pa nimajo možnosti, da bi sodelovali v tej dejavnosti zunaj šole.

V krožkih in pri dodatnem pouku se nadarjeni učenci pri-

pravljajo za šolska, občinska, republiška tekmovanja v matematiki, materinščini in na drugih področjih.

Učitelji navajajo tele težave pri interesnih dejavnostih: pomanjkanje prostora zaradi dvoizmenškega pouka, pomanjkanje mentorjev in denarja, skromna oprema kabinetov in delavnic, težave vozačev.

Šolsko akceleracijo izvajajo kot zgodnejši vstop v šolo in kot preskok razreda, ko redno napredovanje škoduje razvoju visoko nadarjenih učencev. Šole izvajajo akceleracijo s preskokom razreda previdno in negotovo zaradi občutljivosti ukrepa in zaradi pomanjkanja metodologije. Le 2% otrok, ki so na ljubljanskem območju preskočili razred, ima starše z nižjo izobrazbo od srednje. (Podatke o stanju smo povzeli po poročilih Zavoda SRS za šolstvo, po rezultatih anketnih vprašalnikov tega zavoda in raziskavi Darinke Sivec o akceleraciji v osnovni šoli ter po podatkih Zavoda SRS za statistiko.)

Kako skrbi za nadarjene srednja šola

Tudi po zakonu o usmerjenem izobraževanju je temeljni družbeni smoter oblikovati vsestransko razvito osebnost z razvijanjem individualnih intelektualnih, delovnih, estetskih, moralnih in telesnih sposobnosti, kar vključuje skrb za nadarjene. Ta skrb je najbolj izražena pri usmerjanju prijavljenih kandidatov za vpis v prvi in naslednji letnik, zlasti pri izbiri smeri.

V načelnih določilih usmerjenega izobraževanja je govor o individualizaciji v razredu in o oblikah časne in delne prera-zvrstitve učencev, konkretne oblike pa niso izdelane. Temeljna vsebina učnih načrtov, ki je pogoj za gibljivo diferenciacijo učencev, za smotrno dopolnilni in dodatni pouk, se pri nekaterih predmetih lahko kar dobro razbere, pri drugih pa ne.

Za razliko od Zakona o osnovni šoli Zakon o usmerjenem izobraževanju ne določa dodatnega pouka, interesnih dejavnosti in fakultativnega pouka.

Akceleracijo določa 38. člen Pravilnika o izpitih. Učencem, ki hitreje napredujejo ali imajo nadpovprečne uspehe, je omogočeno, da v enem šolskem letu izpolnijo obveznosti pri enem ali več predmetih iz več letnikov ali pri vseh predmetih iz dveh letnikov.

Po podatkih, ki jih imamo, lahko ugotovimo, da so resnične možnosti za razvoj nadarjenih učencev v srednji šoli za zdaj take:

Odkrivanje nadarjenih je lažje kot v osnovni šoli, ker se lahko pri tem uporabijo podatki Skupnosti za zaposlovanje, če so na šoli strokovnjaki, ki jih znajo uporabljati. Ti podatki pa so le opozorilo, ena od informacij. Zavzemamo se za opazovanje učenčevega dela, ki naj da podatke o njegovih možnostih na različnih področjih pouka in drugega delovanja.

Na anketni vprašalnik Pedagoškega inštituta je le 5,6% srednjih šol odgovorilo, da pouk za nadarjene učence individualizirajo: na 8,7% šol organizirajo dodatni pouk in na 2,2% šol fakultativnega. Nadarjeni učenci sodelujejo največ v interesnih dejavnostih (na 19,6% šol). Poleg tega sodelujejo srednješolci v društvi in organizacijah zunaj šole in v akcijah, ki so kratkotrajne narave. Na 8,7% srednjih šol, ki so bile v anketiranem vzorcu, so napisali, da nji-

hovi učenci sodelujejo v akcijah gibanja Znanost mladini, delajo v klubih, krožkih ali seminarjih mladih znanstvenikov, ki delujejo nepretrgoma, in tudi v raziskovalnih taborih in pri pripravi in izvedbi različnih tekmovanj v znanju in ustvarjalnosti. Pri tem prevladuje kot metoda raziskovalno delo mladih. Po reformi se je zmanjšalo delo v krožkih mladih tehnikov, zanimanja za raziskovalne taborje pa je še vedno veliko. Upad pripisujejo preobremenjenosti učiteljev, ki so bodisi mentorji ali pa povezujejo delo v šoli z zunanjimi mentorji (strokovnjaki iz prakse, raziskovalci, visokošolski učitelji).

Po podatkih Zavoda SRS za šolstvo v srednjem izobraževanju ni bilo primera akceleracije.

Kljub cilju, da je treba odpraviti dualizem šolanja, je pojav zunanje diferenciacije dokaj intenziven, saj imamo še vedno smeri in celo usmeritve, v katere se skorajda ne vključujejo otroci staršev z višjo in visoko izobrazbo ter s prav dobrimi in odličnimi uspehi v osnovni šoli.

V usmeritvah in smereh, ki izobražujejo le za V. stopnjo zahtevnosti, pa močno prevladujejo prav takšni učenci, otroci izobraženih staršev in zelo uspešni absolventi osnovne šole. Lahko sklenemo, da imajo nadarjeni učenci v smereh, v katere se vključujejo, pretežno prav dobri in odlični učenci, boljše možnosti za razvoj sposobnosti, raven pouka in zahtevnost je večja. Zaskrbljeni pa moramo biti glede možnosti nadarjenih učencev, ki se zaradi različnih vzrokov niso vključili v takšne usmeritve in smeri. Podatki na podlagi spremljanja kažejo, da so to predvsem otroci delavcev in kmetov.

V prihodnje: več skrbi nadarjenim

Pri teh predlogih mislimo predvsem na srednješolsko stopnjo, vendar je uspešen le nepretrgan proces, ki vključuje tudi predšolsko vzgojo in osnovno šolo. Ukrepov ne omejujemo le na nadarjene in govorimo najprej o širših vzgojno-izobraževalnih ukrepih, ki lahko izboljšajo pouk za vse učence.

Omejiti je treba prevladujoči frontalni pouk, učiteljevo preveč avtoritarno vlogo, zahteve po reproductivnem znanju in površno obravnavo vsebine. To omogoča inteligentnim in ustvarjalnim učencem, da izrazijo zanimanje, ugovore, vprašanja, hipoteze, poiščejo svojo izvirno pot, pokažejo samostojnost, kritičnost in tudi intuitivnost. Vendar je treba ohraniti zahteve po trdnem znanju bistvenih dejstev. Takšen pouk je zahteven tako glede vsebine kot tudi metodično. Zahteva pa tudi, da učitelj pozna učence in individualizira pouk. To pa je pri večini predmetov dokaj težko uresničiti, ker je v razredih veliko učencev, na voljo pa je tudi premalo ur na teden. Uresničenje te zahteve ovira tudi manjša usposobljenost učiteljev za takšno delo pa tudi primerna učna sredstva še niso zbrana.

Razlike med učenci srednje šole pa so prevelike, da bi lahko individualizacijo izvajali le v skupnem delu razreda. V drugih državah, ne glede na družbeno ureditev, uvajajo tudi celostno ali delno ločeno izobraževanje učencev glede na njihove učne uspehe. Napredne in kakovostne so zlasti nove oblike delnega in začasnega ločevanja učencev po njihovih učnih potrebah. Pogoj za to je, da je temeljna vsebina učnih načrtov določena. Prerazvrstitev učencev med ponavljaj-njem za manj uspešne učence in poglobljanja za uspešne je mogoče:

- v enem razredu,

- s kombinacijo učencev več vzporednic ne glede na pripadnost vzporednici, pri čemer nastanejo bolj homogene skupine.

Iz tuje literature so zamisli, naj učitelji vseh vzporednic letnika ene šole sestavljajo samoupravno enoto, ki pedagoško ustrezno organizira delo velikih, srednjih in malih skupin. Tudi naši učitelji bi morali v soglasju z drugimi samoupravnimi dejavniki šole svobodneje organizirati pouk. V začetku bi bila potrebna pomoč strokovnjakov in raziskovalcev, saj je treba preučiti posledice in pogoje različnih oblik diferenciacije. Najbolj dejavne šole naj bi dobile hospitalni status. Preskus štirih modelov takšne diferenciacije je opisan v laboratoru Danice Golli, Pedagoški inštitut 1977, na kratko pa v reviji Vzgoja in izobraževanje. Veliko uporabnega gradiva je tudi v objavljenih besedilih Franceta Strmčnika.

Poleg tega kratkotrajnega diferenciranja bi bilo treba ovrednotiti in sprejeti najprimernejše oblike daljšega delnega ločevanja učencev. Gre za različice kurznega sistema, po katerem se samo pouk linearno poučevanih in storilnostno zahtevnih predmetov (matematika, tuj jezik, tudi fizika, kemija in še kaj) deli na tečaje različnih težavnostnih stopenj. (Tečaj se v tej zvezi uporablja za poimenovanje različno zahtevnega ali usmerjenega pouka, in ne v pomenu hitrejšega bolj strnjenejšega časovnega poteka pouka.) Tako bi se izboljšal pouk na vseh šolah in v vseh usmeritvah. To pa bi starši in učenci gotovo ugodno sprejeli. Lahko pričakujemo, da bi to zmanjšalo naval na zdajšnje »elitne« šole.

Za zdaj je naša organizacija pouka popolnoma tradicionalna, kar zadeva razredno-urni sistem, ki ga je utemeljil še Kamensky. Temeljite teoretične študije Franceta Strmčnika in že navedeni empirični preskus štirih modelov gibljive diferenciacije so še zmeraj brez odziva v praksi.

Več spodbud in večje zahteve

Ne zavzemamo se za posebne šole ali razrede za nadarjene niti za strogo omejevanje števila učencev (po učnem uspehu in testih inteligentnosti) v oblikah, ki jih priporočamo za delno in začasno ločevanje nadarjenih učencev. Glavno merilo naj bo uspeh v zahtevnejši dejavnosti. Na srednji stopnji že lahko razvijamo specifične sposobnosti, vendar naj učenci, posebno proizvodnih usmeritev, razširijo in poglobijo svojo temeljno splošno izobrazbo (matematika, materinščina, tuji jeziki, naravoslovje, umetnost), da bi se lahko vključevali v nadaljnje izobraževanje in pozneje ustvarjalno sodelovali pri raziskovalnem delu.

Dodatni pouk, ki je razvit skoraj samo v osnovni šoli, je ena od oblik že navedene časne in delne diferenciacije ali prerazvrstitve učencev pri sicer skupnem učnem načrtu, saj ga Zakon o osnovni šoli označuje kot obliko poglobljanja (temeljnega) znanja, dopolnilni pouk kot pomoč neuspešnim učencem, da to znanje dosežejo. Pri nas je enega in drugega malo, prevladuje pa dopolnilni pouk. Obe vrsti pouka dodajamo obveznemu številu tedenskih ur dokaj enotnega pouka v razredu. Realizacija pa je preveč odvisna od števila oddelkov in ugodna le v zelo velikih šolah. Učitelji osnovne šole vključijo v dopolnilni pouk do 36% učencev, kar govori v prid drugačni rešitvi. Presoditi bi namreč morali tuje modele, kjer je skupnega pouka manj (npr. 5 ur

na teden za matematiko se deli na 3 ure skupnega in 2 uri dodatnega ali dopolnilnega pouka, učenec pa se po potrebi udeleži enega ali drugega). Zavzemamo se za gibljivo sestavo učencev pri dodatnem in dopolnilnem pouku, merilo pa naj bodo dosežki pri velikih enotah skupnega učnega načrta. Pogoj za to je, da je temeljna in dodatna vsebina določena, vendar dodatna dokaj okviro, predvsem z navedbo virov za samostojno učenje.

Fakultativni pouk je v osnovni šoli že napredoval, podobna skrbna izbira vsebine in izboljšanje gmotnih in kadrovskih razmer bi pomenila napredek individualizacije tudi v srednji šoli.

Mentorstvo prostovoljnih dejavnosti je v srednji šoli zelo zahtevno. Poleg učiteljev so potrebni strokovnjaki od drugod. Delo v strokovnih društvi in v aktivnostih gibanja Znanost mladini je zelo primerno za srednješolce. Zato je treba vse te oblike pospeševati. Učitelji in šolski svetovni delavci naj mlade spodbujajo, da se vključijo. Z vidika usmerjanja je treba nameniti posebno pozornost naravoslovnim krožkom, v katerih se eksperimentira, in tehničkim, povezanim z organizacijami združenega dela.

Akceleracijo je treba bolj pripraviti, dopolniti zakonska določila in izdelati nekaj objektivnih instrumentov za presojo znanja kandidatov za preskok razreda.

Šolski svetovni delavci imajo že precej izkušenj pri svetovanju učencem, taršem in učiteljem nadarjenih učencev. Nekateri se uspešno povezujejo z dejavniki v širšem okolju. Nadaljnji razvoj svetovalne službe bo pripomogel tudi k skrbi za nadarjene v praksi in pri teoretični obdelavi problemov.

V razpravljanju za »okroglo mizo«, pripravljeno ob posvetu o usmerjenem izobraževanju na Brdu pri Kranju, so bili predlogi v bistvu sprejeti, praktiki pa so posebej poudarili, da je za uspešnejše delo na tem področju treba:

- bolj spoštovati in ustrezno vrednotiti učiteljevo delo;
- razviti bogatejšo življenje in učenje tudi v srednjih šolah;
- ne krčiti, ampak povečati vsoto denarja, namenjenega za dejavnosti nadarjenih učencev;
- v prvi letnik, posebno za zahtevne predmete skupne vzgojno-izobraževalne osnove, je treba uvrstiti gibljivo diferenciranje učencev ob enotnem učnem načrtu, med šolskim letom pa, če je potrebno, tudi trajnejše diferencirati učence v obliki tečajnega pouka na dveh težavnostnih stopnjah. Kaže, da bi to tudi lahko naredili, če bi upoštevali enoten učni načrt, ki bi imel označeno temeljno in dodatno vsebino. To bi bilo za zdaj najbolj nujno pri matematiki in tujem jeziku. V tečaje bi razvrstili učence po uspehu in pri tem kombinirali več vzporednic letnika. Pri tem ne bi prekoračili obveznega števila tedenskih ur.
- Da bi se ti predlogi uresničili, je treba pritegniti v razvojnoraziskovalno delo šole ter strokovne in raziskovalne moči. Delo naj bo prostovoljno, vendar si je treba prizadevati tudi za organizacijo takih šol, ki bi imele inovacijski in hospitalni status.

Iz prispevka za »okroglo mizo« na posvetu o usmerjenem izobraževanju, ki so ga pripravile Danica Golli, Friderika Micić, Darja Piciča-Rojko in Darinka Sivec, in iz razprave povzela DANICA GOLLI

poklicno usmerjanje

Eden temeljnih problemov usmerjenega izobraževanja je usmerjanje, saj je bistveni problem pri posameznikovem spoznavanju potreb združenega dela in vse družbe, po drugi strani pa je povezan tudi s primerjavo trenutnih potreb združenega dela z dolgoročnimi cilji družbe. Pedagoški inštitut pri Univerzi Edvarda Kardelja v Ljubljani že drugo leto zavzeto sodeluje v raziskovalnem delu na področju usmerjanja. Do zdaj smo predvsem razčlenjevali delo srednjih in nekoliko tudi osnovnih šol pri poklicnem usmerjanju. Delo usklajujemo z drugimi raziskovalnimi dejavniki, kot so Center za razvoj univerze, skupnosti za zaposlovanje in Zavod SRS za šolstvo. V program zdajšnjih in prihodnjih raziskav so uvrščene razčlenitve stanja na tem področju ter izdelava enotne strokovne zasnove in izhodišča sistema usmerjanja v izobraževanje in delo. Ves čas pa se trudimo, da bi naše delo tudi neposredno koristilo delavcem na področju usmerjanja. V prvem delu tega prispevka skušam širše osvetliti problematiko usmerjanja, v drugem delu pa povzamem nekatere ugotovitve in razčlenitve dela srednjih šol pri poklicnem usmerjanju.

Pri razpravljanju o usmerjanju v usmerjenem izobraževanju lahko velikokrat ugotovimo, da si govorniki različno predstavljajo vsebino pojma usmerjanje. Menim, da lahko povežemo te dejavnosti z drugimi področji dela in življenja v družbi najbolj prikažemo, če izhajamo iz Zakona o usmerjenem izobraževanju (člen 30, komentar). Z usmerjanjem naj bi torej usklajevali interese, sposobnosti in druge osebnostne lastnosti posameznikov, potrebne delovnih organizacij in skupnosti

ter cilje celotne družbe. Usmerjanje (ali usmerjanje v širšem pomenu) mora temeljiti na dolgoročnih ciljih družbenega in gospodarskega razvoja, vključuje pa dolgoročno načrtovanje razvoja kadrov, načrtovanje vzgoje in izobraževanja (to je načrtovanje mreže šol in izdelavo vzgojno-izobraževalnih programov) ter poklicno usmerjanje. Poklicno usmerjanje je tisti del procesa usmerjanja, ki naj bi omogočil posameznikom tako izbiro pokliane poti, ki

STROKOVNA REVILJA, POTREBNA VSAKEMU UČITELJU

Človek in poklic

»ČOVEK I ZANIMANJE« (Človek i zanimanje — Človek in poklic) je edina strokovna revija za poklicno usmerjanje na področju izobraževanja, zaposlovanja in dela pri nas. Revija izdaja že 27. leto Zveza združenj za poklicno usmerjanje Jugoslavije (katere članica je tudi Zveza društev kadrovskih delavcev Slovenije — njena komisija za poklicno usmerjanje). Revija je strokovna svetovalna učiteljem, svetovalnim in kadrovskim službam v vseh družbenih, strokovnih, teoretičnih, praktičnih, organizacijskih, etičnih in drugih vprašanih poklicnega usmerjanja — usmerjanja v izobraževanje in delo.

Poglavitna naloga revije je, da s svojo vsebino, v sodelovanju z združenji za poklicno usmerjanje republik in avtonomnih pokrajin, z organizacijami združenega dela, s samoupravnimi interesnimi skupnostmi za zaposlovanje in izobraževanje in z drugimi organizacijami in organi s svojo informativno dejavnostjo pripomore k uresničevanju družbenih in strokovnih smotrov poklicnega usmerjanja, še posebno pri razvijanju družbene dejavnosti na področju poklicnega usmerjanja mladine in odraslih kot bistvenega pogoja za uspešno vzgojo in izobraževanje, zaposlovanje in razvoj kadrov. Razvijala in pospeševala naj bi strokovno delo na področju poklicnega usmerjanja v vzgoji in izobraževanju, zaposlovanju in razvoju kadrov in razvijala ustvarjalno delo pri povezovanju vzgoje in izobraževanja z delom v skladu z znanstvenimi spoznanji in družbenimi potrebami. Posebna pozornost je namenjena idejnopolitičnemu in strokovnemu usposabljanju kadrov, ki delajo v poklicnem usmerjanju, obveščanju o delu Zveze združenj za poklicno usmerjanje Jugoslavije in delu republiških in pokrajinskih združenj.

Naloga revije Čovek i zanimanje je tudi nenehno širiti in razlagati poklicno usmerjanje kot dejavnost strokovnjakov in široko dejavnost združenega dela in vse družbe. To nalogo uresničuje z nenehnim uveljavljanjem strokovnih, znanstvenih in raziskovalnih del s področja poklicnega usmerjanja in prakse. Revija ima tudi spodbujevalno vlogo: pripomore naj, da bi čim več zapo-

slenih sodelovalo pri raziskovalnem delu in objavljalo izsledke raziskav. Pri tem je nujno nenehno upoštevanje načel marksistične ustvarjalne kritike in prav tak način reševanja vprašanj poklicnega razvoja in usmerjanja ter stalno spopolnjevanje zasnove poklicnega usmerjanja. Revija Čovek i zanimanje ima že veliko zaslug za razvijanje samosvojih, naši družbeni ureditvi ustreznih teoretičnih temeljev usmerjanja v izobraževanje in delo. K temu prav gotovo pripomore zasnova poklicne usmeritve v socialistični samoupravni družbi, ki jo je konec leta 1981 sprejela Zveza združenj za poklicno usmerjanje Jugoslavije. Zasnova izhaja iz razvoja družbeno-političnega življenja in ideološko napredne usmerjenosti, dediščine dozrajšjega razvoja in želje Zveze združenj za poklicno usmerjanje Jugoslavije in združenj v socialističnih republikah in pokrajinah, da bi poklicno usmerjanje doseglo višjo družbeno, strokovno in znanstveno raven, ki bo bolj ustrezala človekovim in družbenim potrebam. Pomembna naloga revije je tudi obveščanje svetovne javnosti o poklicnem usmerjanju v združenem delu in samoupravljanju, o naši zasnovi in dosežkih in še posebno utrjevanje vezi z neuvrščeniimi.

Revija objavlja prispevke v enajstih rubrikah: Naše teme, Perspektive, Iz prakse za prakso, Poklicno usmerjanje v JLA, Iz sveta, Vi sprašujete — mi odgovorjamo, Od učencev za učence, Vesti in zanimivosti, Iz združenj za poklicno usmerjanje, Bibliografija in Statistični pregledi. Vsako leto izide deset števk, prispevki so po želji objavljeni v jezikih, v katerih so napisani. Prednaročilo pošljite na naslov: Savez udruženja za profesionalnu orijentaciju Jugoslavije, Zmaj Jovina 21, 11000 Beograd (prednaročilo »Čovek i zanimanje«). Celoletna naročnina v letu 1984 je 500 din.

MILAN PAVLIHA

DILEME, IZKUŠNJE IN NADALJNJE MOŽNOSTI POKLICNEGA USMERJANJA

Premalo načrtno in povezano

ustreza njihovim značilnostim ter značilnostim in zahtevam družbeno-gospodarskega in tehnološkega razvoja.

Bistveni pogoji za kakovostno in strokovno izvedeno poklicno usmerjanje so:

- da sodeluje v tem procesu dovolj strokovnih delavcev;
- da so tudi učitelji usposobljeni za delo na tem področju in
- da imajo oboji dovolj časa za svoje delo.

O (ne)izpoljenosti teh pogojev v naših osnovnih in srednjih šolah je v eni prejšnjih števk Prosvetnega delavca pisal že J. Zalaznik, povejmo pa tudi to, da lahko pomanjkanje ustreznih delavcev in manjšo usposobljenost nekoliko nadomesti povezava z drugimi nosilci usmerjanja. Podatki kažejo, da je to sodelovanje še premalo zaživelo in da še vedno večina nalog prevzemajo šole same ob pomoči skupnosti za zaposlovanje.

Vzgoja, obveščanje, svetovanje in spremljanje

V literaturi se deli poklicno usmerjanje na tele stopnje: poklicno vzgojo, poklicno informiranje, poklicno svetovanje in poklicno spremljanje. Poklicna vzgoja zajema razvijanje tistih osebnostnih lastnosti posameznika, ki so pomembne za njegov poklicni razvoj. Podatki kažejo, da je poklicna vzgoja eno najslabše razvitih področij poklicnega usmerjanja v osnovni šoli, ki je v celoti premalo vključeno v vzgojno-izobraževalni proces. Razčlenitev učnih načrtov in interesnih dejavnosti osnovne šole kaže, da je proizvodno-tehnično področje glede na to, da se mora večina učencev ob vpisu v srednje šole odločiti za programe s tega področja, najmanj udeleženo v vzgojno-izobraževalni dejavnosti osnovne šole.

Vsebinsko poklicnega informiranja sestavljajo tile objektivni pogoji, ki jih mora učenec poleg svojih osebnostnih lastnosti poznati, da se lahko zrelo poklicno odloči:

Franc Vozel: Nedokončana, 1983, olje

— kadrovske potrebe in možnosti zaposlovanja v času, ko bo končal izobraževanje;

— informacije o poklicih in področjih dela, med katerimi se odloča;

— informacije o možnostih in pogojih za doseganje posameznih poklicev.

Delavci srednjih šol menijo, da informacije o kadrovskih potrebah in možnostih zaposlovanja ter možnostih nadaljnega izobraževanja najbolj vplivajo na odločanje kandidatov pri vpisu v srednjo šolo. Ob uvajanju usmerjenega izobraževanja se ni bilo popolnih informacij o tem; kakšne so možnosti za nadaljevanje šolanja — to pa je povzročalo težave pri poklicnem usmerjanju. Še bolj moramo biti zaskrbljeni nad tem, da informacijam o kadrovskih potrebah tudi zdaj ni mogoče povsem zaupati. Glede informacij o značilnostih poklicev pa vemo, da je spoznavanje njihovih zahtev pri

nas tudi zaradi objektivnih dejavnikov precej zanemarjeno. Vemo tudi, da za nekatere programe usmerjenega izobraževanja ni bilo ustreznih programov v starem sistemu srednjega izobraževanja in zato je bilo tudi manj informacij o poklicih, za katere izobražujejo (npr. naravoslovno-matematični tehnik).

Enako kot za poklicno informiranje velja tudi za poklicno svetovanje, da morajo imeti tisti, ki svetujejo, na voljo bistvene informacije za usmerjanje. Pri informacijah o kandidatih se pokaže že dobro znani problem prenosa informacij o učencih iz osnovne v srednjo šolo, ki ga ne bo mogoče rešiti brez večjega števila strokovnih delavcev v srednjih šolah.

Pri poklicnem spremljanju ugotavljamo, kako uspešno je kandidat seznanjen s svetovnim študijskim in poklicnim področjem. Skupnost za zaposlovanje daje šolam bistvene informacije o uspešnosti njihovega dela pri poklicnem usmerjanju, vendar so te še preskromne za poglobljeno strokovno razčlenitev. Če želijo osnovne šole pridobiti več informacij o svojih nekdanjih učencih, je za delavce na srednjih šolah to dodatna obremenitev z administrativnim delom. To je le ena od težav, s katerimi se zaradi premajhne razvitosti sistema poklicnega usmerjanja ubada vsak, ki se loti poklicnega usmerjanja bolj strokovno. Na večini srednjih šol pomanjkljivo spremljajo učence med izobraževanjem, še slabše pa je razvito spremljanje učencev po končani srednji šoli — to je v poklicu ali pri nadaljnjem študiju. Za razvoj te stopnje poklicnega spremljanja je eden temeljnih pogojev, da se srednje šole (in predvsem svetovalni delavci v njih) povezujejo z organizacijami združenega dela in s fakultetami, za katere izobražujejo.

Ob pregledu razvitosti prvin sistema poklicnega usmerjanja bi rada posebej opozorila na najbolj zanemarjeno področje — na usmerjanje v izobraževanje iz

del procesa poklicnega usmerjanja — izbiro vzgojno-izobraževalnega programa in izbiro smeri — in to predvsem v srednji šoli. Pri izbiri programa izvajajo srednje šole le del dejavnosti poklicnega informiranja in del dejavnosti poklicnega svetovanja (v glavnem preusmerjanja — svetovanja učencem, ki niso izbrali ustreznega programa). Srednje šole lahko pripomorejo k ustreznosti izbiri smeri s poklicno vzgojo (npr. z razvijanjem interesov v interesnih dejavnostih in med delovno prakso), s poklicnim informiranjem in poklicnim svetovanjem.

Med objektivnimi možnostmi naj bi na odločitev kandidatov najbolj vplivale značilnosti poklicev in možnosti zaposlovanja. Šole, predvsem v manjših krajih, lahko dobijo te informacije na skupnostih za zaposlovanje ali v sodelovanju z delovnimi organizacijami. Srednje šole lahko osnovnim šolam ali drugim srednjim šolam lažje dajo podatke o predmetnikih in učnih načrtih, težavnosti šole, številu in lastnostih kandidatov, ki se želijo ali so se v preteklih letih želeli vpisati v program ali smer na njihovi šoli, ter kandidatov, ki so bili sprejeti. Čim zgodnejše so te informacije, tem bolj lahko pripomorejo k ustreznim odločitvi učencev ali k neboleči preusmeritvi, če je potrebna.

Strokovno izvedeno preusmerjanje je poklicno svetovanje, ki mora temeljiti na čim popolnejših informacijah o učencih in o področjih dela. Na informativnih dnevih bi srednje šole lahko dobile več informacij neposredno od kandidatov (npr. informacije o uspešnosti učencev, socialnih in družinskih razmerah; o tem, kateri predmeti zanimajo učena ali so mu všeč, kam bi se prijavil, če ne bi bil sprejet, kaj ga še zanima idr.). Informacije o učencih težje dobijo na šolah, kjer nimajo zaposlenih svetovalnih delavcev. Delavci skupnosti za zaposlovanje tem šolam tudi ne smejo dajati podatkov o rezultatih na testih sposobnosti. Med zgledi nestrokovnih oblik preusmerjanja, ki je omejeno na nepopolno informiranje, lahko navedemo pošiljanje sporočil učencem, da niso primerni za izbrani program (brez pogovora z njimi), ali zgolj razobešanje seznamov šol s prostimi mesti na oglasno desko. Nestrokovno in nesprejemljivo je tudi usmerjanje ali preusmerjanje, ki upošteva le učni uspeh učencev. Izsledki raziskave kažejo, da so na srednjih šolah upo-

tevali predvsem ocene učencev kot napoved njihove uspešnosti pri izobraževanju, zelo malo pa ali jih bo delo v poklicu veselilo in ali bodo v njem uspešni. Pri svetovanju vpisa (ki za učence ni obvezno) je še veliko možnosti, da se bolj upošteva celostna učenceva osebnost in se odsvetuje vpis npr. tudi tistim, ki kažejo trdnega zanimanja za izbrani program, četudi so njihove ocene dovolj visoke. Če hoteli najti najustreznější program za vse učence, pa bi morali preusmerjati učence na vse srednjih šolah, tudi na tistih, ki s imele programe s premajhnimi števili prijavi.

Poklicno informiranje pri izbiri smeri se mora začeti dovolj zgodaj. Izsledki kažejo, da na večini srednjih šol učencem niso dali informacij v pisni obliki. Taka oblika informiranja je ena od možnosti, da se v povezavi z zainteresiranimi ozdi pri pomore k usklajevanju zanimanja učencev s potrebami združenega dela ali k temu, da bi učenci bolje spoznali, za kaj se odločajo. Za poklicno svetovanje pri izbiri smeri je nujno, da srednje šole zvedo za namere učencev prej kot ob koncu prvega letnika.

V primerjavi z usmerjanjem pri vpisu poteka usmerjanje med prvimi letniki še premalo načrtno in sistematično. Postopki bi bilo treba spopolniti in poenotiti. K temu bi lahko veliko pripomogle komisije za vpis in usmerjanje, ki so do zdaj le izjemoma posegale v usmerjanje med izobraževanjem. O uspešnosti tega dela poklicnega usmerjanja veliko pove tale podatki: število učencev, ki so v prvem letniku menjali program je le za petino večje od števila učencev, ki so se prenehali izobraževati.

Srednje šole so lahko pri usmerjanju veliko uspešnejše, če sodelujejo med seboj z osnovnimi šolami in s skupnostmi za zaposlovanje. Tako sodelovanje je nujno že pri informiranju in preusmerjanju učencev pred vpisom. Osnovne šole in skupnosti za zaposlovanje imajo veliko informacij o učencih, ki jih vse srednje šole še niso znale poiskati in uporabiti. Z usklajenim delovanjem teh nosilcev je mogoče večino učencev preusmeriti še pred prijavo za vpis. K temu lahko veliko pripomorejo delavci skupnosti za zaposlovanje, saj so tudi najbolj celostno poučeni o kadrovskih potrebah na svojem območju.

DARJA PICIGA-ROJKO

IZ SKLEPOV RAZPRAVE O 4. PROJEKTU: VPIS, USMERJANJE, NAPREDOVANJE UČENCEV TER HORIZONTALNA IN VERTIKALNA PREHODNOST PROGRAMOV V SREDNJEM IZOBRAŽEVANJU

(S posvetovanja o rezultatih spremljanja srednjega usmerjenega izobraževanja Brdo pri Kranju, 11. in 12. 11. 1983)

● Usmerjanje v osnovni šoli, usmerjenem izobraževanju, pa tudi v združenem delu ne zagotavlja v celoti uresničenja ciljev, ki smo si jih zadali z usmerjenim izobraževanjem. Za boljše usmerjanje predlagamo, naj bi:

- pri učencih razvijali zanimanje za vsa področja dela;
- temeljitje preučiti razloge za delitev na moške in ženske poklice in različne načine, da bi jih odpravljali vsi dejavniki v šoli in zunaj nje;
- usposobili učitelje za delo pri poklicnem usmerjanju, tako da bi v ustrezne programe vstrelili ustrezne vsebine in smotre ter sistematično usposabljali in nenehno izobraževali že zaposlene učitelje;
- izpolnili šolske svetovalne službe osnovnih in srednjih šol in jasneje določili delovne načrte delavcev vseh profilov;
- oceniti pomen in vloge štipendiranja za usmerjanje;
- tesneje povezati delo vseh nosilcev usmerjanja;
- izpolnili in razvijali informacijski sistem na področju usmerjanja in zagotovili kakovostnejše informacije;
- jasneje določili kadrovske in gnotne možnosti za delovanje sistema usmerjanja.
- Usmerjanje mora temeljiti na bolj stvarnem in dolgoročnem načrtovanju kadrov.
- Več je treba storiti, da bo tudi združeno delo uveljavljalo svoje interese pri usmerjanju mladine v izobraževanje, pa tudi zaposlenih v izobraževanje ob delu in iz dela.
- Zavzemati se moramo za to, da učencem omogočamo izobraževanje z najvišjo stopnjo zahtevnosti, ki jo zmorejo, čeprav se bodo morali morda začasnó zaposliti tudi na nižjih stopnjah zahtevnosti. Od tega pričakujemo tudi hitrejši razvoj tehnologije in inovacij. Štipendijski sistem bi moral izpopolniti tako, da bi dovolj zgodaj in trajno podpiral tudi kandidate za dolgotrajnejše šolanje k poklicem višjih stopenj zahtevnosti.

V naši raziskavi smo zajeli le

poklicno
usmerjanje

ZKUŠNJE IZ PRAKSE

Pri svetovanju marsikdaj samo ugibamo

V Smernicah za delo osnovnih šol, ki jih je izdal Zavod SR Slovenije za šolstvo, preberemo na 16. strani tole:

»Osnovna šola uresničuje usmerjanje učencev s celotnim programom svojega življenja in dela. Načrtuje in izvaja ga tako, da je poklicna vzgoja, poklicno izobraževanje, svetovanje in informiranje ena od bistvenih sestavin pouka in vsake druge vzgojno-izobraževalne dejavnosti. Naloge usmerjanja šola uresničuje zlasti z načrtnim vključevanjem učencev v dodatni in fakultativni pouk, v interesne dejavnosti, v proizvodno in drugo družbeno potrebno delo, v življenje šole in krajevne skupnosti. Organizira zlasti tiste dejavnosti, ki vključujejo učence na ustrezen in pravičen način v svet proizvodnega dela.

Tako jim omogoča, da odkrivajo, uveljavljajo in razvijajo svoje sposobnosti in interese in jih usklajujejo s potrebami družbene skupnosti. Učitelji, strokovni in drugi delavci načrtno seznanjajo učence s pomenom in vrednostjo dela, z organizacijo dela, z značilnostmi posameznih vrst dela in proizvodnje, z različnimi usmeritvami ožjega in širšega okolja, z različnimi usmeritvami, smermi in poklici, z nalogami in opravili, s pogoji za pridobivanje izobrazbe ali vključevanje v delo, z možnostmi za nadaljnje izobraževanje, zaposlovanje in štipendiranje.«

Smernice poudarjajo pozitivno stran poklicnega usmerjanja, hkrati pa narekujejo, naj bo vzgojno-izobraževalno delo vse šolsko leto prežeto s to vsebino. Kako se uresničujejo te naloge v zdajšnji osnovni šoli? V tem sestavku bom navedla nekaj bistvenih problemov, ki spremljajo poklicno usmerjanje na Osnovni šoli Franja Vrnčca v Slovenj Gradcu.

Prvi in bistveni problem vidim v tem, da podajamo večino poklicnih informacij učencem verbalno, učenci pa nimajo možnosti, da bi preverili svoje sposobnosti v posameznih dejavnostih, in tako razvijali ali ugotavljali svoje zanimanje ter se glede na to usmerili. To velja za večino učencev. Na šoli organiziramo predvsem kulturno-umetniško interesno dejavnost in vse pre malo tehnične dejavnosti. Na šoli so zaposlene predvsem ženske, ki tudi same ne obvladajo dobro tehničnega področja in zato ne morejo voditi take dejavnosti. Redne, zavzete zunanje sodelavce iz ozdov, ki bi se načrtno lotili interesne dejavnosti (npr.: s področja oblikovanja kovin, lesa, usnja in drugega materiala, s področja elektro stroke, gradbeništva itd.), dobimo le težko ali pa jih sploh ne moremo dobiti. Če pa že kakšnega pridobimo, potem ima lahko tovrstne dejavnosti le peščica otrok. Verbalno informiranje o tem, kakšen je posamezen poklic, kakšna opravila vsebuje in kakšne spretnosti in znanje je potrebno za opravljanje dela, pa otroka ne motivira dovolj, ne zbudi otrokovih interesov.

Ce povzamemo: Verbalna vzgoja pri usmerjanju ni učinkovita, za vključevanje učencev v dejavnosti na področju proizvodnega dela pa v poldnevni šoli nimamo dovolj možnosti ali pa so le-te omejene.

Drugi problem je povezan z razvojnimi načrti v organizacijah združenega dela. Razvojni načrti v ozdih in s tem povezani kadrovske načrti so zelo kratkoročni — to pa onemogoča načrtno usmerjanje učencev po osnovni šoli. Zgolj poudarjanje nekaterih poklicev, za katere primanjkuje delavcev, kot so rudarstvo, metalurgija, lesarstvo in vojaški poklici, ne rešuje problematike, ki nastaja ob izbiri nadaljnje poklicne poti. Definicija za poklicno usmerjanje pravi: »Poklicno usmerjanje je sistematično organizirana in usmerjena družbena in strokovna dejavnost, ki omogoča posameznikom tako izbiro poklicne poti, ki ustreza njihovim osebnostnim značilnostim ter značilnostim in zahtevam družbeno-ekonomskega in tehnološkega razvoja.« Strokovni delavci pomagamo spoznati otroku, kakšne so njegove osebnostne značilnosti, sposobnosti in nagnjenja. Sprašujem pa se, za kakšen tehnološki razvoj naj usmerjamo naše učence? Po podatkih Skupnosti za zaposlovanje potrebujejo delovne organizacije v naši občini

približno 40% nekvalificiranih in polkvalificiranih delavcev, 40% kvalificiranih in le 20% delavcev s srednjo, višjo ali visoko izobrazbo. Ali naj v današnjem času usmerjamo mladino po končani osnovni šoli v delo ali skrajšane programe, ker narekuje tako zdajšnji ali trenutni tehnološki razvoj? V osnovnih šolah nenehno poudarjamo, kako pomembno sta znanje in izobraževanje za napredek naše družbe, organizacije združenega dela pa potrebe po večjem znanju za opravljanje del še vedno ne postavljajo na prvo mesto. Naše delovne organizacije potrebujejo torej 40% polkvalificiranih in nekvalificiranih delavcev. Naši učenci pa izražajo željo po nadaljnjem šolanju v takšnem razmerju: 70% učencev želi na peto zahtevnostno stopnjo in 30% učencev želi doseči poklic s četrto zahtevnostno stopnjo (to velja za osnovno šolo v samem mestu, za šole na podeželju je razmerje 60:40 v korist pete zahtevnostne stopnje, v izrazito kmečkem območju pa je razmerje 50:50). Za drugo in tretjo zahtevnostno stopnjo oziroma skrajšani program je izredno malo zanimanja.

Svet poklicev premalo znan

V Smernicah je tudi zapisano, da moramo učence seznanjati z značilnostmi posameznih vrst dela in proizvodnje, z različnimi usmeritvami ožjega in širšega okolja. Pedagoški delavci bi vse te aktualne informacije morali uvrščati v učne vsebine pri pouku in interesnih dejavnostih. To je težka naloga, saj vemo, da nastaja v svetu poklicev vedno več specializiranih del, o katerih vemo zelo malo. Poklic, ki je na primer deficitaren v Tovarni usnja Slovenj Gradec — izdelovalec upogljivih laminatov — je nov, nam pa manj ali sploh nepoznan. Kaj dela človek s tem poklicem? Kako predstaviti učencem nekatera dela dovolj nazorno, če jih sami ne poznamo dovolj? Ekскурzije so prav gotovo oblika, kjer s učenci lahko ogledajo posamezna opravila. Nastane pa zelo veliko organizacijskih težav na večji osnovni šoli (npr.: pet vzporednih posameznih razredov), če bi želeli pogledati vsa opravila s pomočjo ekskurzij. Pogosto se tudi zgodi, da učenci na ekskurziji — ob bežnem pregledu dela, vidijo le obrobne, manj pomembne stvari, ki jim zmanjšajo zanimanje za tovrstno proizvodno delo ali pa jih od njega celo odvnejo.

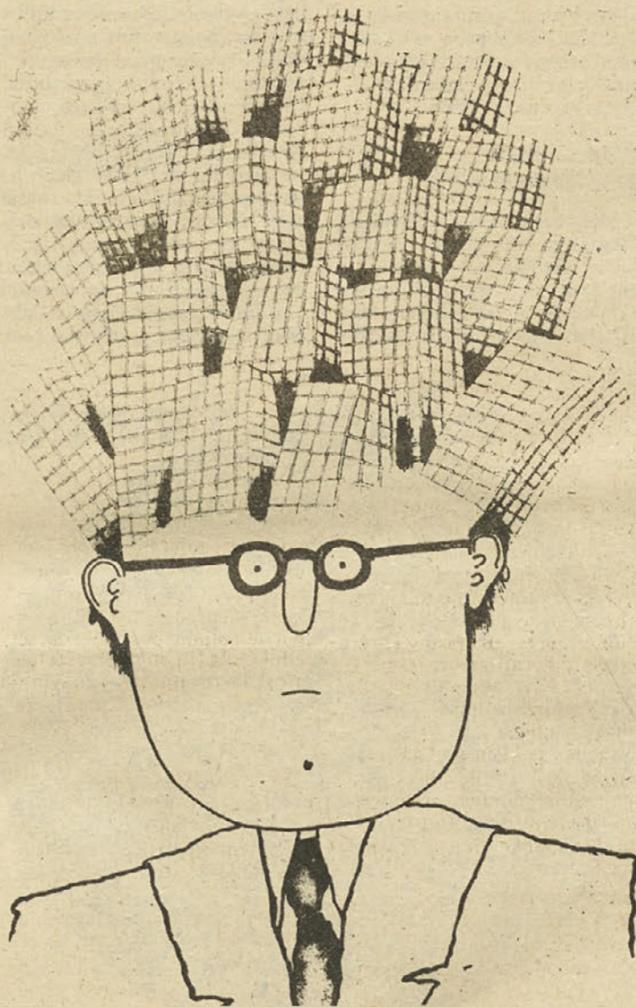
Ali smo pedagoški delavci dovolj seznanjeni s svetom poklicev, tudi tistih sodobnih, ki nastajajo sprti v proizvodnem procesu in za katere delovne organizacije v resnici potrebujejo delavce? Ali poznamo dovolj določeno aktualne razvojne usmeritve ožjega in širšega okolja (in ne le resolucijsko zapisane okvirne usmeritve)? Od-

krito moramo priznati, da imamo skope, površne informacije in da smo pri usmerjanju mladih premalo načrtni in sistematični.

Znotraj učnih ur je učni načrt prenapolnjen z opredeljenimi učnimi vsebinami, ur, namenjenih ekskurzijam, pa je zelo malo. Učenci med osnovnim šolanjem ne poznajo dovolj proizvodnega dela, vrednosti tega dela, ne privzgojimo jim vrednot do vsakovrstnega koristnega dela. Zato mladina še vedno teži k neproizvodnim, pisarniškim poklicem, o proizvodnem delu

dekletih na prvem mestu bližina šole. To je prav gotovo povezano s povečanimi stroški šolanja zunaj kraja bivanja, pa tudi z veliko bojaznijo staršev, da bi otrok premlad odšel od doma. Ker so območne šole in smeri postavljene z republiško mrežo, je predvideno zaposlovanje diplomantov na republiškem območju, mladina pa se zaposluje predvsem po območjih. Zato se usposobi za nekatere poklice preveč mladine.

Zdaj je usmerjanje mladine izredno odgovorna naloga. Štirinajst ali petnajstletniki so

Nadgradnja

govori kot o preveč napornem, zamazanem itd.

»Zakaj bi se šolal...«

Znani so podatki za območje, kam naj ne bi usmerjali deklet, ker se pojavlja že brezposelnost, ne vemo pa, kam jih lahko usmerjamo! Tudi če se dekleta odloči za deficitarna opravila, kot so rudarstvo, metalurgija, gozdarstvo, ima pri sklepanju štipendijskega razmerja težave, saj štipendij na četrto zahtevnostni stopnji poklica za dekleta praktično ni.

Literature, opisov poklicev, posameznih del in nalog, aktualnih podatkov o potrebnosti ali nepotrebnosti diplomantov določenih panog, primernih predmetnikov, možnosti za navpično in vodoravno prehajanje idr. — vsega tega ni ali pa je zastarelo. Literatura bi potrebovali učitelji, svetovalci in učenci.

Šolski svetovalni delavci opažamo, da postajajo osmošolci, pa tudi njihovi starši nekako malodušni. Takole pravijo: »Le zakaj bi se šolal, saj tako ne bom dobil zaposlitve...« Na šolah, ki so v kmečko-delavskem okolju (npr. Mislinja, Podgorje, Smartno) opažamo, da je čedalje manj zanimanja za nadaljnje izobraževanje (podatek za šolsko leto 1982/83: kar za deset odstotkov manj). Mislim, da vpliva na takšne odločitve tudi zmanjšano število kadrovskega štipendij.

Če ugotavljamo motive za izbiro nadaljnega šolanja ali poklica, vidimo, da je zlasti pri

osebnostno še toliko nezreli, da je že odločitev za poklic ali nadaljnje šolanje samo po sebi zelo težavna naloga. Ker jim nenehno dopovedujemo, da morajo svoja zanimanja in sposobnosti uskladiti z družbenimi potrebami in s tehnološkim razvojem, je zanje odločitev še težja. Na eni strani so osebni interesi, želja po opravljanju nekakega dela in na drugi strani informacije o težavah pri zaposlovanju ipd. Ker poklicni svetovalci nimamo podatkov o dolgoročnih kadrovskega načrtih, smo sami v štiski z odgovori, marsikdaj bolj ugibamo kot pa natančno informiramo, kot taki pa pogosto nismo v pravo oporo mlademu človeku pred izbiro poklica. Tudi starši ne uveljavljajo svoje volje, ne vsiljujejo želja otroku in mu največkrat odločitev prepuščajo. (Pogosto slišimo: »Starši mi pravijo, kar sam se odloči, tako kot se boš odločil, tako boš imel...«)

In štirinajstletnik se mora odločiti. Pa pravimo: prave ljudi na prava mesta. Kakšna mesta so za mlade prava? Vemo, da smo dobri delavci takrat, kadar opravljamo svoje delo z zanimanjem, z ljubeznijo. Ali bodo naši otroci opravljali svoje delo, ki ga včasih tudi bolj naključno izberejo, z veseljem?

Veliko moralnih vprašanj za pedagoške delavce, ki usmerjamo mlade po osnovni šoli. Pa bi bili radi odkriti, radi bi mladini svetovali na podlagi resničnih podatkov, ne le ugibanj!

JOŽICA FRAS

Bomo ponovili stare napake?

Med izobraževanjem in zaposlovanjem še ni prave skladnosti

Zaposlovanje sodi med najbolj zapletena in pereča vprašanja, s katerimi imamo opravka pri nas v zadnjem obdobju. Veliko je nezaposlenih, veliko naših delavcev je na začasnem delu v tujini. Leta 1982 je iskalo zaposlitev okoli 800 tisoč delavcev, v prvi polovici leta 1983 pa je bilo na seznamu skupnosti za zaposlovanje že 907 tisoč brezposelnih. V tujini pa je zdaj zaposlenih 707 tisoč naših državljanov; med njimi je precej takih, ki se nameravajo vrniti v domovino.

Statistika ugotavlja, da je bila stopnja rasti družbenega proizvoda pri nas več let precej visoka. V petletnem obdobju 1976—1980 je znašala še 4 odstotke, nato pa se je začela zmanjševati, kar je zmanjšalo možnosti zaposlovanja. To postaja družbeno vprašanje, ki ga morajo reševati mnogi družbeni dejavniki. Pomembno je, da omogočimo dostop do dela strokovno usposobljenim mladim delavcem, ki lahko s svojim znanjem in svežimi močmi veliko prispevajo k premaganju zdajšnje gospodarske krize.

Med tistimi, ki iščejo zaposlitev, je vedno več kvalificiranih in visoko kvalificiranih delavcev in delavcev s srednjo, višjo in visoko strokovno izobrazbo; vsaj polovica jih je takih. Med 880 tisoč brezposelnimi, vpisanimi na skupnostih za zaposlovanje v začetku leta 1983, je bilo kar 76% mlajših od trideset let. Večinoma so to delavci s strokovno izobrazbo. Združeno delo bi očitno moralo bolj na široko odpreti vrata pripravnikom, namesto da bi jim preprečevalo zaposlitev z zahtevo, da morajo imeti kandidati opravljen strokovni izpit, odslužen vojaški rok, opravljen staž itd. Očitno je tudi, da nismo dosegli potrebne usklajenosti med izobraževanjem in potrebami združenega dela, zlasti ne s potrebami proizvodnih organizacij. Zato je predsedstvo sveta Zveze sindikatov Jugoslavije v razpravi o osnutku družbenega dogovora o temeljnih skupne politike pri zaposlovanju odločno zahtevalo, da je treba uskladiti izobraževanje s potrebami družbe in združenega dela, hkrati pa je opozorilo, da tako zahtevnih nalog ni mogoče rešiti čez noč. Tudi doslej smo namreč v resoluciji zapisali, da bomo prilagodili izobraževanje družbe-

nim potrebam in da ne bomo več izobraževali delavcev, ki jih združeno delo ne potrebuje — vendar je praksa šla svojo pot. Dosegli smo sicer, da se več mladih usmerja v proizvodne poklice; na skupnostih za zaposlovanje pa je veliko iskalcev zaposlitve z izobrazbo, ki je združeno delo trenutno ne potrebuje.

Kdo je odgovoren za tako stanje? Samo izobraževanje prav gotovo ne, saj mora usklajevati svoje razvojne načrte z dogovorjenimi potrebami združenega dela in celotne družbe. To pomeni, da te dogovorjene potrebe ne ustrezajo resničnim zahtevam družbenega razvoja, da niso bile dovolj preučene ali pa da jih nismo dosledno upoštevali. Še danes imamo komaj pri polovici delovnih organizacij izdelane srednjeročne načrte kadrovskega potreb, zato ni stvarno pričakovanje, ki je zapisano v omenjenem osnutku družbenega dogovora o zaposlovanju, da lahko v dveh letih uskladimo mrežo in zmogljivosti šol z resničnimi potrebami po delavcih.

Bolj stvarna je zahteva po zmanjšanju vpisnih mest v visokošolskih organizacijah, še posebno pri družbenih vedah. Ta proces že poteka, saj ga spodbuja gospodarska kriza, v kateri smo se znašli. V vseh republikah in obeh pokrajinah iščejo možnosti za združevanje nekaterih šol, za povezovanje in ukinitve nekaterih programov.

Kako naj se torej izognemo starim napakam? Sam družbeni dogovor ni rešitev, če mu ne bo sledila ustrezna dejavnost. Če združeno delo ne bo izkazovalo svojih potreb, se jim tudi šolstvo ne bo moglo prilagajati. Stvarne kadrovske potrebe in razvojni programi so temelj za smotrno načrtovanje izobraževanja; le na takem temelju lahko ustvarimo smotrno izobraževanje in zaposlovanje. Če bomo usmerili svoja prizadevanja k tem ciljem, bo tudi manj neupravičenih kritik na račun prosvetnih delavcev, češ da so sokrivi za neskladja med izobraževanjem in zaposlovanjem. Priprava in uresničevanje družbenega dogovora o skupni politiki pri zaposlovanju torej zahteva, da sodelujejo tudi prosvetni delavci in njihove sindikalne organizacije.

DJORDJE DJURIĆ

Svet TOZD OSNOVNE ŠOLE IVAN FARČNIK BUČ VRANSKO

razpisuje prosta dela in naloge

— učitelja gospodinjstva in kemije, PRU ali P

Dela in naloge razpisujemo za nedoločen čas s polnim delovnim časom.

Kandidati naj pošljejo prijave z dokazili v 8 dneh po objavi razpisa. O izbiri bodo obveščeni v 15 dneh po izteku razpisnega roka.

Komisija za delovna razmerja OSNOVNE ŠOLE LOG-DRAGOMER

razpisuje prosta dela in naloge

— učitelja gospodinjstva pouka in vodje šolske prehrane

Delavec bo izbran za opravljanje razpisanih del in nalog za določen čas s polnim delovnim časom.

Na razpis se prijavi v 8 dneh po objavi. Izbira med prijavljenimi kandidati bo opravljen v 15 dneh, kandidati pa bodo obveščeni v 15 dneh po izbiri.

Začetek opravljanja del in nalog je takoj. Prijave pošljite na naslov: Osnovna šola Log-Dragomer, Šolska cesta št. 1, 61351 Brezovica. Šola je ob magistralni cesti Ljubljana-Vrhnik, 10 km iz Ljubljane. Dobre prometne zveze.

strokovno izpopolnjevanje

V skladu z akcijskim načrtom za uvajanje Programa življenja in dela osnovne šole, ki ga je sprejel Strokovni svet SR Slovenije za vzgojo in izobraževanje, je Zavod SR Slovenije za šolstvo v sodelovanju z drugimi organizacijami in društvi pripravil seminarje za usposabljanje učiteljev, ki bodo uvajali novi program.

Usposabljanje je bilo prilagojeno dinamiki uvajanja programa, zato so bili organizirani seminarji za ravnatelje osnovnih šol in učitelje 1., 2. in 3. razredov ter za učitelje likovne, glasbene in telesne vzgoje. Priprave na uvajanje so potekale tudi v osnovnih šolah, in sicer tako, da so na učiteljskih konferencah obravnavali temeljne usmeritve novega programa in možnosti za uresničevanje v razmerah posamezne šole, neposredno pa tudi ob pripravi letnega delovnega načrta, oblikovanju letnih priprav na vzgojno-izobraževalno delo, v šolskih razrednih aktivih in ob strokovnem sodelovanju učiteljev razrednega in predmetnega pouka. Poudariti je tudi treba, da so posebne skupine pripravile v zvezi z vsebino prenovljenih učnih načrtov za ma-

tematiko in spoznavanje narave in družbe ustrezna navodila, ki jih je dobil vsak učitelj.

Usposabljanje učiteljev 1., 2. in 3. razreda je potekalo po območnih organizacijskih enotah zavoda v dneh od 22. do 27. 8. 1983. Seminarji so bili enodnevni in organizirani v 81 skupinah, udeležilo pa se jih je 2660 učiteljev. Na seminarjih so se seznanili z novostmi v učnih načrtih za slovenski jezik, spoznavanje narave in družbe in matematiko, z novostmi v učnih načrtih za likovno, glasbeno in telesno vzgojo pa so jih seznanili učitelji teh predmetov na šoli na šolskih razrednih aktivih.

Kaj pripomore k sodobni šoli

Med novostmi, ki po mnenju učiteljev veliko pripomorejo k posodobitvi osnovne šole, so: večja življenjska usmerjenost in večja povezanost šole in okolja, uveljavljanje aktivnih oblik dela (zlasti npr. praktično delo učenec pri spoznavanju narave in družbe in uveljavljanje delovne vzgoje, politehnična zasnovanost učnih načrtov ali povezanost teorije in prakse, uveljavljanje

Novosti na poti v prakso

Usposabljanje učiteljev 1., 2. in 3. razreda za uvajanje novih učnih načrtov

vzgojnih sestavin in vzgojna usmerjenost dela, prizadevanja za razbremenitev obsega vsebine učnih načrtov ter s tem pridobitev večjih možnosti za samostojno in dejavno delo učencev, opredelitev temeljne in informativne vsebine, uvajanje kulturnih in naravoslovnih dni ter delovnih akcij, proizvodnega in drugega družbenopotrebnega dela, razvojna usmerjenost pouka in drugega dela ter večja povezanost vsebin med predmeti. Ob tem je seveda treba upoštevati, da so navedene usmeritve v učnem načrtu samo podlaga in usmeritev, od šol in učiteljev pa bo odvisno, kako hitro in koliko se bodo uresničevale. Nekatere šole in učitelji imajo glede tega prav gotovo prednost, saj so bila njihova prizadevanja usmerjena v to že veliko prej, novi učni načrt jim pri tem pravzaprav odpira samo širše možnosti.

Katere težave predvidevajo učitelji

Med težavami, ki so jih učitelji predvideli ob uvajanju, so posebno izstopile te: učitelji so bili prepozno seznanjeni z novimi učnimi načrti (okoli tretjina učiteljev novih učnih načrtov

nju učnih načrtov.

Kako premagovati težave in kako izboljšati sodelovanje šole in okolja?

Učitelji menijo, da bi morala pri tem pomagati vsa družba tako moralno kot gmotno, zlasti pri zagotavljanju prostorov, denarja in drugih možnosti, pri prizadevanjih za ustrezno vrednotenje in nagrajevanje učiteljevega dela, pri sodelovanju mentorjev in drugih oblikah sodelovanja. Po koordinacijskih odborih za uvajanje celodnevne šole pri občinskih konferencah SZDL, po občinskih izobraževalnih skupnostih in po drugih organih je treba seznanjati družbeno okolje z novimi usmeritvami dela osnovne šole ter spodbujati in povečevati pripravljenost družbenega okolja za sodelovanje s šolo. Ravnatelji osnovnih šol naj se bolj zavzemajo za pedagoško vodenje učiteljskega zbora. Okrepiti je treba tudi vlogo strokovnih organov šole. Že zdajšnji predpisi o učiteljevi obveznosti na razredni stopnji so glede na naravo dela visoki, in bi s kakršnim koli povečanjem obsega dela močno ogrozili kakovost. Učitelji si želijo tudi več strokovne pomoči, zlasti pri načrtovanju vzgojno-izobraževalnega dela. Med številnimi predlogi o tem,

širša družbena skrb je potrebna tudi pri spodbujanju okolja za sodelovanje s šolo. Zato moramo v občini in krajevni skupnosti spremljati in spodbujati sodelovanje, iskati ustrezne vsebine in načine povezovalna ter zagotavljanja boljših možnosti za vzgojno-izobraževalno delo. Okrepiti je treba tudi strokovnost dela in še zlasti ustrezno pedagoško usmerjenost. Tako naj šole s sprotnim spremljanjem in razčlenjevanjem uspešnosti dela načrtujejo nadaljnja prizadevanja. Skrbno je treba načrtovati in organizirati nadaljnje usposabljanje učite-

ljev in strokovno sodelovanje tako v šolah kot tudi v občini, območju in republiki. Pozitivne dosežke, ki se uveljavljajo v nekaterih šolah, je treba učinkovito in hitreje razširjati. Zato pomembni strokovni občinski in šolski aktivni, hospitacije in veda ustrezna vsebinska usmeritev usposabljanja učiteljev. Spodbudna je zlasti ugotovitev, da so učitelji kljub manj ugodnim razmeram pripravljeni uveljavljati sodobne usmeritve pomoči in razumevanju okolja širše družbene skupnosti.

MILAN ADAMIČ

Bogata vsebina

Seminar šišenskih ravnateljev na Srednjem vrhu

V petek in soboto, 16. in 17. decembra 1983, je na Srednjem vrhu nad Gozdom Martuljkom v domu Zvez prijateljev mladine občine Ljubljana Šiška potekal seminar za ravnatelje, pomočnike ravnateljev in šolske svetovne delavce. Seminar je organiziral strokovni aktiv ravnateljev pod vodstvom Anice Novak, ravnateljice v Medvodah, delo seminarja pa je vodila in usmerjala pedagoška svetovalka Zavoda SR Slovenije za šolstvo, OE Ljubljana, Helena Veselko. Zaradi nekaterih značilnosti takih seminarjev, zlasti te, da so udeleženci že zaradi krajevne oddaljenosti razrešeni vseh zunanjih motenj in obveznosti in imajo možnost za poglobljeno obravnavanje problemov ne glede na čas, je seminar povsem dosegel svoj namen.

Ob prihodu je udeležence seminarja v imenu Zveze prijateljev mladine občine Ljubljana Šiška pozdravil Franci Pipan, ravnatelj Osnovne šole Ivan Novak — Očka. Helena Veselkova je predstavila udeležence v imenu Zavoda SRS za šolstvo in na kratko predstavila teme: Helena Novak sodelavka Pedagoškega inštituta pri Univerzi Edvarda Kardelja v Ljubljani, je pripravila predavanje Domače oziroma samostojno delo učencev, Darinka Sivec, pedagoška svetovalka, je pripravila predavanje Nadarjeni učenci v osnovni šoli, Aco Cankar pedagoški svetovalec, pa referat iz svojih obširnih raziskav z naslovom Nekateri vidiki uspešnosti vzgojno-izobraževalnega dela učiteljev telesne vzgoje s poudarkom na uveljavljanju učenca kot subjekta. Kot aktualna problematika je bila pripravljena razprava o usmerjanju v vojaške poklice. V tem kratkem poročilu seveda ni mogoče prikazati vse razvejene dejavnosti na seminarju, katerega prava vrednost je bila zlasti v razpravah po referatih, v pogovorih in izmenjavah izkušenj, v razčiščevanju celotnih problemov, za kar sicer vedno zmanjka časa.

Helena Novak je obravnavala problematiko samostojnega učenja — predvsem z vidika celodnevne osnovne šole in domačega dela učenca, torej tomo, o kateri je izredno malo literature. Učiteljeva usposobljenost za delo z učenci je nasprotno usmerjena v »poučevanje«, mnogo manj pa v pripravo za samostojno delo. Za samostojno delo nima učitelj niti prave teoretične niti praktične priprave in izkušnje. In vendar je med najpomembnejšimi učiteljevimi nalogami tudi ta, da učenca nauči — učiti se in misliti. Da pa je to neprimerno težje od podajanja faktografskih, dokončno izobilikovanih in z avtoriteto podprtih resnic, je razumljivo, saj zahteva od učitelja inventivnost in napor. Domače naloge so ena izmed oblik samostojnega dela, zato so priprave na »dajanje« domačih nalog poseben pedagoški postopek. Učenec naj se sam — aktivno — prikljubi do zakonitosti v obravnavani snovi, to pa je se-

veda tudi pot k zaželenemu cilju, da naj postane učenec subjekt kot navadno pravimo.

Darinka Sivec je obravnavala nadarjene učence v osnovni šoli, pri čemer je izhajala iz stališča, da je tem otrokom treba omogočiti optimalen razvoj. Pri dolgi časa tem vprašanjem nismo namenili tolikšne skrbnosti kot bi bilo potrebno. Predavateljica je nato seznanila poslušalce z odkrivanjem in delom s temi otroki v deželah Vzhodne Evrope in na Zahodu, posebno v ZDA, od koder so prišle znane nite Termanove raziskave o nadarjenih učencih in spodbujanje novih oblik vzgojno-izobraževalnega dela. Oblike učenecnega dela s temi učenci so nas zlasti dodatni pouk, angažiranje pri interesnih dejavnostih in šolska akceleracija. O slednjem govori 52. in 70. člen Zakona o osnovni šoli in 15. člen Priloge k omenjenemu zakonu in napreduvanju učencev v osnovni šoli. člen pravi: »Osnovna šola mora omogočiti nadarjenim učencem da prej kot v 8 letih končajo osnovno šolo.«

V razpravljanju, ki je sledilo so ravnatelji poročali o konkretnih primerih akceleracije nadarjenih učencev in o nedorečenih zadevah v zvezi s tem. Šolska akceleracija se je pri nas uveljavljala predvsem kot zgodnejši vstop v šolo. Zakon o osnovni šoli pa v pušča tudi pospešeno napreduvanje s preskokom razreda. Oblika akceleracije pa je zaradi socializacijskih vidikov občutljivejša, kar je pokazala praksa. Aco Cankar je zbranim predstavil svoje izsledke na področju pouka telesne vzgoje v osnovni šoli, iz svojih obširnih raziskav podal najzanimivejša poglavja katerih skupni imenovalec pa uresničevanje temeljne zahteve namreč da naj bo učenec subjekt pri pouku telesne vzgoje. Iz mnogo pozornost poslušalcev zbudila poglavja o vplivu učiljevega čustvenega odnosa stroke in do vzgojno-izobraževalnega procesa. Učenci učitelja kot strokovnjaka ali dobrega športnika, vendar zanje pomembnejše, da je učitelj osebnost, ki ima vodstvene sposobnosti, zanesljiv čut za nadzorovanje čustev, odprtost zdrave medčloveške odnose. Razpravi so udeleženci seminare načeli vrsto vprašanj o telesni vzgoji v osnovni šoli.

Najbolj živahna razprava pa je bila o šoli in naravi, zlasti o njeni vsebini. Izkrystalizirala so mnenja, da mora pri načrtovanju šole v naravi sodelovati učitelj telesne vzgoje še s učiteljev (na primer učitelj spoznavanja narave) in strokovni delavci, tudi mentorji obrambnih krožkov, in ne nazadnje komisija za splošno ljudsko obrambo in družbeno samozavest.

Organizatorjem seminarja predavateljem in Zvezi prijateljev mladine kot gostiteljem lahko izrečemo priznanje, izvedbo tega vsebinsko izredno bogatega seminarja. **MARJAN CEDILNIK**

K novi osnovni šoli

Spodbudni sklepi

Predmetnik in učni načrt sta v maju 1983 zakonsko odprla osnovni šoli nova pota. Osnovna šola mora postati vzgojno-izobraževalno središče svojega okoliša. V njenem delu naj zavzame osrednje mesto politehnična vzgoja, nekdanje kulturne proslave naj bodo del kulturnega življenja krajanov, prav z interesi dejavnostmi naj kraj prisluhne osnovni šoli. Vez med krajem in šolo je bila do sedaj le enojna, šola se je oddaljila od življenja in kadar je želela sodelovati z okoljem, je bilo le-to večkrat videti zgolj kot njeno moledovanje.

Samo trenutno stanje, prizadevanja za stabilizacijo in težave z zaposlovanjem silijo vzgojno-izobraževalni proces k novostim, ki ga je prinesel novi, prej omejeni dokument.

Pred nedavnim so se na Osnovni šoli Antona Tomaža Linhart zbrali ravnatelji osnovnih šol v občini, kadrovi iz organizacij združenega dela in predstavnic Zavoda SRS za šolstvo — organizacijske enote Kranj. Na sestanku so se izoblikovali razveseljivi sklepi o proizvodnem delu osnovnošolcev. Učenci sedmih razredov bodo opravili en delovni dan spomladi, učenci osmih razredov pa jeseni. Določeni so že dnevi, ko bo posamezna šola lahko kar po dva razreda učencev razmestila po delovnih organizacijah v občini. Na podlagi poklicnega anketiranja, bodo učenci — če bo le mogoče — delali na takih delovnih mestih, za katera se odločajo. Zaposlili se bodo tudi tisti učenci, za katere ni čisto primerne delovne mesta, saj ima delovni dan za doraščajočega človeka širok smoter: spoznati delovno mesto prihodnjega poklica, delovni proces v določeni tovarni, organizacijo delovnega procesa, medsebojne notranje odnose v času enega delavnika, samopravno življenje, prehrano, odmore, disciplino, nagrajevanje. Določeni so tudi dnevi, ko bodo po osnovnih šolah roditeljski sestanki o poklicnem usmerjanju, na katerih bodo delovne organizacije predstavljale poklice, pripravljajo pa tudi film o posameznih delovnih organizacijah.

Šola mora pritegniti k poklicnemu in proizvodnemu delu starše učencev — prav ti so namreč vezni člen med krajem in šolo — da se bodo kar najbolj

zavzeli za pravilno poklicno usmeritev svojega otroka, organizacije združenega dela pa bodo smotno nalagale denar v prihodnje delavce.

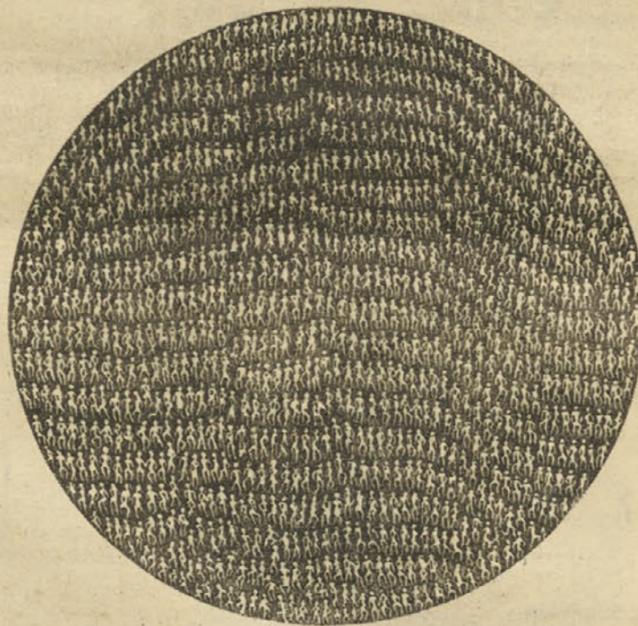
Šolski pevski zbori so tista dejavnost, ki na šoli mora biti, vzgoja pa se učenci odločajo prostovoljno. Vsota denarja za pevski zbor je omejena, zato namestijo šole zboru 2 do 4 ure na teden; to pa pomeni, da učitelj zborovskega petja lahko vadi samo z eno skupino ali z enim zborom, sicer ne bi bilo petje kakovostno. Učitelj zbere ponavadi v en šolski zbor učence ene stopnje, največkrat višje, polovica učencev pa ne more sodelovati v zboru. Od prvega do četrtega ali petega razreda, ko je učenec povabljen v zbor, pa se je ta že odločil za drugo dejavnost, ki je dosegljiva.

Osnovna šola Stane Žagar v Lipnici in KUD Stane Žagar Kropa sta se domenila za tako sodelovanje: učence od prvega do četrtega razreda bo KUD Stane Žagar vključil v dva enoglasna zbora, osnovna šola pa učence do petega razreda naprej v svoj zbor. Vsi trije šolski zbori bodo izmenično nastopali na šolskih in krajevnih kulturnih prireditvah. K takemu sodelovanju bi šola pritegnila še DPD Svoboda Podnart, ker ima šola dislocirano enoto na Ovsih, ti otroci pa so predaleč od Kroke in so trenutno prikrajšani za to dejavnost. Vendar ta dva primera dokazujeta, kako bi se šola odpirala kraju in njegovim potrebam v času notranjih gospodarskih težav in hkrati prenove celotnega izobraževalnega procesa pri nas.

Do zdaj se je šola posodobljala tako, da je k obsegu učiteljevega dela dodajala novosti, od interesnih dejavnosti do samopravnega življenja, razširjala mu je obseg dela, ni pa pritegnila drugih dejavnikov, kot so krajevna skupnost, organizacije združenega dela, društvene organizacije, svet staršev ima še vedno premalo odločujočo besedo in zato je pedagoški delavec lahko samo ugotavljal, kako njegovo delo drsi po lestvici potrebnih dejavnosti v naši družbi navzdol z osebnim dohodkom vred.

Pravilen in odgovoren odnos do nove osnovne šole pa bo največji delež tega področja k stabilizaciji.

STANE MIHELIČ

Jozef Tichy: Ljudje, jedkanica, 1980, z razstave INTART

sploh ni poznala), za individualni študij programa je bilo le malo možnosti, ker so šole zaradi visoke cene naročile premalo izvodov Predmetnika in učnega načrta osnovne šole. Učitelji menijo, da je tudi okolje premalo pripravljeno sodelovati s šolo — to pa bo precej oviralo uresničevanje novega programa. Poudarili so tudi neustrezno in nesposobno vrednotenje in nagrajevanje učiteljevega dela, preveč učencev v razredih in velike razlike v gmotnih možnostih za delo med šolami. Poskrbeti je treba tudi za aktualizacijo učbenikov in delovnih zvezkov, jih uskladiti z novimi učnimi načrti in poskrbeti za organizirano pravo didaktičnih sredstev. Uveljaviti moramo učinkovite oblike usposabljanja učiteljev zlasti po aktivnih s hospitacijami, s pogovori in z individualnim študijem. V ta namen je treba poskrbeti za strokovno literaturo, ki je pri nas zelo borna. Poseben problem je tudi to, da je v nekaterih razredih preveč učencev, zato je težje uresničevati nekatere usmeritve, zlasti celostno skrb za razvoj in napredek učencev. Novi dokumenti o osnovni šoli ne upoštevajo posebnih pogojev dela v kombiniranih oddelkih (npr. dolžina učne ure, skrčen predmetnik). Na nekaterih osnovnih šolah bodo tudi težave z vključevanjem vsakega učenca vsaj v eno interesno dejavnost. Posebej je treba pomagati učiteljem v osnovnih šolah na narodnostno mešanem območju in prilagajati

kaj naj bi obravnavali na seminarjih, so se učitelji zlasti zavzemali za te teme: oblikovanje letnih, tematskih in lekcijjskih priprav na vzgojno-izobraževalno delo, individualizacija in diferenciacija pouka v oddelkih z velikim številom učencev, vaje za bogatje besedja in pridobivanje bralne tehnike, učenci s posebnimi učnimi težavami, književna vzgoja na razredni stopnji, merila ocenjevanja, uresničevanje elementarnih vsebin fizike, kemije in biologije pri spoznavanju narave in družbe, priprava, izvedba in vrednotenje dejavnosti (kulturni in naravoslovnih dnevi, delovne akcije, športni in obrambni dnevi) ipd. Učitelji se zavzemajo za krajše, predvsem enodnevne seminarje s seminarjskim načinom dela z razpravljanjem, s pogovori in z delom v skupinah. Učitelji si želijo, da bi bili seminarji in druge oblike izpopolnjevanja predvsem med počitnicami.

Ugotovimo lahko, da so učitelji zelo prizadevno in odgovorno začeli uvajati prenovljene učne načrte in uveljavljati usmeritve za nadaljnjo preobrazbo osnovne šole. V osnovnih šolah, kjer so že povezovali delo z družbenim okoljem in kjer se je že uveljavil učenec kot subjekt vzgojno-izobraževalnega dela, bo treba delo predvsem poglobljati. Več truda pa bo potrebno v tistih osnovnih šolah, ki zaradi objektivnih in subjektivnih vzrokov niso uveljavljale bistvenih usmeritev nadaljnje preo-

pobude
odmevi

KULTURNA DEJAVNOST V OSNOVNI ŠOLI NA NOVIH TEMELJIH

Veliko možnosti za vse učence

Kulturna dejavnost je bila že doslej sestavni del življenja in dela šole. V letnem delovnem načrtu so bile navedene prireditve, proslavljanje spominskih dni, učenci so organizirano obiskovali filmske in gledališke predstave in glasbene prireditve, včlanjevali so se v kulturne skupine in krožke ter nastopali v šoli in širšem okolju.

Zakaj smo letos uvedli kulturne dni tudi v osnovne šole, zakaj naj bi ta novost pomenila novo kakovost v doživljanju in sprejemanju kulturnih vrednot?

Ob kritičnem pregledu dozdajšnjih kulturnih dejavnosti na šoli lahko ugotovimo nekatere slabosti, ki že vsa leta nenehno spremljajo »šolsko kulturo«.

Ena takih slabosti je praznovanje spominskih dni, ki je največkrat izzvenelo v proslavljanje kakega dogodka ali osebnosti samo zato, ker sta imela svoje mesto v zgodovini. Proslava je postala obveznost, utečena dolžnost in ni z ničimer bogatila ne nastopajočih ne gledalcev. Učitelj, ki mu je bilo naloženo, da mora pripraviti proslavljanje ob določenem datumu, je tekal okrog slavistov in moledeval za recitacije, obvezno je nastopil pevski zbor, pa še folklor in instrumentalna skupina. In tako iz leta v leto.

Sodelovanje z okoljem (s krajevno skupnostjo in delovnimi organizacijami) je postavljalo šolo v vlogo kulturnega servisa, ki mora ob vsaki priložnosti prispevati nekaj »točk«.

Na obiske gledaliških, filmskih in glasbenih prireditev se ni bilo nujno pripraviti, zato taki ogledi niso bili za učence doživetje, saj jih niso dopolnili z nadaljnji oblikami — s pogovori, skupin- skimi in individualnim delom, z risanjem, pisanjem idr. Učenci so bili takih obiskov predstav veseli predvsem zato, ker jim je odpadlo nekaj ur pouka.

Nasprotovanje — pa ne brez vzroka

Morda smo bili prav zaradi takega ponujanja kulture velikokrat razočarani nad nekulturnim vedenjem otrok na kulturnih prireditvah, saj jih tako ustaljene oblike res niso mogle navduševati. Učenci zadnja leta tudi niso več želeli nastopati, branili so se pevskega zbora, manj so sodelovali v kulturnih krožkih. Nekaj je bilo hudo narobe.

Zato je prav, da tedaj, ko načrtujemo kulturne dejavnosti v osnovnih šolah na novih temeljih, kritično pregledamo dozdajšnje delo in se premišljeno odločimo, da bomo novo obliko

napolnili tudi z novo vsebino, sicer bo naše prizadevanje zaman.

Najprej moramo k soustvarjanju pritegniti tudi učence. Pa ne le kot izvajalce kulturnega sporeda, ampak že v načrtovanje, organiziranje, izvedbo in tudi v vrednotenje posamezne kulturne akcije. Če bodo učenci začutili, da so kulturne dejavnosti res njihove, da so se zanje prostovoljno odločili, bodo imeli do njih tudi povsem drugačen odnos.

Druga pomembna naloga je, da damo vsakemu učencu možnost, da sodeluje v kulturnem dogajanju, da postane v resnici — kot temu pravimo — subjekt vzgoje. Da pa bo vsak lahko ustvarjal ali soustvarjal, da bo lahko sodeloval pri pripravi in izvedbi prireditve in o njej razsojal, je treba del kulturne dejavnosti prenesti v oddelčne skupnosti.

Temeljna enota — oddelčna skupnost

Če bo vsak oddelček pripravil na leto le eno kulturno dejavnost, v kateri bodo sodelovali vsi učenci, bo v osmih letih vsak član kolektiva lahko preveril svoje sposobnosti, lahko bo nastopal ali kako drugače sodeloval pri

organizaciji prireditev. Toda — tudi iz razreda moramo pregnati proslavarstvo in uvajati sodobne oblike prireditev.

Oddelčna skupnost lahko prikaže svojo predstavo na šoli, v krajevni skupnosti, na drugi šoli, v delovni organizaciji. S svojo prireditvijo lahko počasti spominski dan ali kak drug pomemben dogodek.

Pri načrtovanju oddelčnih prireditev morajo biti še posebno pozorni razredni učitelji. Narobe je, če otroka na tej starostni in razvojni stopnji trpamo z obrtnim znanjem, prisiljenim drilom in ga hočemo za vsako ceno pripraviti na nastop, ki bi bil povsem podoben nastopu zrelejših in starejših učencev. Otroka vključimo v ustvarjalne igre in tam naj nehote, nezavedno ustvarja. Tako bo ostal sproščen, prisrčen, dopadljiv in poln fantazije. Gledalec naj bo zanj le naključen gost.

Tisti učenci, ki kažejo več sposobnosti in zanimanja za kako kulturno dejavnost, naj se vključijo v kulturne skupine in krožke — v gledališko, lutkovno in folklorno skupino, v pevski zbor, plesni krožek, literarno ali instrumentalno skupino, uvrstijo naj se med plesalce in dopisnike in še kam.

MARICA NAKRST

Razmišljamo-sprašujemo

Rubrika je odprta bralcem, vprašanja lahko pošiljate uredništvu tudi po telefonu (315-585). Vsako vprašanje je spodbuda za razmišljanje pa tudi za pisne odgovore, ki jih bomo radi objavili.

DOKAZOVANJE (NE)ZRELOSTI

Pri preiskavi okoliščin, ki so posredno vplivale na tragično smrt študenta, so organi javne varnosti ugotovili, da je lani 35 maturantov in 2 profesorja četrtega letnika soboške gimnazije na valeti spilo — poleg drugega — 55 litrov vina in 22 steklenic piva (Delo, 7. 1. 1984).

Sprašujemo se, od kdaj vključuje dokazovanje zrelosti tudi dokazovanje, koliko ga učenci in učitelji lahko »prenesejo«? Ali taki in podobni primeri niso svarilo, kam nas pelje tista »permisivna« pedagogika, ki ne pozna pri popustljivosti več nobenih

meja? Ali pa pomenijo, da naša srednja šola, prezaposlena z učno storilnostjo in natrpanimi programi, čedalje bolj pozablja na nekaj, kar je še pomembnejše — na vzgojo? Kaj je matura brez ustrezne stopnje osebnostne in kulturne zrelosti? Ta pa vsebuje tudi sposobnost zrelega vedenja in samoobvladanja v vsakdanjih in tudi izjemnih okoliščinah, kot je valeta.

V Kranju so maturanti po opravljeni maturi odšli kolektivno, z nageljni v gumbnici, darovat kri za sočloveka!

POČITNICE PO NOVI IN PO STAREM

Ze nekaj let premikamo, raztegujemo in krajšamo čas zimskih počitnic. Najprej smo rekli, da jih moramo podaljšati, da bi privarčevali nekaj goriva — v resnici pa so ga starši morali zato porabiti toliko več. Letos so se, vsaj v Ljubljani in v Mariboru, osnovnošolci nehali učiti pravzaprav že pred novim letom — ostali smo torej v resnici pri tritedenskih zimskih počitnicah, čeprav smo se obvezali, da bomo pripomogli k stabilizaciji z boljšim učenjem. Srednje šole se niso pustile speljati

na ta led in so v glavnem načrtovale počitnice tako kot lani. To pa pomeni, da spet nimamo usklajenih zimskih počitnic v osnovnih in srednjih šolah.

Učitelji se sprašujejo, čemu koristijo tako nenehno spreminjanje in koga moti ustaljeni red, ki je šolam najbolj potreben? Zakaj je treba upoštevati pri tem interese in mnenja ozkih krogov bolj kot pa mnenja večine pedagoških delavcev ter interese vzgoje in izobraževanja?

OZKOSRČNOST DO STAREJŠIH KOLEGOV

Z več strani prihajajo sporočila, da so v nekaterih učiteljskih kolektivih neverjetno ozkosrčni do kolegov, ki so bližju upokojitve. Čeprav vedo, da tistih borih 12 odstotkov za minulo leto nič ne pomeni, jim kljub dolgotrajnemu uspešnemu delu odbijajo točke s pretvezo, da imajo pač končano »samo« učiteljske, včasih jim zmanjšujejo proti volji celo obseg dela in s tem znižujejo že itak tako pokojninsko osnovo.

Sprašujemo se, ali so nekateri pozabili na modrost starega pregovora: Ti očeta do praga — sin tebe čez prag?

Ali pa le imamo tudi kolektive, ki so bolj človeški in poštenu do svojih starejših tovarišev? Naj se sliši tudi njihov glas!

Gradivo, ki je prispelo v uredništvo, oblikoval
JOŽE VALENTINČIČ

Preveč snovi, premalo ustreznih učiteljev

Letos se izobražuje že tretji rod učencev po novih programih srednjega usmerjenega izobraževanja, zato imamo že nekaj izkušenj iz uvedbe reformiranega izobraževanja. Da bi ustrezne kvantitativne izsledke dobili tudi na proizvodno-tehničnem področju, sta Pedagoški inštitut pri Univerzi Edvarda Kardelja v Ljubljani in oddelček za proizvodno-tehnično vzgojo na Pedagoški akademiji v Mariboru naredila posebno raziskavo: anketirala sta vse srednje šole in organizacije združenega dela, ki izvajajo proizvodno delo in delovno prakso v Sloveniji, in tako dobila pomembne ugotovitve.

Predmet osnove tehnike in proizvodnje je zasnovan na političnem, usmeritvenem in delovnem vidiku, zato ga ni mogoče poučevati zgolj teoretično, temveč mora temeljiti predvsem na povezavi teoretičnih in praktičnih dognanj. Izbrane teoretične vsebine je treba dokazovati s praktičnimi zgledi, delovnimi vajami, s poskusi, z demonstracijami itd. Odgovori učiteljev osnov tehnike in proizvodnje (kar 70 %) pa kažejo, da uporabljajo učitelji včasih tudi zaradi objektivnih okoliščin (npr. neopremljenosti kabineta za osnove tehnike in proizvodnje) zgolj teoretične oblike vzgojno-izobraževalnega dela. K temu »pripomore« tudi problem izoblikovanosti in nezasnovanosti metodike tega področja, za učence ne najprikladnejši učbenik (po mnenju anketiranih je prezahteven, preobširen, premalo delovno oblikovan), pomanjkanje učnih pripomočkov za to področje, največ težav pa povzročajo dokaj neustrezna kadrovska sredstva učiteljev, saj jih skoraj dve tretjini (63 %) nima ustrezne izobrazbe (prevladujejo učitelji z višjo izobrazbo, pa tudi odstotek učiteljev s srednjo izobrazbo je sorazmerno velik — okoli 20 %).

Še neugodnejši pa je podatek, ko ugotavljamo ustreznost učiteljev osnov tehnike in proizvodnje glede na stopnjo in smer izobrazbe, saj le okoli 30 % učiteljev izpolnjuje zahteve zakona. Ob taki različnosti učiteljev, tako po stopnji kot po smeri izobrazbe, ob neizdelani metodiki pouka in zato, ker pristojni organi — kar zadeva načrtno izobraževanje teh kadrov — niso usklajeni, je kljub izredni volji in prizadevanosti učiteljev težko pričakovati kakovosten pouk osnov tehnike

in proizvodnje. Raziskava tudi kaže, da je načrtovane snovi za 105 ur preveč, da so učitelji zlasti zaradi pomanjkanja časa opustili praktično delo — vaje, in da so bila zadnja poglavja v prvem letniku obdelana zelo informativno.

Nekoliko ugodnejši so izsledki raziskave za proizvodno delo in delovno prakso. Tako z izvajanjem proizvodnega dela in delovne prakse skorajda ni bilo težav v prvih letnikih, zelo veliko pa jih je bilo v drugem letniku. Kakor se je širša zavzetost družbe v prvem letu proizvodnega dela in delovne prakse kazala v dobrih uspehih, tako lahko ugotovimo v naslednjem letu precej manjšo zavzetost in zato tudi slabšo kakovost proizvodnega dela in delovne prakse. Veliko organizacij združenega dela pa še do zdaj ni opredelilo proizvodnega dela in delovne prakse v svojih samoupravnih aktih. Zataknilo se je tudi pri pripravi izvedbenih načrtov, vrednotenju dela in pri nagrajevanju učencev. Očitno je, da precej šol ni povezanih z organizacijami združenega dela, nenehno in neurejeno je vrednotenje dela mentorjev; zmanjšano zanimanje za organizirano usposabljanje mentorjev proizvodnega dela in delovne prakse v drugem letu reforme in velika organizacijska in metodična različnost pa se kaže tudi pri izvajanju proizvodnega dela in delovne prakse tako v organizacijah združenega dela kot na šolah.

Raziskava je ugotovila in v bistvu potrdila hipotezo, da je treba čim hitreje poenotiti vzgojno-izobraževalno delo na tem področju, da je potrebna ustrezna metodika, nujno pa je tudi izoblikovati ustreznejši model izobraževanja učiteljev osnov tehnike in proizvodnje, praktičnega pouka, strokovno-teoretičnih predmetov pa tudi inštruktorjev ali organizatorjev proizvodnega dela in delovne prakse na šolah in v organizacijah združenega dela.

Bistvena ugotovitev je, da zdajšnja kadrovska sestava ni ustrezna — tudi to pa je lahko eden izmed večjih vzrokov za površnejše izpolnjevanje smotrov proizvodno-tehničnega področja. Končno nam mora postati jasno, da mora imeti tudi proizvodno-tehnično področje svoj sistem izobraževanja, ki bo skrbel ne le za razvoj rednega

izobraževanja (vštet je tudi študij ob delu in iz dela), temveč tudi za izredno pomembno področje strokovnega izpopolnjevanja, nenehnega izobraževanja in še posebno pomembnega razvojno-raziskovalnega dela, ki je v bistvu podlaga za življenjske in razvojne področja. Kadrov za proizvodno-tehnično področje ni mogoče usposabljaliti le s seminarji, z dopolnilnim pedagoško-

andragoškim izobraževanjem in s tem, da prepuščamo tako pomembno vzgojno-izobraževalno področje dokaj površnemu poseganju posameznih posebnih izobraževalnih skupnosti, ki po svoji presoji bolj ali manj skrbno in metodično ustrezno zagotavljajo ta kader. To delo je treba ustrezno oblikovati, predvsem pa poenotiti in uskladiti.

IVAN GERLIČ

GOVORICA OTROKOVEGA TELESA

Strokovnjaki (dr. Lawrence) menijo, da je zelo težko ugotoviti, kje so meje med govorom telesa, dotikom in govorom. Razumevanje »govora otrokovega telesa« je pomembna neverbalna komunikacija, ki jo danes v družini in tudi v vrtcu premalo upoštevamo.

Ali se je te oblike razumevanja otroka zares tako težko naučiti? Poznati je treba nekaj osnov kineziologije, čeprav je kineziika kot ena izmed oblik komunikacije še v razvoju.

- Pa vendar naj omenim nekaj temeljnih, toda dragocenih pravil:
- Vzemimo si čas za opazovanje sebe, prijateljev, svoje družine...
- Razmislimo, zakaj se v trenutkih gibamo na poseben način...
- Kaj pomenijo posamezni gibi...
- Kako obvladamo prostor...

Življenje je gibanje in gibanje je vir življenja!

Pesnik čiste oblike

Monografija akademskega kiparja Vasilija Četkovića-Vaska, izdala Delavska enotnost, Ljubljana, 1983

Vasilije Četković Vasko: Iz zbirke Hortikultura, v monografiji 1983

Čudovita monografija, ki jo je pred nedavnimi predstavila javnosti založba Delavska enotnost v zbirki Posebne izdaje, nam razkriva le delček bogatega umetniškovega ustvarjanja skozi dve desetletji.

Lahko rečemo, da v monografiji predstavljena cikla v lesu (Hortikultura) in keramiki, ki sta nastala v zadnjem obdobju, združujeta v sebi vse dozdajšnje kiparjeve izkušnje, ki jih je oplemenitila zrelost.

Vsa dela, ki jih odlikuje izdelana in usklajena oblika, delujejo neprisljano in prepričljivo. Ob njih skoraj začutimo, kako se umetnik spopada z različnimi tvarinami, jih obvladuje in ob tem upošteva njihovo sestavo, in kako se končno z njimi pogovarja. Njegove roke vedo, kako morajo izraziti čustva. Kiparja bi lahko poimenovali pesnika čiste likovne oblike, ki izhaja iz realističnega temelja in nato predstavi vsebino na pesniški način. Lahkotno se poigrava v prostoru, ker obvlada njegove zakonitosti, trdno in odločno posega v različna tkiva materialov, ker spoštuje in pozna sestavo, in natančno opredeli razmerje končne oblike glede na prostor, ker obvlada ritem.

Kipar je pesnik trdnosti lesa in krhkosti keramike in prav tako je tudi njegova osebnost: močna in trdna, hkrati pa prefinjeno občutljiva. V njej sta združena radovednost otroka-nenehnega raziskovalca in spoštovanje odraslega do dela in do vrednot. Neizčrpna moč pa ga žene od enega izdavača do drugega, od enega materiala k drugemu, od odkritja do odkritja. Umetnik je po rodu iz Črne gore, ki živi in ustvarja pa v Celju, kjer ga je okolje sprejelo za svojega. Zgovoren dokaz za to je monografija njeno izdajo so omogočile številne organizacije združenega dela iz Celja.

Kiparju Vasiliju Četkoviću postane vsaka tovarniška delavnica njegov domači atelje, kjer zmeraj znova išče nova doživetja z risbo, modeliranjem, varjenjem ali s klesanjem. Doslej se je že pomeril z glino, železom, kamnom, s steklom, lesom. Njegove skulpture bogatijo podobo številnih javnih mest, krasijo pa tudi odprti prostor v različnih slovenskih krajih.

O Četkovićevem nenehnem ustvarjalnem delu pričajo številne samostojne in skupinske razstave doma in v svetu, njegov uspeh pa dokazujejo številne nagrade in priznanja.
TEA DOMINKO

dopisniki
poročajo

MARIBOR

Širše za prosti čas

Vprašanje prostega časa zahteva tudi pri nas vse širšo družbeno zavzetost. Zveza socialistične mladine Slovenije je v pokongresni dejavnosti razvila več občinskih središč za prosti čas, ker je to še posebno pomembno za življenje mladine.

Na nedavni problemski konferenci mladine v občini Maribor Tabor so predstavili organizacijsko sestavo središča za prosti čas, v katerem delujeta komisija za povezovanje z delovnimi organizacijami in društvi in komisija za prostore. Brez ustreznih prostorov, ki pa marsikdaj v okolju so, le da so premalo uporabljani, in brez raznovrstne povezanosti z različnimi delovnimi organizacijami in društvi v krajevni skupnosti in občini si ni mogoče zamisliti ustreznih uporabe prostega časa niti v vzgoji niti na višji ravni samoupravne kulture.

Središče za prosti čas obenem vsestransko povezuje in spodbuja različne dejavnosti prostega časa od klubskih, glasbenih, športnih, literarnih, plesnih dejavnosti do izletov, razprav ob okroglih mizah, različnih praznovanj in delovnih akcij. Prosti čas torej ni pojmovan predvsem kot zabava in rekreacija, temveč tudi kot možnost drugačnega dela in višje kakovosti bivanja in razvoja; je torej spodbuda za razvoj ustvarjalnega delovanja ljudi na vseh področjih vsakdanjega življenja. Tudi na tretji skupščini Sekcije za pedagogiko prostega časa so ugotovili, da pojav prostega časa v sodobnih razmerah zahteva veliko več kot samo pedagoško obravnavo, zato so sklenili spremeniti pedagoško

sekcijo v sekcijo za prosti čas nasploh, da bi tako pritegnili k delu interdisciplinarno vse, ki se z različnih vidikov ukvarjajo z vprašanji prostega časa. Tako so dali tudi pobudo, da se vprašanje prostega časa obravnava v posebni sekciji pri Republiški konferenci SZDL Slovenije in se temu ustrezno ustanovijo tudi področne sekcije za prosti čas.

Izvršilni odbor sekcije za prosti čas pri Zvezi društev pedagoških delavcev Slovenije je že oblikoval delovne skupine za teoretično in raziskovalno delo na področju prostega časa, za družino in okolje, za predšolsko in šolsko mladino, za andragoška vprašanja, ki zajemajo usmerjeno izobraževanje, visoko šolstvo in življenje odraslih občanov, za obveščanje in dokumentacijo in za organiziranost.

V Mariboru se je med prvimi sestala tudi skupina za oblikovanje sekcije za prosti čas pri Mestni konferenci SZDL. Prav tako so se dogovorili, da bo sedež komisije za obveščanje in dokumentacijo v Mariboru, ker bi se le-tako lahko nadaljevalo delo, ki ga je pred leti že začela knjižnica pedagoške akademije.

Pokazala se je torej očitna širša družbena potreba, da se delo sekcije za prosti čas razširi in poveže družbene in strokovne dejavnike, ki se ukvarjajo s prostim časom v teoriji in praksi, širše, kakor to zmore Zveza društev pedagoških delavcev, četudi bo tudi v tem sklopu ostala vzgoja za prosti čas še zmeraj ena njenih temeljnih nalog.

R. L.

NOVA GORICA

Posvet o družinski vzgoji

Samoupravna kultura se začne v družini. V primerjavi z drugimi skupinami je družina večfunkcionalna in zato veliko bolj učinkovito kleše in oblikuje človeka, njegovo samoupravno ali nesamoupravno ubrano vedenje. Zato je pospešen socialni razvoj naše družbe s široko organizirano in kakovostno družinsko vzgojo ena izmed pomembnejših nalog zavestnih sil.

To so misli prof. dr. Ane Krajncve iz njene uvodne besede o strokovnih službah kot nosilkih usposabljanja za družinsko življenje na novembrskem posvetu o družinski vzgoji v novogoriški občini. Posvet je pripravila delavska univerza Nova Gorica zato, da bi udeleženci ugotovili, kako je z družinsko vzgojo v novogoriški občini z organizacijskega, metodičnega in vsebinskega vidika in da bi si izmenjali poglede na nadaljnjo vlogo delavske univerze in drugih dejavnikov pri družinski vzgoji. Udeleženci — strokovni delavci centra za socialno delo Nova Gorica, osnovnih šol,

doma šolskih centrov, vzgojno-varstvenih organizacij, zdravstvenih organizacij in predstavniki občinske Zveze prijateljev mladine so menili, da je široko začrtano kakovostno usposabljanje staršev nujno potrebno za razvoj družinske vzgoje in da ga ne smemo prepuščati naključju. Staršev ni mogoče usposabljanje za družinsko vzgojo samo z napotki ali s pridobivanjem znanja na predavanjih, ampak zlasti in predvsem s pogovori na razpravljaljskih večerih in v klubih. Starši naj bi se združevali v skupine glede na svoje skupne potrebe in skupno zanimanje, pogovore pa naj bi vodili širše razgledani starši ob strokovni pomoči strokovnjakov. Udeleženci so se dogovorili, da bodo pri tej delavski univerzi ustanovili širši aktiv sodelavcev za delo s starši in izrazili potrebo, naj bi k tesnejšemu sodelovanju med vsemi nosilci družinske vzgoje spodbujala prav delavska univerza kot nosilka usposabljanja za razvoj samoupravnih medosebnih in družbenih odnosov.

R. SLOKAR

ŠOŠTANJ

Šolarji za upokojece

Tako kot vsako leto so tudi učenci osnovne šole Karla Destovnika Kajuh pripravili za vse starejše občane novoletno prireditev v prostorih spominske sobe kulturniške skupine XIV. divizije na Kajuhovi šoli. Pester in

prisrčen kulturni spored z novoletno voščilnico so pripravili učenci pod vodstvom učiteljev. To je vsekakor lepa pozornost te šole do starejših krajanov Šoštanj in okolice.

V. K.

Ob novem letu smo prejeli mnogo prisrčnih voščil od naših bralcev, sodelavcev in pedagoških kolektivov. Vsem se iskreno zahvaljujemo in vračamo najlepša voščila in želje!

DELOVNA SKUPNOST PROSVETNEGA DELAVCA

CELJE

Center za varstvo in delo srednje prizadetih

Septembra je začel v Celju delovati center za varstvo in delo srednje duševno prizadetih odraslih oseb; to je dosežek sporazumevanja in razumevanja občanov širšega območja.

Prav v času, ko se je slovenska javnost zavedla problema invalidnih oseb in tega, da je treba srednja vprašanja reševati s posebnim zakonom, bomo v Celju slovesno odprli center za varstvo in delo zmerno duševno prizadetih odraslih oseb. To so omogočili občani našega območja, ki so zagotovili denar za usposobitev doma na Golovcu v ta namen in prizidek internata pri Osnovni šoli Ivanke Uranjek v Celju. Nekaj denarja je bilo zbranega s samoprispevkom, nekaj pa po sklenitvi samoupravnega sporazuma med interesnimi skupnostmi občin Celje, Žalec, Mozirje, Titovo Velenje, Slovenske Konjice, Šmarje pri Jelšah, Šentjur pri Celju in Laško.

Tako smo dobili v Celju dom, kjer bodo ob uresničevanju programa življenja in dela ustanove naši varovanci živeli in delali v prilagojenih razmerah, ob skrbnem vodenju in usmerjanju pa ohranjali svoje umske in motorične sposobnosti.

Dom bo dajal internatsko oskrbo vsem tistim varovancem, ki zaradi oddaljenosti ali drugih vzrokov ne morejo živeti v svojem domačem okolju. V internat bomo lahko sprejeli do 50 varovancev, vsak dan pa bo prihajalo v dnevno varstvo še približno 20 do 25 oseb. Nekatere že vozimo z domskim kombijem, ker so zaradi telesne okvare ali oddaljenosti in neugodnih prometnih razmer tega potrebni.

Za vse delo bodo skrbeli posebni pedagoško usposobljeni delavci, mojstri kovinske in lesne stroke, medicinska sestra, kuharica, snazilka, perica, garderobierka, ekonom in socialna delavka.

Zivljenje je organizirano tako, da bodo varovanci dopoldne delali v delovnih prostorih. To bo delovna terapija, za katero iščemo kooperacijska razmerja s podjetji in zasebniki. Nekaj jih že imamo s SOZD Gorenje, TOZD Štedilniki in pralna tehnika, z Libelo Celje, z zasebnim proizvajalcem Pristovnikom iz Celja. Imamo tudi svojo proizvodnjo, ki zajema izdelavo tapiserij, makramejev, vezanih prtičkov, pletenje in obdelavo vrta ter urejanje obseznega parka.

Za opravljeno delo dobijo varovanci nagrado, ki jo črpamo iz plačila kooperacijskega dela. Nagrada je odvisna od truda, od števila ur, preživetih pri delu, in od varovanceve sposobnosti. Tako se čutijo varovanci kot delavci, torej enakovredni z nami

zaposlenimi v tej organizaciji. V času, ki ga preživijo z nami in s svojimi vrstniki, ne doživljajo neugodnih trenutkov.

Delo vzgojitelja-terapevta je izredno zahtevno, saj mora vsak dan preživeti polnih osem ur in zavzeto sodelovati z varovanci, ki se po naravi in značilnostih prizadetosti zelo razlikujejo. Bojimo se, da bi bila lahko težavnost dela ob ne najbolj ustreznem nagrajevanju vzrok za odhajanje delavcev. Upamo, da bo kolektiv, ki se je izoblikoval v zadnjem mesecu, dovolj trden, da bo v svoji zagnanosti vztrajal in ne bo dopustil, da bi ga težave, ki nas čakajo, omajale. Pričakujemo pomoč družbe in še naprej sveta staršev, ki izredno budno spremljajo naše delo.

Ob vseh težavah, ki se pojavljajo ob celotni organizaciji, ostajamo optimisti, saj smo nagrajevani za svoje delo vsak dan sproti. Nagrajujejo nas naši varovanci, ki se v naši sredi dobro počutijo in so srečni. Ob njih se učimo tudi mi, saj je ob teh večnih otrocih vsak dan nekaj novega, nekaj, kar nismo pričakovali. Čudoviti so v svoji sproščenosti, odkritosti in ljubezni, ki jo izkazujejo človeku, za katerega vedo, da jih ima rad. Otroke pa imamo resnično radi, saj drugače tudi ni mogoče uspešno delati z njimi. Osrečujejo nas tudi starši naših varovancev, ko vidimo, da so zadovoljni s tem, kar jim otroci tako ali drugače povedo, ko prihajajo ponje. Za zglede naj navedemo samo en dogodek: Fant, star 29 let, doslej ni bil vključen v usposabljanje, ne govori, dom pa je prvič zapustil v začetku oktobra. Po petih tednih je pričakal mamo v delavnici ob delu. Srečen je stopil k njej, stisnil svoj obraz k njenemu in zadovoljen odšel domov na dvodnevni obisk. Razumeli smo njene solze. Takšni trenutki so največje plačilo za humano delo, ki ga opravljamo.

Čaka nas še veliko dela, najtežja in najzahtevnejša naloga pa je izdelava programa življenja v popoldanskem, prostem času, ki mora biti pripravljen tako, da bo sproščal, omogočal vsestranski razvoj in razvedrilo, da ne bo monoton, utesnjujoč.

Zavedamo se, da smo postavljeni pred veliko nalogo, zato se bomo potrudili, da bomo upravičili zaupanje družbe, ob tem pa postavili temelje novi obliki skrbi za zmerno prizadete odrasle ljudi, česar doslej v naši republiki in tudi v širši domovini še ni. To nas še bolj obvezuje in odločeni smo, da izpolnimo pričakovanja.

LIDIJA HRNČIČ-TOMINŠEK

TITOVO VELENJE

Primerno znanje o požarni varnosti

V Titovem Velenju je bilo 15. in 16. oktobra ob Jugoslovanskih pionirskih igrah četrto, tradicionalno srečanje pionirjev mladih gasilcev Slovenije. Organizatorji — Gasilska zveza Slovenije, Gasilska občinska zveza Titovo Velenje, Zveza prijateljev mladine Titovo Velenje in Osnovna šola Miha Pintar Toledo Titovo Velenje — so sprejeli več kot 400 mladih gasilcev in njihovih mentorjev. Štiriinšestdeset ekip iz vseh slovenskih občin so domači pionirji, gasilci in organizatorji prisrčno sprejeli in skrbeli, da so se v prostem času dobro počutili in spoznali znamenitosti in lepote Titovega Velenja.

Med srečanjem je izšel priložnostni bilten četrtega srečanja »Mladi gasilec«, ki je podrobneje predstavil Šaleško dolino, dejavnost pionirjev na področju požarne preventive, na koncu pa so v njem objavili dosežke srečanja. Najzanimivejši del srečanja je bil sklepni kviz na temo požarne varnosti in čudovit kulturno umetniški spored za povečavo strokovnih točk, ki so ga pripravili učenci velenjskih šol in plesnega kluba Velenje.

Kot so povedali predstavniki Gasilske zveze Slovenije in Občinske gasilske zveze Titovo Velenje, so pionirji mladi gasilci ob izvajanju obveznega programa pokazali dobro znanje in veliko pripravljenost, lep prispevek pa so pripravili mladi likovniki, ki so narisali lepe motive na temo varstva pred požari. Najbolje so se uvrstili pionirji Osnovne šole Mladi granicar iz Hrvatina, drugo mesto so zasedli pionirji Osnovne šole Martina Koželja iz Doba in tretje pionirji Osnovne šole Hajdina pri Ptujju. Točke so si prislužili z uspešni rešenimi testi, s tekmovalnimi dosežki na gasilskem poligonu in z risbami. Posebej pa so bili nagradjeni izdelovalci plakatov in tehničnih predmetov z gasilsko simboliko. Komisija je ocenila za najboljši

plakat Gašenje gozdnega požara, ki ga je izdelal Sandi Zagorac. Osnovne šole Bršljin pri Novem mestu, drugo mesto je dobil plakat Pionirji preprečujemo požar — naredil ga je Alojz Klemenčič iz Osnovne šole Daneta Šumnjaka iz Murske Sobote — tretje mesto pa plakat Kje bomo gnedili, izdelek Nataše Vranjek iz Osnovne šole Veljka Vlahoviča iz Titovega Velenja. Četrto mesto je prejel Gregor Gojčič iz Osnovne šole Gustava Šilih Titovo Velenje, peto pa Matej Postružnik iz Osnovne šole Ivana Cankarja Ljutomer.

Najboljšo gasilsko maketo je izdelal Vaja gasilk na lestvi so predstavili učenci gasilci iz Osnovne šole Vojnik, model ročne gasilske brizgalne učenci iz Osnovne šole Jablanica in gasilsko vozilo raztezna lestev učenci Osnovne šole Vavta vas. Komisija je nagradila še sedem drugih izdelkov lepo izdelanih pa jih je bilo še veliko — vsi skupaj pa so bili zelo lepe priložnostna razstava tega srečanja.

Popoldne iz sobote na nedeljo so izbrali tudi spremljevalci pionirjev, učitelji, mentorji aktivisti Mladi gasilec in likovnih krožkov ter predstavniki gasilskih organizacij in Gasilske zveze Slovenije na strokovnih posvetih so se pogovorili o delu in problemih del na temo požarne varnosti in izmenjali pa so tudi izkušnje, za učitelje marsikje še niso priložnostne bogate.

Na kvizu so dosegli prvo mesto pionirji Osnovne šole Hrvatini Poleg lepih nagrad, ki so jih prislužili organizatorji, je bil ob koncu prijeten dogodek tudi razvite prapora pionirskega gasilskega društva Titovo Velenje. Denar zanj so prispevali starejši člani gasilskega društva Velenje, mesto, ki so s prostovoljnimi prispevki podprli prizadevanje mladinskega društva, podmladek velenjskega gasilstva.

JOŽE MIKLAVC

TITOVO VELENJE

Poučno sodelovanje učiteljev in lovske zveze

Pred nedavnim je bilo na osnovni šoli Veljka Vlahoviča v Titovem Velenju širše posvetovanje učiteljev četrtih razredov vseh osnovnih šol v občini Titovo Velenje. Takšna posvetovanja so postala že dolgoletna praksa učiteljev, ki si tako izmenjajo izkušnje o vzgojno-izobraževalnem delu in sestavljajo učne načrte za prihodnje šolsko leto.

Novost letošnjega srečanja pa je v tem, da so k svojemu delu pritegnili tudi predavatelje iz celjske zveze lovske družin. Ti naj bi seznanili učitelje z delovanjem lovcev pri gojitvi divjadi v naravnem okolju, ki je zaradi civilizacije iz leta v leto bolj ogrožena. Vabilu učiteljev so se odzvali lovci predavatelji: inž. Milan Dečko, Valter Dvoršek, veterinar Jože Pangerl in Erika Cverlin. Le-ti so imeli predavanja s tole vsebino: Ekološki se-

stav tal — nuja za življenje divjadi, Divjad v Šaleški dolini, Lovčeve naloge v lovišču in v naravnem okolju, socialistični družbi ter učni načrti opombe in dopolnila. Poleg predavanj so predvajali še izredno lepe in poučne barvne filme alpskem svetu, gamsu, jelenu medvedu.

Vse, kar so člani aktiva, ki jih vodi prizadevna tovarišica Tanja Škova iz Osnovne šole Veljka Vlahoviča, slišali in videli, bodo naslednjem šolskem letu razlagali in pojasnjevali več kot tiso učencem četrtih razredov v velenjski občini. Taka oblika sodelovanja lovcev in učiteljev vseh osnovnih šol je torej v našem okolju kakor pomeni novost v našem vzgojno-izobraževalnem procesu, ki temelji predvsem na delu in izkušnjah iz praktičnega življenja in doživetja v naravi.

V. K.

AFORIZMI

Zanimivo: tisti, ki kar naprej mlatijo prazno slamo, poberejo največ zrna.

Hladno vojno vedno začenjajo politiki s prevročimi glavami.

Ne iščite izgubljene generacije. Tu smo!

S preostrim satirikom ravna kot z zdravilom; postavijo ga v temo hladni in suhi prostor.

Sodobni preroki največ govorijo o preteklosti.

Kadar si zaželim brati novo, hrabro literaturo, vzamem v roke stare neobjavljene rokopise.

V zdravi družbi imajo satiriki orožni list za svoje besede.

JOŽE J. PETELIN

Tomo Vran: Figure, 1983, olje

ZVEZNI SEKRETARIAT ZA LJUDSKO OBRAMBO
— PERSONALNA UPRAVA —
razpisuje

NATEČAJ

sprijem kandidatov za učence splošnih srednjih vojaških šol, go-
nce srednjih vojaških šol rodov in služb in učence Šole za strokovne
delavce v vojaško-tehničnih poklicih v letu 1984

KATERE SO SREDNJE VOJAŠKE ŠOLE?

Letalska splošna srednja vojaška šola »Maršal Tito« v Mostarju
Splošna srednja vojaška šola »Bratstvo — enotnost« v Beogradu;
Splošna srednja vojaška šola »Ivo Lola Ribar« v Zagrebu;
Splošna srednja vojaška šola »Franc Rozman-Stane« v Ljubljani
(samo za kandidate z območja SR Slovenije).

NASTETE ŠOLE JE MOŽEN VPIS V 1., 2. IN 3. RAZRED.

Srednja vojaška šola kopenske vojske v Sarajevu, smeri:

- pehota,
- artilerija,
- artilerijsko-raketne enote protizračne obrambe,
- oklepno-mehanizirane enote,
- inženirstvo,
- zveze,
- atomsko-biološko-kemična obramba;

Tehniška srednja vojaška šola kopenske vojske v Zagrebu, smeri:

- strojniška,
- elektrotehniška,
- raketna,
- kemijsko-tehnološka,
- prometna;

Letalskotehniška srednja vojaška šola v Rajlovcu, smeri:

- strojnotehniška,
- elektrotehniška,
- elektronskotehniška,
- telekomunikacijska;

Mornariškotehniška srednja vojaška šola v Splitu;

Intendantska srednja vojaška šola v Sarajevu;

navedene šole je možen vpis v 1. in 3. razred.

Šola za strokovne delavce v vojaškotehničnih poklicih, specialno-
sti:

- radijske naprave,
- UNF in radiorelejne naprave,
- telefonsko-telegrafske naprave.

na tej šoli vpisujejo samo v 3. razred.

KAKŠNI SO POGOJI ZA SPREJEM?

natečaj se lahko priglasi fantje, državljani SFRJ, ki izpolnjujejo
slednje zahteve:

splošni pogoji:
da so zdravi in sposobni, kar bo ugotovila pristojna vojaška zdrav-
niška komisija;
da niso bili sodno kaznovani in da proti njim ne teče kazenski po-
stopek;
da imajo priporočilo o moralnopoličnih lastnostih za šolanje in
službovanje v oboroženih silah;
da imajo soglasje staršev — skrbnikov.

posebni pogoji:
kandidati za 1. razred splošnih srednjih vojaških šol in srednjih vo-
jaških šol rodov in služb:

da so rojeni leta 1968 ali kasneje;
učenci, ki obiskujejo 8. razred osemletke, so morali 7. razred kon-
čati z najmanj dobrim uspehom, tisti, ki so osemletko že končali,
pa so morali v 8. razredu doseči najmanj dober uspeh;
učenci, ki so v 7. oziroma 8. razredu imeli dober uspeh, morajo v
tem razredu imeti najmanj dobro oceno iz matematike, fizike in
kemije;

kandidati za 2. razred splošnih srednjih vojaških šol:

da so rojeni leta 1967 ali kasneje;

— učenci, ki obiskujejo 1. razred šole srednjega usmerjenega izobra-
ževanja, so morali 8. razred osemletke končati z najmanj dobrim
uspehom;
— učenci, ki imajo v 8. razredu osemletke dober uspeh, morajo iz
matematike, fizike in kemije imeti oceno najmanj dobro;

3. kandidati za 3. razred splošnih srednjih vojaških šol, srednjih voja-
ških šol rodov in služb in Šole za strokovne delavce v vojaško-teh-
ničnih poklicih:

— da so rojeni leta 1966 ali kasneje;
— učenci, ki obiskujejo 2. razred šole srednjega usmerjenega izobra-
ževanja, so morali 1. razred končati z najmanj dobrim uspehom,
tisti pa, ki so 2. razred končali, morajo imeti v tem razredu naj-
manj dober uspeh;
— učenci, ki imajo v 1. in 2. razredu dober uspeh, morajo imeti v
tem razredu iz matematike, fizike in kemije najmanj oceno dobro.

KAKO SE PRIJAVITE?

Kandidati, ki se žele javiti na ta razpis, naj se zglasijo pri občinskem
upravnem organu za ljudsko obrambo v občini, kjer imajo stalno biva-
lišče. Tam bodo dobili vsa pojasnila.

ŠOLANJE, PRAVICE IN OBVEZNOSTI UČENCEV
IN GOJENCEV

Šolanje se začne 1. septembra 1984 in traja štiri ali dve leti.

Učenci in gojenci stanujejo med šolanjem v internatu in imajo na stro-
ške Zveznega sekretariata za ljudsko obrambo pravico do: stanova-
nja, hrane, oblačil in obutve, šolskega pribora, učbenikov, zdravstvene-
nega varstva, denarnega nadomestila za prevoz do doma in nazaj ob
polletnih in letnih šolskih počitnicah ter do mesečnih denarnih pre-
jemkov.

Učenci Letalske splošne srednje vojaške šole »Maršal Tito« morajo
med šolanjem poleg obvladovanja rednega programa, po poprejš-
njem padalskem treningu s skoki, letati z jadralnimi in motornimi le-
tali z dvojnimi komandami po programu jadriranja-letanja, po končani
šoli pa nadaljujejo šolanje na Letalski vojaški akademiji.

Učenci splošnih srednjih vojaških šol nadaljujejo po končani šoli šol-
nanje na Vojaški akademiji kopenske vojske.

Gojenci srednjih vojaških šol rodov in služb so po končanem šolanju
sprejeti v aktivno vojaško službo s činom vodnika ustreznega rodu ali
službe.

Učenci Šole za strokovne delavce v vojaškotehničnih poklicih odidejo
po končanem šolanju na službenje vojaškega roka, za tem pa so prejeti
v službo v enote — ustanove, za katere so se šolali. Pri tem dobe:
— naziv strokovnega delavca IV. stopnje za določeno specialnost;
— status civilne osebe v službi JLA ter vse pravice in obveznosti,
ki iz tega izhajajo.

Učenci oziroma gojenci so dolžni po končanem šolanju ostati v službi
v Jugoslovanski ljudski armadi toliko časa, kolikor določa Zakon o
službovanju v oboroženih silah.

Medsebojne obveznosti kandidatov, sprejetih na šolanje, in Zveznega
sekretariata za ljudsko obrambo bodo urejene s pogodbo. S to bodo,
poleg drugega, določeni stroški šolanja (stroški za hrano, stanovanje v
internatu in mesečni denarni prejemki) za primer, če učenec oziroma
gojenec po svoji krivdi ne bi izpolnil obveznosti.

Natečaj velja do 31. marca 1984.

O rešitvi prošnji bodo komisije za izbiro učencev in gojencev obve-
stile kandidate do konca maja 1984.

KJE DOBITE INFORMACIJE?

Vsa obvestila v zvezi z natečajem lahko kandidati dobijo pri:
— Splošni srednji vojaški šoli »Franc Rozman-Stane« v Ljubljani,
telefon: (061) 345-686.
— Upravi vojaškega okrožja Ljubljana,
— Oddelku za ljudsko obrambo v domači občini,
— Skupnosti za zaposlovanje.

VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNI ZAVOD
ZAGORJE OB SAVI

razpisuje po sklepih komisij za delovna razmerja svojih temeljnih
organizacij dela in naloge

1. ravnatelja Osnovne šole Ivan Skvarča Zagorje

Razpisani pogoji za kandidata:

- da je državljan SFRJ
- da izpolnjuje pogoje, ki jih predpisujeta Zakon o osnovni šoli in
511. člen Zakona o združenem delu
- da ima najmanj pet let delovnih izkušenj v vzgojno-izobraževal-
nem delu in opravljen strokovni izpit
- da je moralno in politično neoporečen
- da njegovo dosedanje delo zagotavlja, da bodo doseženi sprejeti
cilji temeljne organizacije kot celote;

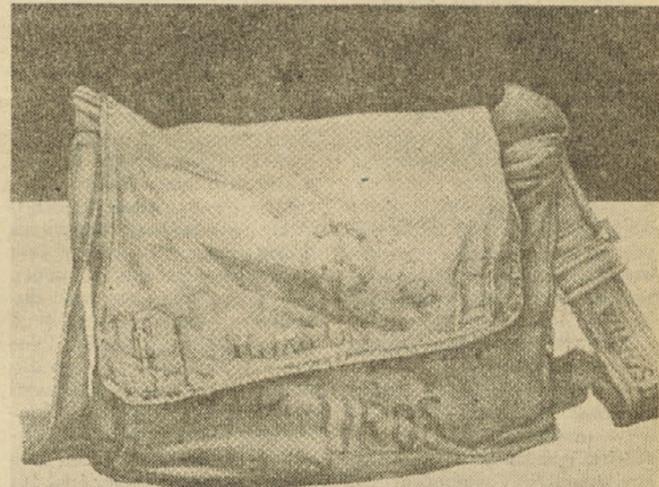
2. ravnatelja Osnovne šole s prilagojenim programom dr. Slavko
Grum Zagorje ob Savi

Razpisani pogoji za kandidata:

- da je državljan SFRJ;
- da izpolnjuje pogoje, ki jih predpisujeta Zakon o izobraževanju in
usposabljanju otrok in mladostnikov z motnjami v telesnem in du-
ševnem razvoju in 511. člen Zakona o združenem delu;
- da ima najmanj 5 let delovnih izkušenj v vzgojno-izobraževalnem
delu in opravljen strokovni izpit;
- da je moralno in politično neoporečen;
- da njegovo dosedanje delo zagotavlja, da bodo doseženi sprejeti
cilji temeljne organizacije.

Prijave na razpis pod št. 1 pošljite z dokazili vred na razpisno komi-
sijo Osnovne šole Ivan Skvarča, Cesta 9. avgusta 44, Zagorje ob Savi.
Prijave na razpis pod št. 2 pošljite z dokazili vred na razpisno komi-
sijo Osnovne šole dr. Slavko Grum, Cesta 9. avgusta 48, Zagorje ob
Savi.

Na razpisa se prijavite v 15 dneh po objavi. Kandidati bodo obveščeni
o izidu razpisa v 30 dneh po končanem sprejemanju prijav.
Dela in naloge pod 1. in 2. točko razpisujemo za nedoločen čas s pol-
nim delovnim časom za 4 leta.

Peter Krivec

YU

PREDELITEV ZA SVOBODO, NEODVISNOST IN ENAKOPRAVNOST

Neuvrščeni in neuvrščenost

Komaj se je dobro končala
konferenca neuvrščenih v New
Delhiju, se je na slovenskem
trgu pojavila knjiga o
mednarodnih vrhunskih konferencah
neuvrščenih držav, ki jo je izdala
založila Delavska enotnost.
Knjiga naj bi, kakor pravi Mitja
Ljubec v uradu, pomagalo »pri
znanjanju naše javnosti z do-
danjimi aktivnostmi politike in
gibanja neuvrščenosti, obenem
prispevalo h krepitvi privrže-
nosti naših delovnih ljudi in ob-
navo načelom in ciljem sociali-
stične samouprave Jugoslavije
mednarodnih odnosih«.

Ne gre za kako novo študijo o
gibanju in politiki neuvrščenosti
— teh je pri nas že tako ali tako
recej in prav zaradi svoje glo-
boke analitičnosti niso našle od-
pisa v širšem krogu bralcev —
ampak pa za poljuden prikaz ra-
voja tega gibanja od Beograda
1961 do New Delhija 1983, gi-
banja, ki so mu ob njegovem na-
tanku v času Hruščova in Ken-
edyja mnogi prerokovali hiter
dohod z zgodovinskega prizoriš-
ča. Težišče dela pa je vendar na
objavi dokumentov; od govorov
predsednika Tita na teh konfe-
rencah, pisma Hruščovu in Ken-

nedju, ki ga je odobrila Beo-
grajska konferenca, Deklaracije
sedmega vrha v New Delhiju
(Neuvrščen pogled na probleme
sodobnega sveta), Ekonomske
strategije neuvrščenih (Od boja
za surovine do novega medna-
rodnega gospodarskega reda) do
znamenite Kardeljeve študije
Zgodovinske korenine neuvrš-
čenosti.

Tovariš Tito, eden izmed veli-
kih ustanoviteljev politike in gi-
banja neuvrščenih, je imel na-
vado reči, da bi bil svet danes vi-
deti precej drugače, če ne bi bilo
neuvrščenih držav. K temu bi
zdaj lahko dodali še to, da bi bila
tudi prihodnost sveta, ki se spo-
pada z globoko krizo celotnega
sistema mednarodnih političnih
in gospodarskih odnosov, še
mnogo bolj nemirna, bolj nego-
tova in brez perspektive, če ne bi
bilo jasne programske vizije in
čedalje bolj razvejene politične
akcije gibanja neuvrščenosti. Ta
politika ustvarja možnosti, da se
bo svet izvlekel iz mreže na videz
nereshljivih nasprotij, v kakrš-
nega so ga pahnili nosilci pre-
vlada in hegemonije. Neuvršče-
nost je po svojem zgodovinskem
bistvu, v skladu s teoretičnimi

pojmovanji Edvarda Kardelja,
izraz in sestavni del velike sve-
tovne »revolucije narodov«, ki je
dala značilen pečat drugi polovici
20. stoletja.

Države, ki so se kakor Jugo-
slavija opredelile za neuvršče-
nost in ki so privržene svobodi,
neodvisnosti in enakopravnosti
narodov, so odločno zavrnile
vključitev v vojaško-politične
zveze velikih svetovnih sil, s
čimer so preprečile popolno blo-
kovsko razdelitev sveta in si pri-
dobile možnost, da aktivno delu-
jejo kot neodvisen, neblokovski
in vseobsegajoč dejavnik pri
oblikovanju novih političnih in
gospodarskih odnosov v svetu.

V preteklih dvajsetih letih, od
beogradske konference, so neu-
vrščene države nepretirano
predstavljale gonilno moč proti-
kolonialne revolucije, ki je kore-
nitno spremenila politični zemlje-
vid sveta. Vstop približno osem-
desetih na novo osvobojenih
držav v mednarodno skupnost, v
kateri so postale enakopraven in
aktiven dejavnik in v kateri so
skupno delovale po načelih neu-
vrščeni, je omogočil ustvarjanje
stvarnih zgodovinskih mož-
nosti za spremembo celotnega

ustroja sodobnih mednarodnih
odnosov na miroljubnih in na-
prednih temeljih.

Hkrati so neuvrščene države
razločno določile načela medna-
rodnih odnosov, iz katerih bodo
izključeni izkoriščanje, prevlada
in hegemonija, oblikovale so
svoj model aktivnega in mirol-
jubnega sožitja: Toda niso se
zadovoljile samo s postavljanjem
doktrinarnih okvirov, temveč so
nenehno spodbujale akcijo za
ustvarjanje družbenih in medna-
rodnih razmer, v kakršnih bo
mogoče uresničevati ta načela. V
zvezi s tem je zlasti pomemben
prispevek neuvrščenih držav k
univerzalnosti Organizacije
združenih narodov in njenemu
usposabljanju za predstavnico
interesov vse mednarodne skup-
nosti, saj je bila ta organizacija v
prvem povojnem obdobju veči-
noma le orodje blokovskih ma-
nipulacij in prizorišče medblo-
kovskega spopada.

Med epohalnimi pobudami in
akcijami politike in gibanja neu-
vrščeni je boj za vzpostavitev
novega mednarodnega gospo-
darskega reda. Čeprav je morda
na začetku kazalo, da je ta boj
izraz upravičenih ekonomskih
zahtev držav v razvoju, postaja
zdaj vse bolj očitno, da gre za živ-
ljenjske interese vse medna-
rodne skupnosti. Jasno je, da se
središča gospodarske moči ne
bodo zlahka odrekla pozicij in
privilegijev, ki jih imajo v zdajš-

njem sistemu gospodarskih od-
nosov, toda prav tako postaja
čedalje bolj jasno, da bodo, za-
radi čedalje bolj izražene med-
sebojne odvisnosti svetovnega
gospodarstva, razvite države ob-
jektivno prisiljene sprejeti dialog
in pogajanja z državami v ra-
zvoju o teh vprašanjih. Od njih je
namreč vse bolj odvisna prihod-
nost sveta.

Pogostoma pozabljamo na ne-
precenljiv pomen, ki ga ima boj
za novo mednarodno gospodar-
sko ureditev, za odpravljanje ne-
sorazmerij v svetovnem gospo-
darstvu in za vzpostavlanje ena-
kopravnosti in nediskriminacije
v mednarodnih gospodarskih
odnosih, s tem pa tudi za splošno
ustalitev svetovnih razmer in
uresničevanje daljnosežne revo-
lucionarne preobrazbe. Poleg
politične deklaracije je zato ekon-
omska deklaracija 7. vrhun-
skega sestanka eden najpom-
embnejših dokumentov, ki so
jih neuvrščene dežele dale da-
našnjemu svetu.

Sedma konferenca šefov držav
ali vlad neuvrščenih držav v New
Delhiju je razpršila vse nega-
tivne diagnoze in prognoze in
pokazala, da je neuvrščenost
ostala enakopraven, ustvarjalen
in nenadomestljiv dejavnik pri
urejanju vseh velikih svetovnih
političnih in gospodarskih vpra-
šanj. Kljub vsemu se je opazno
povečala stopnja enotnosti in so-
lidarnosti neuvrščenih držav v

koordinatah krepitve neodvisne,
zunajblokove in globalne
vloge politike in gibanja neuvrš-
čenih, zelo pa se je zožil prostor
za delovanje tistih dejavnikov, ki
bi hoteli politiko in gibanje neu-
vrščenih vezati s katerim od blo-
kov na naravno ali pa umetno za-
vezništvo z blokii, ali pa ju posta-
viti v nevtralističen položaj od
njih. Neuvrščenost je tako v za-
snovi kot tudi akcijsko usposobl-
ljena za neodvisno od ustvar-
jalno delovanje v letih, ki prihaja-
ajo in ne bodo lahka, zakaj de-
klaracije iz New Delhija, pa če so
se tako napredne, same po sebi
ne odpravljajo temeljnih naspro-
tj in ne pogasijo nobenega vro-
čega spora v nobenem delu sveta,
tudi med samimi neuvrščenimi
ne. Ustvarjajo samo možnosti za
sanacijo in sporazumevanje.

Jugoslavija tudi brez Tita
skupaj z veliko večino drugih
neuvrščenih držav, še posebej iz
tako imenovane matice gibanja,
ki so ostale zveste izvornim načel-
om neuvrščenosti, veliko pri-
speva k nadaljnjemu uresničev-
vanju revolucionarne zgodovinske
misijske politike in gibanja
neuvrščenih.

Knjigo Neuvrščeni in neuvrš-
čenost, ki vsebuje tudi obilico
slikovnega gradiva, smiselno do-
polnjujejo kronološki pregled
sestankov neuvrščenih in kratki
orisi držav članic gibanja; obli-
kovno pa je delo uredil Andrej
Mavser. JOŽE CIPERLE

naš
pravnikNa vprašanja odgovarja Vili Veršaj,
pomočnik predsednice Republiškega
komiteja za vzgojo in izobraževanje
ter telesno kulturo

Učiteljeva delovna obveznost in delovni čas

Kako se po zakonu o delovnih razmerjih obračunava delovna obveznost pedagoških delavcev in delavcev, ki so na porodniškem ali bolniškem dopustu ali pa so odsotni zaradi nege družinskega člana? Kaj vse spada v delovno obveznost in delovni čas glede na to, da moramo zaradi narave dela opraviti med šolskim letom več kot 182 delovnih ur na mesec, da zberemo potrebne ure tudi za tisti čas zimskih in poletnih počitnic, ki ga ne zajema redni letni dopust.

Osnovna šola J. P. V.,
Koper

ODGOVOR:

Vaše vprašanje se sicer nanaša na delavce, ki so zaradi boleznih, porodniškega dopusta ipd. odsotni z dela, vendar pa moramo že uvodoma opozoriti, da veljajo zakonske določbe glede razporejanja delovne obveznosti in delovnega časa delavcev enako za vse delavce ne glede na to, kolikokrat in koliko časa je posamezen delavec upravičeno odsoten z dela.

Osnovne šole, enako kot vse druge organizacije združenega dela, urejajo delovni čas in njegovo razporeditev s samoupravnim splošnim aktom v skladu z Zakonom o delovnih razmerjih (prečiščeno besedilo, Uradni list SRS, št. 24-83) in v skladu z zakonom o osnovni šoli. Pri opredeljevanju delovne obveznosti in njenih sestavin za posamezne delavce ter razporejanju njihovega delovnega časa pa je treba poleg drugih z zakonom o delovnih razmerjih določenih omejitev upoštevati tudi določbo drugega odstavka 1087. člena Zakona o osnovni šoli, po kateri v okviru 42-urnega delovnega tedna obveznost neposrednega vzgojno-izobraževalnega dela neposredno z učenci ne sme presegati 25 ur.

V skladu s 66. členom Zakona o delovnih razmerjih pa se lahko delovni čas med letom neenakomerno razporedi, če to zahteva narava dejavnosti ali organizacija dela ali iz drugih razlogov, določenih v samoupravnem splošnem aktu. Če se taka razporeditev delovnega časa napravi, se upošteva 42-urni delovni teden kot povprečna delovna obveznost posameznega delavca za določeno obdobje, ki ne sme biti daljša od enega leta. Ne glede na takšno neenakomerno razporeditev delovnega časa, pa obveznost neposrednega vzgojno-izobraževalnega dela z učenci ne sme presegati 25 ur v posameznem tednu. Prav tako pa je

tudi v tem primeru treba delavcu zagotoviti minimalni dnevni in tedenski počitek ter letni dopust v skladu z 88. in 89. členom ter 93., 94. in 96. členom Zakona o delovnih razmerjih. Glede na določbo 184. člena Zakona o združenem delu pa z neenakomerno razporeditvijo delovnega časa med letom tudi ni mogoče skrajšati delovnega tedna na manj kot pet delovnih dni. To pove, da je neenakomerno razporejanje delovnega časa tako, da v posameznem tednu traja lahko več kot 42 ur, skladno z zakonom, če so pri tem upoštewane navedene zakonske zahteve in omejitve. Neenakomerno razporejanje delovnega časa zaradi morebitnega podaljševanja letnega dopusta ali uvajanja dodatnih del prostih dni, npr. v času šolskih počitnic pa bi bilo v očitnem nasprotju z navedenimi določbami Zakona o delovnih razmerjih. Pri tem pa je treba še posebej opozoriti, da mora biti razporeditev delovnega časa (tedenskega, mesečnega, letnega) po določbi 64. člena Zakona o delovnih razmerjih določena vnaprej (načrt izrabe sklada letnega delovnega časa). Prav tako pa mora razporeditev delovnega časa v skladu s 108. členom Zakona o osnovni šoli obsegati vse tri sestavine delovne obveznosti učiteljev (neposredno vzgojno-izobraževalno delo, drugo delo v zvezi z vzgojno-izobraževalnim delom in priprave na delo).

Vse to pove, da mora biti delovna obveznost in njena razporeditev za vse delavce vnaprej določena in znana. Delavec, ki je začasnno odsoten z dela zaradi bolezni, porodniškega dopusta in drugih upravičenih razlogov, ima za čas takšne odsotnosti pravico do nadomestila osebnega dohodka v skladu s predpisi o zdravstvenem varstvu. Pri določanju nadomestila osebnega dohodka pa je treba upoštevati enak delovni čas kot bi ga delavec imel v okviru svoje redne tedenske delovne obveznosti, če bi v tem času tudi v resnici delal. Pri obračunavanju tedenske, mesečne in letne delovne obveznosti posameznega delavca je treba čas odsotnosti delavca zaradi bolezni ali porodniškega dopusta šteti enako, kot da bi delavec delal. Zato bi bilo vsako »nadomeščanje« takšne odsotnosti z dodatnimi urami oziroma s povečanjem delovne obveznosti delavca v obdobju po njegovi vrnitvi na delo, v nasprotju z zakonom.

Razstava ob 100-letnici rojstva Pavleta Flereta

Slovenski šolski muzej je pripravil ob stoletnici rojstva Pavleta Flereta razstavo o njegovem življenjskem delu. Prav je, da je šolski muzej z razstavljenim gradivom iz svoje bogate dokumentarne zakladnice predstavil tudi zdajšnjemu rodu učiteljev tega zaslužnega slovenskega pedagoškega teoretika in praktika v prvi polovici tega stoletja. Pavle Flere je bil po prvi svetovni vojni med tistimi redkimi našimi prosvetnimi delavci, ki so začutili utrip družbenih sprememb in nujnost iskanja ustreznih učno-vzgojnih izhodišč in novih prijemov na šolskem področju. Razgledal se je po novjših pedagoških in psiholoških spoznanjih in dognanjih v Evropi ter se odločno pridružil naprednim pedagoškim delavcem, ki so lomili sholastične učno-vzgojne smeri, podedovane iz časov pred prvo svetovno vojno. To seveda ni bilo lahko, če pomislimo, da je bilo v večini učiteljstva zakoreninjeno Herbartovo pedagoško vedenje in njegove formalne stopnje učnovzgojnega postopka. Tako je vstopil nepripravljen v novo revolucionarno obdobje in je težko sprejemal kakršnekoli novosti na pedagoškem področju; to je lepo opisal leta 1921 v Popotniku pisatelj in publicist dr. Ivan Lah, ko se je po vojni vrnil iz Čehoslovaške v svoj domači kraj.

Flere je začel svoje reformno učno-vzgojno delo pri najmlajših učencih v elementarnem razredu. Sestavil je Našo prvo knjigo, ki je temeljila na povsem novih spoznanjih pisalnobralnega pouka; ne brez oporekanj, česar se lahko spominja naš starejši učiteljski rod. Ta prevrat pa je bil tako pedagoško in psihološko utemeljen in prepričevalen, da je kmalu dobil domovinsko pravico v vseh naših šolah.

Fleretova napredna stremeljenja glede pisalnobralnega pouka in šolske reforme v prizadevanjih za delovno šolo pa so še pomembnejša, če upoštevamo, da ni dobival podpore in pomoči tam, kjer naj bi jo najprej pričakoval, tj. od nanovo ustanovljene pedagoške stolice ljubljanske univerze. Bilo je prav nasprotno! Tam so menili takole: »Nova prizadevanja pedagoških delavcev so v glavnem stopila po vzorcu iz tujine, iz tradicionalne šole učilnice v delovno šolo... Naše razmere pa niso zrele za kakršnokoli reformo šolstva... Prej ali slej pa se bo pojavil pedagoški genij, ki bo dal kulturnemu človeštvu novo šolo, zato učiteljstvu ne preostane nič drugega kot da čaka nanj...« (Prof. dr. K. Ozvald: Ne morem dalje molčati, Popotnik 1921, 1922). Pavle Flere ni mogel čakati na genija, ki ga je obetala reakcionarna pedagoška stolica, ampak je z zanj značilno zagnanostjo utiral pot reformi šolstva.

Pavle Flere pa ni bil le eden od prizadevnih pobornikov drugačnih pisalnobralnih izhodišč in delovne šole v prvi polovici tega stoletja, ampak je posegel tudi v vsebino učnega dela kot mladinski pisatelj, pobudnik in soustvarjalec »Načrta za preusmeritev našega narodnega šolstva v

novonastali Jugoslaviji«; to je razvidno tudi iz zdajšnje razstave v Slovenskem šolskem muzeju, ki prikazuje njegovo celotno življenjsko delo. Prav to pa narekuje, da se nekoliko kritičneje zastavimo pri nekaterih poglavjih Fleretovega življenjskega dela, kar seveda ni naloga razstave, temveč pisne obravnave.

De mortui nihil nisi bene — o mrtvih vse najlepše. Bilo pa bi napačno, če bi pred zgodovino zamolčali, kar je treba povedati ob tej priložnosti o njegovem celotnem življenjskem delu. Zavoljo nepoznavanja ali pa nerazumevanja razvojnih družbenih zakonitosti in razmer, ki so nastopile na prelomnici tega stoletja, Pavle Flere ni mogel slediti revolucionarnim hotenjem širokih ljudskih množic, ki so narekovala vsebinske spremembe oblikovanja človeka, da bi le-ta našel svoje mesto v tedanji razredni družbeni protislovnosti. S svojimi stremljenji je ostal na pol poti — pri metodiki in didaktiki, ni pa upošteval cilja vzgoje in izobraževanja, ki ga postavlja šola vsakokratni valdajoči razred, v tedanji Jugoslaviji vladajoča buržoazija. Pavle Flere je v uvodniku Popotnika, ki ga je tedaj urejal, zapisal tole: »Šola si mora sama iskati svoj cilj ter potov in sredstev za svoje preobražanje, iz sebe ven in nikakor narekovano. Šola ostane mrtva institucija, ako ji bo odrejal cilj socializem, krščanstvo, nacionalizem ali internacionala, ne pusti naj si diktirati od nikogar... Zato mora biti v sebi samosvoja, avtonomna, osnovana na svoji lastni znanstveni panogi.« (P. Flere: Malo o učiteljski samozobrazbi, Popotnik 1927-28).

Kljub vsem prepričanjem se ni mogel sprijazniti z družbenim dogajanjem v stari Jugoslaviji z vsemi družbeno-političnimi in ekonomskimi zapletmi in je dosledno sledil dr. Simonu Dolarju: »Enostranski je npr. historičen materializem marksizma, ki gleda človeka zgolj kot prirodno, po gospodarskih razmerah določeno bitje...« (Popotnik 1928). Zaradi takih pogledov je prišel Flere v nasprotje z večino slovenskega učiteljstva, ki je po celjski Deklaraciji leta 1927 sprejelo na skupščini po svojih delegatih v Kranju novo napredno smer pa naj si bo v stanovsko političnem ali pedagoškem pogledu, ki jo je do tedaj zastopal Popotnik, čeprav je imel Pavle Flere, kar zadeva samoozobraževalno akcijo, v marsičem prav.

Pavle Flere je bil do konca usmerjen tako, da se je vdajal iluzijam brezrazredne družbe v kapitalističnem sistemu in imel pred očmi družbo sožitja med ljudmi, ki jih bo šola »iz sebe ven« preoblikovala z ustreznimi metodami reformirane šole, z delovnim učno-vzgojnim procesom. Vztrajno si je prizadeval za novo napredno metodo pisalnobralnega pouka in delovne šole in tako veliko pripomogel k razvoju napredne pedagoške vednosti. V zgodovini slovenskega šolstva bo ostal zapisan kot pomemben metodik in didaktik. MARTIN MENCEJ

Obvestilo

Člane Samopomoči pri Zvezi društev pedagoških delavcev Slovenije obveščamo, da znaša članarina v 1984. letu 500 din, pomoč svojcem ob smrti člana pa 10.000 din. Članarino lahko plačate v dveh obrokih po 250 din.

Naša pisarna je še vedno v Ljubljani, Gosposka 3, telefon 221-832, številka žiro računa: 50101-678-47100 — Zveza društev pedagoških delavcev Slovenije, Ljubljana — za Samopomoč.

gdan Čepič, Tea Dominko, Leopold Kežar, Franc Kržan, Marjana Kunej, Vida Nered, Albin Pučlin, Alenka Pučko, Marija Skalar, Janez Sušnik, Jože Valentinčič, Viktor Žorž

Uredniški odbor: Geza Čahuk, Tea Dominko, Jure Gartner, Marjana Kunej, Rudi Lešnik, Barica Marentič-Požarnik, Veljko

Troha, Jože Valentinčič, Marija Velikonja, Majda Vujović
Uredništvo: Jože Valentinčič, glavni urednik, Marjana Kunej, odgovorna urednica, Tea Dominko, tehnična urednica.
Naslov uredništva in uprave: Poljanski nasip 28, tel.: 315-585, poštni predal 21, Ljubljana 61104

Marjan Tratar-Učo

Pred dnevi je Marjan Tratar ves vesel pripovedoval, da pripravlja kronološki pregled delovanja domov za učence v Novem mestu od predvojnih časov do leta 1964, ko so bili domovi združeni v enega. Sredi tega dela pa je nenadoma umrl, tako da bo načrtovani zbornik, ki naj bi izšel prihodnje leto, ob 20-letnici dijaškega doma, brez njegovega prispevka.

S to smrtjo je sicer za vselej utihnilo pero, ki je dolga desetletja polnilo stolpce slovenskih dnevnikov in tednikov, političnega in strokovnega časopisja. Kot tenkočuten kronist, ki se je zavedal pomena in moči tiskane besede, je pisal o zanimivih dogodkih in pojavih iz krajev, kjer je učiteljeval ali jih je obiskal. S prispevki je teden za tednom zasiloval uredništva. Zelo rad je dopisoval tudi v Dolenjski list, in to od začetkov njegovega izhajanja.

Rodil se je leta 1906 v Celovcu in po končanem učiteljskem v Ljubljani služboval v raznih krajih od Prekmurja do Kočevja. Nikoli ni bil samo učitelj, temveč tudi ljudsko-prosvetni delavec v

pravem pomenu besede. Kot je deloval v naprednih gibanjih, zato se je takoj po okupaciji ga je zatekla v Podsedri, vključno v OF. Odšel je na Kočevsko, pa so ga aretirali in poslali v ternočijo v Padovo. Po vrnitvi internacije v Gotenicah pomagal organizirati partizansko šolsko delo, nekaj časa pa delal tudi v partizanskih tiskarnah. Konec vojne je dočkal kot vodja kulturne skupine VII. korpusa.

Po vojni je z učiteljevanjem nadaljeval, opravljal pa je pomembne družbeno-politične dolžnosti, še posebno kot stalni funkcionar in predsednik občinskega odbora ZPM. Največ časa, znanja in ljubezni je posvetil mladini in to ne samo po dolžnosti, temveč tudi in še posebej kot mentor v pionirskih mladinskih organizacijah. Dejal je mladimi in za mlade je ostal vse do zadnjega, saj je v šolski Dom za učence Majde prihajal pogosto tudi potem, ko je bil leta 1965 upokojen. Z njim je bilo nenadno slovo od učiteljskega poklica, tem bolj boleče.

Dušan Primožič

V letih, ko dela človek najbolj zavzeto, je 18. decembra 1983 zaradi zahrbtne bolezni umrl Dušan Primožič, predmetni učitelj, član kolektiva Osnovne šole Franca Osojnika v Ptujju in podružnične šole v Grajeni.

Rodil se je leta 1946 v Ptujju. V Mariboru je obiskoval osnovno šolo in gimnazijo, na Pedagoški akademiji pa je diplomiral iz zemljepisa in zgodovine. Potem ko je kratek čas poučeval v Mariboru, je prišel na osnovno šolo v Desternik pri Ptujju, s šolskim letom 1969-70 pa se je ustabil v Ptujju na Osnovni šoli Franca Osojnika.

Kot učitelj je ob predmetni snovi predvsem navajal učence misliti in delati. Ni mu šlo za zbiranje suhih podatkov. Ni se tudi strinjal z nepotrebno zapletenimi besedili ponekod v učbeniku. V zgodovini je iskal za družbeni razvoj odločilne dogodke in spremembe ter razkrival pomen človekovega dela in proizvodnje. Ob pozitivnem in revolucionarnem izročilu je prikazoval, kako ob spoštovanju vsega starega zmajuje novo in boljše. Pri učencih se je tudi zavzemal, da samostojno branijo svoja stališča.

Geografsko znanje je uspešno povezoval s planinstvom. Kot dejaven planinec in mentor je vodil učence tudi na Triglav, utnjeval je zavest domačijske navezanosti ter ohranjanja narave in pokrajine.

Na področju interesnih dejavnosti moramo poleg planinstva še posebej poudariti, da spada Dušan Primožič med prve pobudnike in praktične izvajalce

šolskega hranilništva v občini. Obenem je navduševal učence za numizmatiko in filatelistiko. Pravljal jih je tudi na tekmovanjih v znanju.

Svoje pomembne vzgojno-izobraževalne poglede je razlagal neprisiljeno in z zanj značilno razumevajočo vedrino, s katero se mu je posrečilo sproščati taktoge učence. Vzvišjal se razgibane mladostnike in pri njih niso bile izgubljene minute, ko je z mladimi izmenjeval doživetja in šale.

Delovne spodbude je premišljeno porazdelil in poudaril mišni motivirati učence, tako je poskrbel za pomoč in vsakega omogočil uspeh. Tako je zbiral in stopnjeval zaupanje v delovne lastne zmogljivosti zlasti učencem, ki so težje sledili.

Še preden je začel poučevati je odgovorno deloval v mladinski organizaciji in si v delovni agadi pridobil naziv udarnika.

V delovni organizaciji je čas opravljal več zadolžitve samoupravnih organih in komisij, pa tudi na družbeno-političnem področju ter bil sprejel članstvo Zveze komunistov.

Povsod je znal vplivati s svojo optimizmom. Zvezemal se je enakopraven položaj prosvetnih delavcev. V preglednih razpravah je znal vplivati premišljeno in pomirjujoče. Prislunil je žavam sodelavcev in jim tudi sebično pomagal.

V nas bo trajno ostala njegova podoba vedrega in obzirnega varja, njegove človeške in pedagoške vrline pa bodo ostale del našega ravnanja. KOLEKTIV

Vabilo

Z dajanjem svoje krvi lahko naredite največ, kar lahko stori človek za sočloveka. Zato vas pričakujemo na krvodajalski akciji. Prijave sprejema občinski odbor Rdečega križa, v delovnih organizacijah pa aktivist RK, odgovoren za krvodajalstvo.

JANUAR 1984

KRANJ	18., 19., 20.
LJUBLJANA BEŽIGRAD	23.
LJUBLJANA VIČ-RUDNIK	24.
LJUBLJANA CENTER	25.
LJUBLJANA MOSTE-POLJE	26.
LJUBLJANA ŠIŠKA	27.
LJUBLJANA MOSTE-POLJE	30.
LJUBLJANA VIČ-RUDNIK	31.

RDEČI KRIŽ SLOVENIJE

VODSTVA ŠOL, VZGOJNO-VARSTVENIH IN DRUGIH ORGANIZACIJ, VODSTVA OSNOVNIH ORGANIZACIJ SINDIKATA!

Ob novem letu je čas, da preverite, ali so vsi pedagoški delavci vaše organizacije naročeni na svoje glasilo. Veliko je vzgojno-varstvenih organizacij, osnovnih in srednjih šol ter drugih vzgojnoizobraževalnih organizacij, kjer je večina naročena na Prosvetnega delavca. V tem se zrcali skrb odgovornih za obveščeno in nenehno izobraževanje pedagoških delavcev, pa tudi visoka zavest in razgledanost pedagoških kolektivov.

Posnemajmo jih!

Naročite lahko po telefonu: (061) 315-585

prosvetni
delavec

Ustanovitelj: Republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti ter izobraževalna skupnost Slovenije — Izhaja štirinajstredno med šolskim letom.

Izdajateljski svet ČZP Prosvetni delavec: predsednik Aleš Golja, Bo-